

XXVII. évfolyam 1. szám

zeneKar

WWW.AHO.HU
WWW.ZENE-KAR.HU

**Negatív
spirálban
a vidéki
művészeti
karok**

**Lavotta
János**

- most és száz évvel
ezelőtt

**Támogatások
– osztogatások**

2020
01

TUDJON MEG TÖBBET A SZIMFONIKUS ZENEKAROKRÓL

Tisztelt Olvasónk!

Huszonhat éve jelenik meg folyamatosan szaklapunk, amely eljut a magyar szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, könyvtárakhoz és azokhoz, akik érdeklődnek a zene iránt, de arra is kíváncsiak, hogy miként működik egy zenekar, milyen szakmapolitikai döntések befolyásolják azokat a teljesítményeket, amelyek révén egyre értékesebb és magasabb színvonalú hangversenyeken vehetnek Önök részt.

LEGYEN 2020-BAN IS ELŐFIZETŐNK!

A

zeneKar

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja, amely a Magyar Nemzeti Kulturális Alap támogatásával jelenik meg

évi **6 ALKALOMMAL**

Éves előfizetőknek postaköltséggel együtt 2020-ban:
összesen 5500 Ft/év

Rovatainkban foglalkozunk

a magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszertörténettel, oktatással, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint közöljük a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége tagzenekarainak próbajáték felhívásait.

INNEN MEGTUDHATJA, MI TÖRTÉNIK A HANGVERSENY-PÓDIUMON ÉS MÖGÖTTE!

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsag.hu

Megrendelési szándéka esetén kérjük, jelezze e-mailben csekk, vagy áfás számla igényét a pontos cím, illetve a számlázási cím feltüntetésével.

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

MÁV SZIMFONIKUSOK

„Jól játszani mindig munkával jár, ez egy örök tanulási folyamat” – interjú Charles Dutoit-val

Tavaly december 4-én ismét Charles Dutoit vezényelte a MÁV Szimfonikus Zenekart. A Zeneakadémián megszólaló műsorban a sztárkarmester két francia „alpművet” is dirigált, Ravel-től A lúdanyó meséit, és Saint-Saëns Orgona-szimfóniáját.

(Kiss Eszter Veronika)

BDZ

A megértéshez a kulcs a ráismerés mechanizmusa

Sikerrel szólítja meg a klasszikus zenét kevésbé ismerő társadalmi rétegeket is a Budafoki Dohnányi Zenekar, amely nemcsak a népszerű művekkel, de még a kortárs darabokkal is meg tudja szólítani a közönséget. Bár a zenekar tonymagasan vezeti a hazai jegyeladási statisztikát, most mégis bajban van, a TAO megszüntetésének legnagyobb veszteseként még az idei év finanszírozása is kérdéses – minderről Hollerung Gábor zeneigazgatóval beszélgettünk.

(Kiss Eszter Veronika)

8

MISKOLC

100 milliós lemaradásban

Pályázatában a műsorkínálat sokszínűségét, az ifjúsági programok szem előtt tartását, a széles rétegekhez eljutó marketing tevékenységet is kiemelte a szakmai bizottság, amikor újabb öt esztendőre bizalmat szavaztak Szászné Pónuzs Krisztinának. Az ügyvezetővel terveiről, a fenntartható fejlődésről, az együttes szezonzáról, valamint arról is beszélgettünk, mennyivel nehezebb ugyanazokat a számokat, mind a koncertek, mind a bevételek tekintetében teljesítenie egy vidéki zenekarnak, mint egy fővárosinak.

(Réfi Zsuzsanna)

11

„Azonos elbírálás alá kellene esnie az együtteseknek”

Háromezer ember hallotta az új évi koncertjeiket, s mindegyik előadás végén „standing ovation”-nel köszönték meg a produkciót. Antal Mátyás büszke rá, hogy a Miskolci Szimfonikus Zenekart vezetheti, s örül, hogy ilyen népszerű az együttes. De hozzáteszi azt is, hónapok óta gondolkodik azon, hogy mit csinálnak rosszul, hogy a komoly szakmai munka, a teltház koncertek, a nagyszámú publikum ellenére is ilyen alacsony a büdzséjük.

(Réfi Zsuzsanna)

12

ZUGLÓ

„A zenekar támogatása nem növekedett, csak átalakult”

A Zuglói Filharmónia ügyvezető igazgatója, Hortobágyi István a zenekar életét érintő aktuális finanszírozási és művészeti kérdésekről beszélt lapunk munkatársának.

(Hörömpöli Anna)

14

MŰHELY

MŰVÉSZETOKTATÁS

Negatív spirálban vagyunk

Rónaszékiné Keresztes Monika miniszteri biztos legutóbbi lapszámunkban azt nyilatkozta, hogy a művészetoktatás várhatóan komolyabb hangsúlyt kap a készülő Nemzeti Alaptantervben. Tóth Péter zeneszerző, a Szege-di Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Karának dékánhelyettese arról beszélt, milyen kihívásokkal kell szembenéznie a felsőoktatásban érintett zenészeknek, illetve, hogy mi történik mindeközben az egyetemeken.

(Mechler Anna)

17

ZENETÖRTÉNET

Lavotta János emlékezete – most és száz évvel ezelőtt

Száz évvel ezelőtt, 1920-ban emlékezett meg a zenevilág Lavotta János (1764–1820), a „magyar Orfeusz” halálának centenáriumáról, és most, a bicentenárium idején a művész ismét megszólítja a muzsikustársadalmat, hogy példáján keresztül saját viszonyainkkal, azaz önmagunkkal vessünk számot.

(Gombos László)

21

EGÉSZSÉG

A szelíd mozgás – Kovács-módszerrel a zenészek egészségéért
Amióta léteznek hangszerek, és zenészek – akik naponta hosszú időn keresztül egyoldalú és megterhelő izommunkát végeznek, és a hangszerek milyensége miatt kénytelenek kényszerszertartásokban órákig zenélni – azóta léteznek a hangszerjátékkal kapcsolatos egészségi problémák, amelyek a rossz légzéstechnikából, testtartásból, a nem megfelelő mechanizmusokból, vagy éppenséggel alkati problémákból erednek. (Dr. Pásztor Zsuzsa)

26

TÁMOGATÁSOK – OSZTOGATÁSOK

Keller András az ágazat nehézségeiről

„A mennyiségi szemléletet át kell alakítani a minőségi felé.”

Majd hárommilliárd forintos keret Felosztási Szabályzatát készítette el a Zeneművészeti Bizottság az idei esztendőre. Keller András, a Zeneművészeti Bizottság elnöke szerint nagyon kevés ez az összeg a terület méltó finanszírozásához, de bizik abban, hogy a kormány döntése után még ebben az évben jelentős kiegészítő források érkehetnek az együttesekhez.

(Réfi Zsuzsanna)

32

HANGSZERVILÁG

Egy „archaikus” modern brácsa

2018-ban mintegy harminc értékes vonós és húros hangszer-különlegességből rendezett kiállítást Giovanni Accornero kurátor, a Torino közelében található Venaria palotában, az egykori olasz uralkodók pompázatos vadászakastélyában. A kiállítás egyik nagy érdekfeszítést kiváltó műtárgya volt az a nagyméretű brácsa, amelyet Nicolò Amati élete alkonyán készített.

(Külföldi sajtóból tallózta Kaizinger Rita)

38

KRITIKA

HANGVERSENY

A Budafoki Dohnányi Zenekar, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar és a MÁV Szimfonikus Zenekar koncertjeiről.

(Fittler Katalin, Kovács Ilona, Malina János)

40

CD

The Masters Collection – Liszt Ferenc Chamber Orchestra

Megjelent a Hungaroton gondozásában egy három korongos lemezalbum a Liszt Ferenc Kamarazenekar korábbi felvételeiből.

(Fittler Katalin)

45

KÖNYV

Fazekas Gergely: J. S. BACH és a zenei forma két kultúrája

A Rózsavölgyi és Társa kiadványai sorában rendre jelennek meg a „musica scientia” sorozat kötetei, s ami külön örömdetes: a hazai zenetudomány képviselői kapnak itt publikálási lehetőséget.

(Fittler Katalin)

47

Ordasi Péter: Csodafiú-szarvas

Könyvajánló, nem pedig kritika vagy recenzió! Ráadásul nemcsak azért, mert még a zenei kiadványok iránt érdeklődők figyelmét is elkerülhetné ez a könyv, hiszen nem az elsősorban zenei kiadványok publikálására „szakosodott” kiadók valamelyikénél jelent meg.

(Fittler Katalin)

48

Réfi Zsuzsanna: Da capo

Réfi Zsuzsanna az 1990-es évek óta elkezdett krónikása kulturális (elsősorban zenei) életünknek; aktív figyelemmel követve a mindennapok kisebb-nagyobb horderejű eseményeit, elsősorban interjúk, riportok keretében tájékoztatja az olvasókat a „történekekről”, amelyek kisebb-nagyobb közösségek életét, avagy érdekes személyiségek pályáját befolyásolják.

(Fittler Katalin)

50

dr. Székely György: A muzsika valódi hangja a fesztiválok fővárosában

Salzburg a zenetörténet kultikus helyszíneinek egyike: Mozart szülővárosa. Dr. Székely György muzsikusról közel három évtizede, 1993 óta évről évre jelen van Salzburg eseményein. Munkájának fontos részét alkotják az általa készített interjúk, emellett azonban pontos és a részletek iránt is figyelmes történetíróként végigkalauzolja olvasóját a fesztivál évtizedein, a kezdetektől napjainkig.

(Csengery Kristóf)

51

PHD ÉRTEKEZÉS

Szamosi Elza (1881–1924) művészete

Előadóművész-monográfia a hazai operaművészet másik állócsillagáról, Szamosi Elzáról, a budapesti és észak-amerikai Puccini-bemutatók ünnepeit hősnőjéről.

(Kaizinger Rita)

53

PRÓBAJÁTÉKOK

20, 54, 55

A címlapon: Charles Dutoit és a MÁV Szimfonikusok
Fotó: Geberle Berci Photography

NAGY SIKERREL ZÁRULT a MÁV Szimfonikus Zenekar ünnepi turnéja Kínában. A zenekar összesen hét koncertet adott Kína öt városában. A turné apropója, a magyar-kínai diplomáciai kapcsolatok kerek évfordulója, melynek kezdete egybeesik a Kínai Népköztársaság megalakulásával. A zenekar december 28-i koncertje ezen ünnepségsorozatnak a nagy presztízsű záróünnepsége volt, mely országunk imázsa szempontjából is nagy jelentőséggel bír. A hangversenyben jelen voltak a Pekingi Magyar Nagykövetség munkatársai is. Az együttes ezután a Peking melletti Tiencsinben adott két nagyszerű koncertet, majd 31-én és az újév első napján a Tajjüan-i Shangxi Grand Theaterben lépett fel. 2-án a tartományi fővárosban Csangszában szerepeltek programjukkal, hogy azután a turné utolsó állomásán a Shanghai-i Operaházban zárják a fellépéssorozatot. A hangversenyek valamennyi helyszínén hatalmas és korszerű koncertteremben látták vendégül a magyar együttest kínai vendéglátóik, ahol minden alkalommal teltház előtt és hatalmas sikerrel játszottak a helyi közönségnek. A hangversenyek programján kizárólag magyar szerzők művei szerepeltek. Bartók Béla, Kodály Zoltán, Dohnányi Ernő, Ránki György, Erkel Ferenc zenekari művei mellett, a januári koncerteken az újév tiszteletére a program kiegészült néhány Strauss művel is. Az együttest valamennyi előadáson Medveczky Ádám vezényelte, aki ezen a turnén lépett először kínai közönség elé.

NEGYEDIK ALKALOMMAL osztotta ki a Lickl-díjakat a Pannon Filharmonikusok igazgatója a Kodály Központ Kocsis Zoltán termében. 2016. december 9-én, a zenekar fennállásának 205. évfordulóján hagyományteremtő céllal hozta létre és adta át első alkalommal a Lickl-díjakat a Pannon Filharmonikusok igazgatója, Horváth Zsolt. Az elismerés minden évben három kategóriában – művész, menedzsment tag és civil – kerül kiosztásra és az elmúlt évek alatt 15 díjazott vehette át a zenekar felkérésére, a Németh Klára képzőművész által gyártott, egyedi tervezésű tűzzománctól készült emléket. Negyedik alkalommal került sor a díjátadóra, ahol három személy részesült az elismerésben.

A zenekar alapítójáról, Lickl Györgyről elnevezett díj az egykori vezető szellemiségét hivatott életben tartani és megidézni minden díjátadó során, és egyúttal elismerni az együttes művészeinek és menedzsmentjének, valamint a zenekarral tágabb körben együttműködőknek társadalmi szerepvállalását.

„A díj alapításával a zenekar azokra kívánja felhívni a figyelmet, akik a közös gondolkodásban és cselekvésben jeleskednek, kezdeményeznek, proaktívak és tesznek azért, hogy a Pannon Filharmonikusoknak az alapításkor vállalt társadalmi felelősségvállalása teljesüljön” – fogalmazta meg a díjátadón a zenekar igazgatója, Horváth Zsolt.

A 2019-es év muzsikuskategóriájában a Pannon Filharmonikusok egyik oszlopos tagja, Gáspár Emese, az ütőszólam muzsikusa kapta a Lickl-díjat, akinek számos értéke mellett az együttes vezetője kiemelte gyors és hasznos helytállását, mellyel mindig segíti a menedzsment munkáját is, és a zenekar is számíthat rá.

A Pannon Filharmonikusok menedzsment tagjai közül azt a kollégát díjazták, akinek több mint egy évtizedes kiemelkedő munkája révén a zenekar láthatóvá válik mindenki számára. A képzőművész tehetségével a színpadon

Életének 96. évében elhunyt Szőnyi Erzsébet Kossuth-díjas zeneszerző, karvezető, zenepedagógus, a nemzet művésze, a Magyar Művészeti Akadémia (MMA) rendes tagja.

Az MMA méltatása szerint „Szőnyi Erzsébet a 20. és a 21. századi magyar zenei élet, a zenepedagógia és az alkotóművészet ikonikus alakja, akinek különlegesen gazdag életművét, szellemiségét és lelki erejét hazánk szellemi életének egyik tetőpontjaként tarthatjuk számon, és aki egész életében küldetésének tekintette Kodály zenepedagógiai elveinek hirdetését”.

Pedagógiai és közéleti munkásságának betetőzésének tekinthető, hogy a Kodály-módszer 2016-ban felkerült az UNESCO szellemi kulturális örökségének listájára.

Szőnyi Erzsébet még 95 évesen is komponált, a köztisztület tavasszal szerzői esten köszöntötte a művészt.

Szőnyi Erzsébet jelentős közéleti tevékenysége részeként 1978 és 2003 között a Magyar Kodály Társaság és a Bárdos Lajos Társaság, valamint 1996-tól a Magyar Muzsikusközösség társelnöke volt. 1992 és 1996 között a Magyar Zenei Kamara alelnöke, 1993-ban és 1994-ben a Magyar Rádió felügyelőbizottságának elnöke. Tagja volt a hartfordi (USA) Kodály Musical Training Institute-nak, a francia Kodály Társaságnak. Tiszteletbeli elnöke volt a KÓTA-nak, a Nemzetközi Kodály Társaság (IKS) tanácsadója, a varsói Chopin Társaság tagja, 2011 óta az MMA rendes tagja volt.

Művészi tevékenységét számos díjjal ismerték el, egyebek mellett Erkel Ferenc-díjjal (1959), a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztjével (1993), Bartók Béla-Pásztory Ditta-díjjal (1995 és 2004). A kiváló művészi címmel 2000-ben, a Pro Renovanda Cultura Hungariae Kodály-díjjal 2001-ben, Magyar Örökség-díjjal 2004-ben, Kossuth-díjjal 2006-ban tüntették ki. A Pittsburgh-i Duquesne Egyetem 2006-ban avatta díszdoktorává. 2014-ben lett a Nemzet Művésze, a Nemzetközi Kodály Társaság díjával 2018-ban ismerték el tevékenységét.

zajló zeneművészeti munka színvonalán készíti a Pannon Filharmonikusok minden grafikai anyagát. A Lickl-díjat ebben az évben Lakatos Kornél, a zenekar grafikusa kapta.

Civil kategóriában egy olyan partnerének adta át a díjat, akinek személye a szakmájában megtestesíti azt az álmot, amire a Pannon Filharmonikusok közössége is vágyik: az ország egyik elismert szakembere és cégvezetője úgy, hogy sosem költözött el Baranyából. A zenekar életében az elmúlt másfél évtizedében szakértelme, tanácsai, higgadtsága és kedvessége elengedhetetlen feltétele lett a hatékony munkájuknak. A díjat Ferling József, a Ferling Kft. tulajdonosa és ügyvezetője vehette át.

Életének 82. évében elhunyt Friedrich Ádám Liszt-díjas kürtművész

Friedrich Ádám a miskolci konzervatóriumban kezdte zenei tanulmányait 1951-ben, 1956-ban felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolára, tanárai Romagnoli Ferenc és Lubik Zoltán voltak.

A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola adjunktusa, docense, majd 1997-től egyetemi tanára volt, 1994 és 2002 között a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetének docense, 2002-től 2004-ig főiskolai tanára volt.

Művészetét 1984-ben Liszt-díjjal, 1987-ben Érdemes Művész címmel, 1987-ben és 2010-ben Bartók-Pásztory-díjjal ismerték el.

Friedrich Ádám 1958-tól a MÁV Szimfonikusok, 1960-tól a Magyar Állami Hangversenyzenekar művésze, 1966-tól az utóbbi együttes, valamint később a Liszt Ferenc Kamarazenekar és Magyar Kamarazenekar első kürtöse lett. Részt vett a Budapesti Fesztiválzenekar megalapításában. Kamarazsuzsikusként tagja volt a trieszti Alpok-Adria Kamaragegyüttesnek és a Filharmónia Fúvósötösnek, szolista-ként fellépett többek közt Franciaországban, Lengyelországban, Németországban, Olaszországban, Japánban, az Egyesült Államokban és Ausztráliában.

A Nemzetközi Kürtszövetség elnökhelyettesi pozícióját látta el 1994-től, szervezője és házigazdája volt az 1995-ös Első Magyar Nemzetközi Kürtfesztiválnak, mesterkurzusokat tartott itthon és külföldön, Ausztriában, Csehszlovákiában, Finnországban, Lengyelországban, Norvégiában, Portugáliában, Spanyolországban és Szlovéniában.

Tanított a Budapesti VI. kerületi Állami Zeneiskolában, majd 1973-tól a Bartók Béla Konzervatóriumban, 1983-tól a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola adjunktusa, docense, 1997-től egyetemi tanára, 1994-2002 között a Miskolci Egyetem Bartók Béla Zeneművészeti Intézetének docense, 2002-től 2004-ig főiskolai tanára volt.

A Bartók Rádió Muzsikáló délután című műsorának egyik műsorvezetője volt, 2003 és 2017 között négy könyve jelent meg. Réz-metszetek című írásában így vallott a tanításról és a lemezfelvételeiről: „Azért is jó volt viszonylag fiatalon elkezdni a tanítást, mert akkor bizonyos fokig példaképe lehettem a tanítványaimnak, hiszen ha valamit nem hittek el, eljöhetek a koncertekre, s meghallgathatták, hogy nem bort iszom, s vizet prédikálok. Ez így volt a konziban eltöltött tíz esztendő alatt, sőt a Zeneakadémián is még hosszú évekig. Vannak, akik régebbi felvételeiket, lemezeiket megtagadják, mondván, ezek már nem ők, ma már másképp, ma már jobban játszanak. Nekem nincs nagyon sok lemezem vagy felvételem, de minden, kürtömből így vagy úgy kiröppent, kiszakadt, kiszállt vagy kibukdácsolt hangomat vállalom. Füst Milánnal szólva: Ez mind én voltam egykor.”

2019. december 2-án elhunyt Bónis Ferenc Széchenyi-díjas zenetörténész, a tudományok doktora,

Kodály Zoltán és Szabolcsi Bence egykori tanítványa. A magyar zenetudomány kiemelkedő alakja volt, aki jelentős szerzői, közreadói és szerkesztői életművet hagyott az utókorra a 19. századi magyar zenetörténet, Erkel és Mosonyi művészete, de mindenekelőtt Kodály és Bartók életműve vonatkozásában. A Magyar Kodály Társaság és az Erkel Ferenc Társaság elnöke volt. Tagja volt a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Bizottságának, valamint a Magyar Muzsikus Fórum elnökségének. 1950-től a Magyar Rádió lektor-gyakornoka, majd műsorszerkesztője, 1970-től rovatvezetője, 1993-tól szerkesztőség-vezetője, 1994–1996 között pedig vezető szerkesztője volt. 1961 és 1973 között a Magyar Tudományos Akadémia Bartók Archívuma, illetve későbbi nevén a Zenetudományi Intézet tudományos munkatársa volt. 1972 és 1981 között tanított a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán. 1959-től szerkesztette a Magyar Zenetudomány köteteit, 1968-tól pedig a Magyar Zenetörténeti Tanulmányok című könyvsorozatot. 1977-től rendezte sajtó alá Szabolcsi Bence életműkiadását. Utolsó nagyszabású kiadványai és közreadásai között szerepeltek Bartók, illetve Kodály ikonográfiájának összefoglaló munkái, valamint levelezésük kiemelkedően fontos dokumentum-együttesei.

„Jól játszani mindig munkával jár, ez egy örök tanulási folyamat” – interjú Charles Dutoit-val

Tavaly december 4-én ismét Charles Dutoit vezényelte a MÁV Szimfonikus Zenekart. A Zeneakadémiaán megszólaló műsorban a sztárkarmester két francia „alapl művet” is dirigált, Raveltől A lúdanyó meséit, és Saint-Saëns Orgona-szimfóniáját.

! Év elején már dolgozott együtt a MÁV Szimfonikusokkal. A februári koncert egyik műsorszámáa Bartók A kékszakállú herceg vára című operája volt. Akkor magyar művet dirigált egy magyar zenekar élén, most pedig francia zeneműveket hallunk egy francia hagyományokat jól ismerő karmesterrel. Jelent ez bármilyen különbséget a felkészülés során?

– Hatvan évvel ezelőtt még jelentős különbségek voltak, Franciaországban a francia, német területen a német zene aránya toronymagasan vezetett, a francia zenekarok alig játszottak Csajkovszkijt, Rahmanyinovot, Sosztakovicst vagy Mahlert, mert nem igazán értették a zenéjüket. Manapság ez a hozzáállás már a múlté, és bárhol a világon ugyanazt a megközelítőleg teljes képet kapjuk a zeneirodalomból. A repertoár is nagyon megváltozott, a XVIII-XIX. századi német zene mindenhol túlsúlyba került, legyen szó akár Németországról, akár Franciaországról, akár Magyarországról, akár Oroszországról. De visszatérve a kérdésre: nem érzek különbséget. Ugyanakkor az csak egy dolog, hogy eljuttassuk a művet, jól játszani mindig munkával jár, legyen szó bármilyen felkészült zenekarról, ez egy örök tanulási folyamat.

! Mozart visszatérő vendég a MÁV zenekarral közös koncertjein. Februárban a C-dúr zongoraversenyt hallottuk, most pedig a d-moll következik. Ez véletlen, vagy tudatos választás?

– Nagyon szeretem Mozart zongoraversenyeit! Nem én választottam, hanem a szólista, Farkas Gábor zongoraművész, de örültem, hogy így alakult. Ebben a műsorban Mozart nagyon is a helyén van! Tökéletesen illeszkedik Ravelhez és Saint-Saëns-hoz is. Saint-Saëns nagyra tartotta Mozartot, és ez a hatás a művein is érződik, zenéjének eleganciája, érthetősége, világos szerkezete a XVIII. századi zenei hagyományból ered. Úgyhogy ez a mű egyszerre főhajtás Saint-Saëns és Mozart előtt, és tulajdonképpen Ravel előtt is, aki szintén nagyra tartotta Mozart zongoraversenyeit.

FOTÓ: SEIRER MÁTÉ

! A d-moll zongoraverseny már a hangneme miatt is érdekes, hiszen a d-moll Mozartnál a zongoraversennyel nagyjából egy időben komponált Don Giovanniban is meghatározó, mint a démoni alaptónus, később a Requiemben halljuk újra ezt a hangnemet. A zongoraverseny esetében is drámai hatás és sötét tónus kapcsolódik a d-mollhoz.

– Mozartnak – ahogy számos más szerzőnek is – megvoltak a maga kedvelt hangnemei. Amikor bizonyos hangnemeket használ, bizonyos motívumok, ritmusok is megjelennek. Az Esz-dúr szintén egy nagyon fontos hangnem a mozarti életműben, említhetjük például a 39. Esz-dúr szimfóniát, az Esz-dúr versenyművet két zongorára, vagy a Sinfonia concertantét. Mind nagyon hasonló karakterű indítást kap, szinte még a ritmus is ugyanaz: félhangot, majd egy nyújtott ritmust találunk az elején. Ám amikor d-mollban ír, más a karakter és más a ritmus, akár a Don Giovanniban, akár a zongoraversenyben a D hang zakatolását halljuk.

! Vajon egy zeneszerző mi alapján választ magának hangnemet?

– Jó kérdés. Mozartnál például kifejezetten ritka az F-dúr, Beethovennél kapásból többet is tudunk sorolni,

csak a szimfóniák közül a 6. és a 8. is ebben a hangnemben van, de mondhatnánk a Tavaszi szonátát és még hosszan sorolhatnánk a további műveket, Mozartnál egy F-dúr zongoraversenyt találunk. Mozartól tudjuk, hogy mire a kottapapírra vetette a hangokat, már minden készen volt fejben. Beethovennél nem, ő más munkamódszerrel alkotott.

■ *Ravel műve, a Lúdanyó meséi egész más karakterű darab, amelyben a zenei folyamatok illusztrálják a cselekményt. Könnyű ezeket a különböző effektusokat kihozni a darab során a zenekarból, magától adódik a kottafolyamatból, vagy meg kell küzdeni érte?*

– A Lúdanyó meséi nagyon egyszerű zene, annyira világos a szerkezete, érthető, szinte kézzelfogható, mégis nagyon nehéz jól játszani. Minden zenekarnak meg kell érte dolgoznia, mert egészen speciális hangminőségre, hangszínekre van szükség, ehhez pedig fontos, hogy legyen a zenészekben is egyfajta koncepció, és a megvalósításához komoly technikai tudás kell. El kell magyarázni a zenekarnak, hogy mit és hogyan érjenek el.

■ *A nehézsége ellenére eredetileg Ravel két kisgyerekeknek írta négykezes zongoradarabként, s csak később készített belőle balettet, majd zenekari szívet.*

– Gyerekeknek szól a mese is, mégis nehéz. A Szépség és a Szörnyeteg párbeszédét például gyakran végig kell beszélünk a zenekarral, hogyan fejezi ki a zene hangról-hangra a Szörnyeteg átváltozását, ahogy herceggé válik, ha meg akarjuk jeleníteni ezt a fantáziavilágot. Kifejezőerőben Ravel egészen kivételes. A feladat, eljátszani a művet egyszerűen, mégis ezzel a háttértudással.

■ *Korunk egyik nagy problémája a klasszikus zene népszerűségének csökkenése, a közönség egyre idősebb, pedig a legtöbb zenekar, hangversenyszervező igyekszik minden alkalmat megragadni, hogy a fiatalokat is megszólítsa. Ön hogy látja ezt a folyamatot?*

– Manapság a fiatalok mindent készen kapnak a kezükbe. Nem kell semmiféle erőfeszítést tenniük ezekért, ha pedig nem kell, az a kultúra elpusztulásához vezet. A kultúrához ugyanis erőfeszítésre van szükség. Nem lehet művelt az ember anélkül, hogy ne haladna folyamatosan előre, egyre magasabb szintre jutva. Korunkban az emberek inkább informáltak, mint műveltek. Egy-egy zenemű megtanulásába vagy megértésébe energiát kellene ölni, az pedig nehéz. Mennyivel egyszerűbb helyette meghallgatni egy olyan zenét, amihez elegendő az ember alaptudása, és jókedvre deríti. Ez a mai kor problémája. A kiutat viszont én sem látom. A zenekarok jövője is kérdéses, mert ahhoz, hogy fenntartsunk egy elsőrangú zenekart, rengeteg pénz szükséges, és magam is aggódok, hogyan tud ez a kultúra tovább élni. Régebben a döntéshozók elkötelezettek voltak a kultúra iránt, ma ezt nem annyira érzem. Pedig óriási a tét: a mélyből

táplálkozó, gyökerekkel rendelkező, vagy a felszínen csúszkáló emberek leszünk? Utóbbiak rendkívül gyorsan haladnak, mint a korcsolyázók a jégen, ez párhuzamban is van a mai kor felgyorsult tempójával.

■ *Ugyanez a felgyorsult tempó mennyire érhető tetten a fiatal zenészeknél, karmestereknél?*

– Amikor akadémista voltam, több hónapig tanulunk egy-egy komolyabb művet. Manapság a fiatal karmesterek néhány nap alatt megtanulják. Bámulatosan gyorsan haladnak, de megint csak oda jutunk, hogy az a kérdés, gyökeret eresztünk-e, vagy inkább gyorsan siklunk a jégen? A mai társadalom egyik nagy problémája, hogy az embereknek nem jut elegendő idejük arra, hogy megtalálják a gyökereiket. Emiatt marad a korcsolyázás. Nekünk még az információkért be kellett mennünk a könyvtárba, és végiglapoznunk a kottákat, könyveket. Ma mindez csak néhány kattintás az interneten. Ugyanakkor azt sem akarom mondani, hogy régen minden jobb volt. Ha ma lennék fiatal, én is így csinálnám, hiszen senki sem vonhatja ki magát a megváltozott társadalom hatásai alól.

■ *Visszatérve a műsorhoz, Saint-Saëns Orgona-szimfóniáján Liszt hatását is érezni, neki is dedikálta a darabot, most pedig a Liszt Ferenc által alapított Zeneakadémia frissen felújított orgonáján hallhatjuk a művet.*

– A Zeneakadémia gyönyörű hangversenyterem, csodálatos akusztikával, de nem hatalmas méretekkel. Sokkal alkalmasabb kamaraművekhez, kisebb zenekart igénylő darabokhoz, és ezért is örülök a koncertműsor-nak, mert ezek a művek éppen ilyenek. Nagyon szeretem a Zeneakadémiát, tavaly jártam a Régi Zeneakadémián Liszt egykori lakásán is, és láttam azt a zongorát, ami egykor Beethovené volt, és halála után került Liszt-hez. Lenyűgözött.

■ *Tervezi, hogy a közeljövőben ismét vezényel Budapesten?*

– Szívesen jövök Magyarországra. Egy kicsit most lassítani szeretnék, ezért igyekszem csak olyasmit elvállalni, ami örömmel tölt el.

Kiss Eszter Veronika

A sikeres koncert után, a MÁV Szimfonikus Zenekar felkérte Charles Dutoit-t, hogy az évad legkiemelkedőbb koncertjén, 2020. április 30-án, a MŰPA Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében vezényelje a zenekart. A hangverseny a 75 éves zenekar jubileumi eseménye lesz, melyen a maestro mellett Daniel Boico is a karmesteri emelvényre áll majd.

A megértéshez a kulcs a ráismerés mechanizmusa

Sikerrel szólítja meg a klasszikus zenét kevésbé ismerő társadalmi rétegeket is a Budafoki Dohnányi Zenekar, amely nemcsak a népszerű művekkel, de még a kortárs darabokkal is meg tudja szólítani a közönséget. Bár a zenekar toronymagasan vezeti a hazai jegyeladási statisztikát, most mégis bajban van, a TAO megszüntetésének legnagyobb veszteseként még az idei év finanszírozása is kérdéses – minderről Hollerung Gábor zeneigazgatóval beszélgettünk.

I A zenekar rezidens zeneszerzője, Gyöngyösi Levente most különösen aktuális, hiszen az Ön vezényletével hamarosan bemutatja az Operaház A Mester és Margaritát, azt az opera-musicalt, amelyet az eddigi egyetlen koncertszerű előadáson éppen a BDZ játszott.

– Gyöngyösi Leventétől 2006-ban kértünk először művet az 1956-os évfordulóra, ez az Istenkép, amely egy egészen pazarul sikerült alkotás Szócs Géza verseire. Ezt követték a további művek, az I. szimfóniát például szintén nekünk írta. Nagyjából nyolc éve szerettem volna egy opera musicalt írni vele, ő találta meg hozzá a Bulgakov-regényt, így született meg ez a mű, és ennek a folyamatában vált Levente szép lassan rezidens zeneszerzővé a zenekarban. Egyfelől műveket ír számunkra, másfelől ő a kortárs zenei tanácsadó, aki végig hallgatja azt a rengeteg, több mint hatvan művet, amelyeket évente nekünk küldenek zeneszerzők, és ebből kiválasztja azt a tíz-tizenkettőt, amit a legjobbnak ítél meg, én pedig ebből döntöm el, hogy melyik szólaljon meg. A Mester és Margarita elkészülte után nagyon hamar megállapodtam az Operaházzal, hogy műsorra tűzik a művet, akkor még úgy volt, hogy a BDZ játssza, de közben bezárt az Opera, a tervezett időpontban mégsem nyit meg az Eiffel Műhelyház, és ezért többször tolódtott a bemutatás. Most február 7-én végre ezzel nyitják meg az Eiffelt, és most már az Operaház saját produkciójaként, a dalszínház együtteseivel, de az én vezényletemmel szólal meg. A premiértől nagy sikert várok, mert ez egy olyan crossover-mű, a szó legjobb értelmében, amely ha innen nézem, opera, ha onnan nézem, musical, a klasszikus zenei karakterek fantasztikus tárháza, amelyben a rock és a klasszikus zene viszonya is egyfajta dramaturgiai elem. Olyan darab, amelyik azokat is meg tudja szólítani, akik még Dohnányi-koncertekre sem járnak, pedig mi sportcsarnokokat is meg tudunk tölteni.

I A BDZ kezdettől kiemelten foglalkozik a kortárs művekkel. Mik a tapasztalatok a fogadtatásával kapcsolatban?

– Alapvetően jók. Miközben lényegében minden stílus irányába nyitottak vagyunk, a kiindulópontunk az,

hogy a komolyzenének akkor van hosszabb távon jövője, ha azt a társadalmi réteget, amelyik egyáltalán nem érdeklődik a klasszikus művek iránt, a saját nyelvén, a saját ízlésén keresztül szólítjuk meg, és így próbálunk zenei élményt és egyfajta motivációt adni arra, hogy hallgassanak minél több olyan zenét, amelyet klasszikus együttesek játszanak. A kortárs zenével ugyanez a helyzet. A társadalom nagy részére – különösen a fiatalokra, akik adott esetben a klasszikus komolyzenében sincsenek magabiztosan otthon, és akik számára Bach vagy Mozart is adott esetben bonyolultnak és hosszúnak tűnik – hiba lenne ráereszteni a kortárs zenének a kísérletezőbb, avantgárd irányzatait. Persze vannak pillanatok, amikor az ilyen kísérletek akár jól is elszülhetnek, de eredendően frusztrációt és elutasítást váltanak ki a hallgatóságból, hiszen a legtöbben nem értenek belőle semmit. Ezért aztán, bár nyitottak vagyunk a kortárs zene minden irányzatára, a határt tudatosan ott húzzuk meg, ahol a befogadhatóság kérdéssé válik a mindenkori közönség számára. Minden olyan koncerten, ahol kortárs zenét játszunk, igyekszünk valamivel segíteni a közönséget, például magyarázatokkal. A megértéshez a kulcs a mindig a ráismerés mechanizmusa, hiszen attól nehéz egy vadonatúj művet befogadni, hogy semmilyen fogódzkodót sem talál benne a közönség. Egy dúr harmóniára, egy disszonancia-konzonancia viszonyra, egy gyorsabb-lassabb dramaturgiára vagy a feszes tempó és a rubato ellentétre mindenki ráismer, tehát ha azok a mechanizmusok, amelyek a klasszikus zene felépítésének alapját képezik, felismerhetők egy kortárs műben, akkor az nagyobb valószínűséggel jut el a mindenkori közönséghez. Ezt nagyon tudatosan csináljuk hosszú ideje, így a zenekarnak gyakorlatilag majdnem minden koncertjén megszólal kortárs mű, ráadásul ezek egy jelentős része bemutatás vagy második előadás. Az idők során kikristályosodott, hogy kik azok a mesterek, akik ebben a szellemben komponálnak. A legelső Vajda János és a körébe tartozó szerzők: Orbán György, Selmeczi György, Csemiczky Miklós. Az elmúlt években nagyon sok fiatal zeneszerző művét is bemutattuk. Kitaláltuk a „Kortárs romantikusok” fogalmát,

és azt a sorozatot, amit a Café Budapest fesztiválon már harmadszorra játszottunk össze.

■ *A kortárs zene másfajta vetülete, a BDZ másik nagy sikerprofilja a különböző filmzenék, amelyekkel szintén olyan közönségréteget tudnak becsalogatni szimfonikus koncertekre, amelyek egyébként alapvetően távol tartaná magát a klasszikus műfajoktól.*

– A kezdeményezésünk óriási sikerét jelzi az Igazából karácsony című műsorunk, amelyet most december végén már másodszorra rendeztünk meg, és több mint tízezer jegyet sikerült eladni rá. Látszik, hogy működik az elképzelésem: van ugyan rizikója, ha az elvárhatónál, vagy a számítottnál nagyobb arányúvá emeljük az ilyen koncerteken a klasszikus zene arányát, de hosszabb távon így válik lehetővé, hogy rengeteg ember találkozzon vele. A filmzene csak egy eszköz, és nem a cél. Egyfajta kommunikációs forma a hangverseny felépítésénél. A filmzene azért érthető a közönség számára, mert a filmekben képsorok társulnak hozzá, és a néző ezáltal megérti a zene dramaturgiáját. Itt is a ráismerés fontosságáról beszélünk.

■ *Ha már közönségnevelésről beszélünk, a zenekar ifjúsági koncertjeit is meg kell említenünk, ezek szintén a sikerszériába tartoznak, rengeteg gyerek a BDZ koncertjein találkozik először a klasszikus zenével.*

– Idén először sikerült elérni, hogy a fenntartó kerületünk, a XXII. kerület összes iskolája eljött a zenekar hangversenyére, így összesen tizenötöször játszottuk el azt az egyórás műsort, amelyben a témához illően volt egy kis Harry Potter, de megszólaltak többek között A

fából faragott királyfi, a Tűzmadár, és a Varázsfuvola részletei is. Ezeken a koncerteken tetten érhető, mennyit számít, hogy Budafokon működik egy nagy presztízsű művészeti iskola, emiatt lényegesen magasabb a kerületben a zenét tanuló gyerekek aránya, és ennek a kisugárzó ereje adott esetben a zenét nem tanuló gyerekekre is hat. Érdekes volt látni, hogy akik nem önszántukból jöttek el, azok is érezhetően élvezték, talán csak a középiskolás korosztályban lehetett tetten érni egy kisebbség közömbösségét. Ebből is látszik, hogy mennyire fontos a zeneoktatás színvonala és hatékonysága, és mennyire fontos, hogy a gyermekeket minél fiatalabb korban ismertessük meg a zenével. Sajnos a koordináció hiánya, az ifjúság zenei nevelésének a szétesettsége, megkettőzöttsége és az ezen a területen tapasztalható olcsó és igénytelen megoldások nehezítik a dolgot, de ha jobban össze tudnánk hangolni ezt a munkát, akkor ennek a hatásmechanizmusa sokkal magasabb lehetne, mint gondolnánk.

■ *Sikerrel fut az ősszel megjelent dokumentumfilm a zenekarról. Az Élet, öröm, zene című film segítségével olyan munkafolyamatokba láthat be a néző, amit sokan nem is képzelnek egy zenekarról.*

– Számunkra is nagy öröm, hogy Élő Nóra, a zenekar mecénása és a BDZ Pártolói Klub alapító elnöke ötletére egy kitűnő rendező, Sólyom András örömmel vállalkozott egy film elkészítésére, mert nagyon sok jó koncert hallott tőlünk. Eredetileg az volt a terv, hogy marketing-film lesz, amely felvillantja a zenekar sokszínűségét, egy kvázi kedvcsináló képsor, amely akár részleteiben is felhasználható. Ehelyett egy erős dokumentumfilm ké-

szült, amely az együttműködésre, egyfajta alkotás-mechanizmusra fókuszál, az emberek egymáshoz való viszonyára, illetve a zenekaron belüli hierarchiára, amelyből egy olyan kép alakul ki, hogy együtt könnyebb, mint egymás ellen. Ebben nem csak a karmester és a zenekar viszonya a középpont, hanem adott esetben szólamvezetők és tuttizták, önmagukat jobbnak, másokat rosszabbnak tartó zenészek, általában együttműködésre kevésbé alkalmas kollegák belső konfliktusai. Ilyenekből majdnem minden zenekarban számtalan mennyiségű példát lehetne hozni. Nálunk is volt régebben egy feszültebb időszak, amit egy belső próbajátékkal sikerült lecsitítani. Szép lassan a zenekar megértette azt, hogy egymásra utaltak, és minőség csak akkor jön létre, ha a „közös”, az „egységesség” és az „együttesség” alapszik a munka. Ettől nem csorbul a karmesteri szerep, mert végső soron a színpadon ő az úr, vele szemben nem lehet játszani. Ugyanakkor azzal, hogy egy közös akarat megfogalmazódik, a jó és a rossz megkülönböztethetővé válik, az évek munkája során kialakul a közös gondolkodás, hogy mi a jó vagy mi a rossz, és ez a közös akarat egy olyan eredményességet teremt, ami már egy kívülálló számára is egy példaértékűvé válik. Súlyom András nagyon jó hangulatú filmet csinált, hiszen a próbákon tetten érhető a humor, én magam is igyekszem a türelmetlenséget ellensúlyozni adott esetben játékkal, viccel és lazítással, de ebben a zenészek is partnerek, ettől pedig a film kifejezetten élvezetessé vált. Mi magunk is nagyon meglepődtünk,

amikor először megnéztük, hogy milyen tükröt tettek elénk. Hízelgő ez a tükör, és mutatja, hogy ezen az úton milyen messze lehet jutni.

■ Mik a tervei a BDZ-nek az idei évre?

– Öszinte leszek: a tervek nagyok, a megvalósíthatóság viszont nagyon rosszul áll jelen pillanatban. Jelenleg úgy tűnik, hogy a BDZ a zenekarok között a TAO megszüntetésének legnagyobb vesztese. Hogy emögött elhatározott szándék van a zenekarral szemben, vagy hozzá nem értés, esetleg egyszerűen csak végiggondolatlanság, azt nem tudom megmondani, de egyelőre nincs meg a forrás arra, hogy ezt az évet a tervek szerint végig tudjuk vinni. A zenekar mintegy 250 millió forinttal kevesebbet kapott annál, mint amit be tudtunk volna szedni év végén a TAO-pénzekből, és ami biztonságot teremtett volna erre az esztendőre. Egyelőre minden kérdéses. Ugyanakkor azt gondolom, hogy a BDZ ebben a pillanatban nem megkerülhető, az ország egyik legerősebb együttese, ma Magyarországon ez a zenekar rendelkezik toronymagasan a legnagyobb közönséggel. Az sem tölt el jó érzéssel, hogy a magyar zenei élet nagyon kevésbé képes konszenzust teremteni önmagával, és legalább alapvető dolgokban megállapodni a jövőt illetően. Sajnálatos módon a magyar zenei élet szereplői közül néhányan kizárólag a saját boldogulásukra fordították ezt a helyzetet. Ez azért is problematikus, mert a zenei terület egységesen állást foglalt abban, hogy TAO-kompensáció szempontrendszere kontraproduktív és veszélyezteti a zenei élet jövőjét. Sokan rövidlátó és felelőtlen kompromisszumot kötöttek, lehet, hogy ennek következtében számukra ebben az évben eljött a Kánaán, ám ennek a következményei mindenkit sújtani fognak, olyan elementáris kérdésekben például, mint az együttesek finanszírozásában jelen levő különbségek tovább növekedése, az utánpótlás vagy a közönség kérdése. A politikától logikailag nem elvárható, hogy jobb döntéseket hozzon, mint amit a szakma sugall számára.

Kiss Eszter Veronika

ÖSSZEVONJÁK?

Lapunk hasábjain már 2017-ben hírt adtunk arról, hogy a nagymúltú MÁV Szimfonikus Zenekar hetven év után kénytelen elhagyni a székhelyül szolgáló, illusztris Károlyi-palotát. A költözésre felszólító határozat 2018. március 31-ét jelölte meg az épület kiürítése/elhagyása céldátumaként. Mindezt azért, mert a magyar állam ezt az épületet ajánlotta fel a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyar Ortodox Exarchátusa számára. Annak az ortodox egyháznak, amelyik a '48-as forradalom után aktívan vett részt az erdélyi megtorlásban. A zenekar azóta sem talált megfelelő próbatermet, megtúrt bérlőként ideig-óráig még használhatják megszokott helyüket. Ősszel azonban újabb, immár a zenei berkekben is ismert „mesterterv” híre érte el az együttest. Az EMMI-ből kiszivárgott hírek szerint rövidesen bezárja a kapuit a Duna Szimfonikus Zenekarnak és a Duna Művészegyüttesnek otthont adó Duna Palota, amelyet a későbbiekben más célra kívánnak igénybe venni, ezért ötletként felmerült, hogy a két székház nélküli zenekart összevonják, így már nem két, hanem csak egy zenekarnak kéne helyszínt találni. Ezért interjút készítettünk dr. Bába Szilviával és Szklenár Ferencsel az elképzeléssel kapcsolatos lehetőségeikről, azonban az EMMI (mint fenntartó) nem járult hozzá az anyag közléséhez.

(a szerk.)

100 milliós lemaradásban

Szászné Pónuzs Krisztina fenntartható fejlődésről, újabb öt évről

Pályázatában a műsorkínálat sokszínűségét, az ifjúsági programok szem előtt tartását, a széles rétegekhez eljutó marketing tevékenységet is kiemelte a szakmai bizottság, amikor újabb öt esztendőre bizalmat szavaztak Szászné Pónuzs Krisztinának. A Miskolci Szimfonikus Zenekar élén 2024 őszéig szól a megbízatása, de úgy látja, lehet, hogy bizonyos szempontból nehezebb dolga lesz, mint a korábbi időszakban. Az ügyvezetővel terveiről, a fenntartható fejlődésről, az együttes szezonjáról, valamint arról is beszélgettünk, mennyivel nehezebb ugyanazokat a számokat, mind a koncertek, mind a bevételek tekintetében teljesítenie egy vidéki zenekarnak, mint egy fővárosinak.

■ Könnyen meghozta a döntést, hogy ismét pályázik?

– Gondolkoztam rajta egy ideig. Nem is a zenekar, hanem inkább magánéleti okok miatt. De úgy éreztem elégedettek a munkámmal, így megírtam a pályázatot. Úgy látom, hogy nehezebb öt évem lesz, mint az ezt megelőző időszakban. Bár igaz, akkor nagyon rossz volt az együttes helyzete, tudtam, hogy honnan hová szeretnék eljutni. Most azonban rengeteg a bizonytalanság. Sokszor azt sem látom előre, hogy mi lesz két hónap múlva... Persze ezektől a külső körülményektől függetlenül a zenekar helyzete jó, sok a koncert, a vendégkar-mesterek elégedetten távoznak, jó hírünket viszik, a közönség megtölti a produkcióinkat, szereti az együttest.

■ Viszont még mindig nagyon alacsonyak a bérek...

– Az átlagfizetés bruttó 230 ezer forint.

■ Említette is egy interjúban, hogy amíg nincs kormányzati szándék a bérek rendezésére, addig nem nagyon tud mit tenni.

– Ez minden zenekarnál így van. Örülök, hogy az állami támogatás terén nem vagyunk lemaradva a többi együttestől, ha azonban azt nézzük, hogy ahhoz az összeghez mennyit tesz hozzá az önkormányzat, akkor kiderül, hogy kb. 100 milliós lemaradásban vagyunk. Arról nem is beszélve, hogy mennyivel nehezebb fele akkora koncertteremmel ugyanakkora nézőszámot produkálni, mint például a fővárosban, vagy hogy nálunk mennyivel kevesebbet kelnek el a jegyek. Az alig 200 km távolság Budapesttől, néha egészen komoly nehézséget jelent, amire nem is gondolnánk. Egyszer, amikor támogatást kértünk a minisztériumtól a franciaországi turné repülőjegyeihez, megkérdezték, miért nem megyünk busszal, mint egy fővárosi együttes. Míg ők 20,5 óra alatt eljutnak Párizsba, ez nekünk – mivel máshonnan indulunk – 23,5 óra lenne, a sofőr pedig csak 21 órát vezethet, tehát meg kellene szállnunk valahol, és ezzel a költséggel már többre is kerül a busz, mint a repü-

lő... Mások az adottságok és a lehetőségek, sokszor sokkal több munkát jelent ugyanazt az eredményt elérni. Közben pedig a zenekari teljesítményben látványos különbségek nincsenek.

■ A TAO-pótló támogatásból megkapták a korábbi összeget?

– Reméltük, hogy kevesebb nem lesz, és most néhány millióval még nagyobb is lett ez az összeg, mint amennyi korábban. Ebből a forrásból egy másik pályázat ke-

retében sikerült valóra váltani a zenekar régi álmát, vásároltunk egy új hangversenyzongorát. Most ebből a támogatásból templomi koncerteket adunk, erdélyi körútra megyünk, bár nem volt egyszerű a kész szezonba beilleszteni a plusz fellépéseket, hiszen a pénzt májusig fel kell használnunk. Számomra az is fontos volt, hogy lehetőleg ennek során is szimfonikus zenekarként jelenjünk meg. De azt is látom, hogy azok a zenekarok, ame-

lyek nagyobb összeget kaptak, még több plusz feladatot vállaltak. Mi már a szolgáltatások tekintetében így is a törvényi kereteket feszegetjük.

■ *Ezt a pénzt minden évben megkapják majd az együttesek?*

– Erről egymásnak ellentmondó hírek keringenek. Jó lenne, ha számíthatnánk rá rendszeresen.

„Azonos elbírálás alá kellene esnie az együtteseknek”

Antal Mátyás kortárs kompozíciókról, állandó igényességről

Háromezer ember hallotta az újról koncertjeiket, s mindegyik előadás végén „standing ovation”-nel köszönték meg a produkciót. Antal Mátyás büszke rá, hogy a Miskolci Szimfonikus Zenekart vezetheti, s örül, hogy ilyen népszerű az együttes. De hozzáteszi azt is, hónapok óta gondolkodik azon, hogy mit csinálnak rosszul, hogy a komoly szakmai munka, a teltházak koncertek, a nagyszámú publikum ellenére is ilyen alacsony a büdzséjük. A karmesterrel a két éves hosszabbításról, a fiatal dirigensekről, a miskolci együttesrel eddig folytatott munkájáról, valamint az őszi ünnepi, a 75-ös évforduló jegyében összeállított hangversenyről beszélgettünk.

■ *Mit szolt az ügyvezető, Szászné Pónuzs Krisztina újabb két évre szóló felkéréséhez?*

Megtisztel vele, s mivel nyáron leszek 75 éves, így ennek jegyében 77 éves koromig tölthetek be vezető pozíciót. Örülök, hogy ezt egy ilyen együttes élén tehetem, amelynek közkedveltségét talán az is jelzi, hogy az ötször ismételt újról koncerteken állva tapsolt a publikum, kiabálva ünnepezték az együttest, s olyan programmal arattunk ilyen tetszést, amely egyetemes értékeket mutatott be, Brahms, Rossini, Strauss műveiből válogattunk. Azt látom az itt töltött, másfél évem alatt, hogy a közönség hihetetlen szeretettel veszi körül az együttest. Büszke vagyok rá, hogy a Nemzeti Filharmonikusoknál töltött sok évtizedet követően, ahol Ferencsikkel, Kobayashival, Kocsis Zoltánnal dolgozhatam – egy rövid szünetet követően – éppen a miskolciak kértek fel vezető karmesternek, művészeti vezetőnek. Számomra ez nagy boldogság. Viszont hónapok óta gondolkodom azon, hogy mi az, amit nem csinálunk jól, mit kellene másképpen tenni, hogy megfelelő nagyságú büdzsével rendelkezünk. Melyek azok az elvárások, amelyeknek megfelelően jelentősebb összeghez jutnánk? De nem sikerül rájönnöm. Hiszen elmondhatjuk, mindegyik bérletünk telt házas, s mindhárom sorozat rendkívül igényes műsorokat kínál. Rengeteg kitűnő vendégkarmester érkezik a társulathoz, idén például jön Kovács János, Héja Domokos, Ligeti András, s olyan szólisták

muzsikálnak velünk, mint Baráti Kristóf, Balog József, Onczay Csaba, Matuz István vagy Fejérvári Zoltán. Rengeteg az ifjúsági koncert, és mind-mind nagyon népszerű. Nagy érdeklődés övezi a templomi karácsonyi koncerteket, a Szinva téri teraszon történő muzsikálásoknál pedig annyi az érdeklődő, hogy el sem férnek. Emellett a zenekar tagjai például a miskolci kórház gyermekrehabilitációs osztályán is rendszeresen adnak koncerteket. Annál csodálatosabbat nem tapasztaltam, mint azt, hogy hogyan hat a zene az ottani kis betegek-re... És mégis elkeserítő az anyagi helyzetünk.

■ *Mióta Ön vezeti az együttest, gyakoriak a műsorban a kortárs darabok. Sikerült ezeket megszerettetni a zenészekkel és a közönséggel?*

Az együttes dolgozik vele, játssza a modern műveket, de van a muzikusokban egyfajta türelmetlenség ezekkel a darabokkal szemben. Aztán egy-egy új kompozíció bemutatását követően azt mondják: nagyon nehéz volt megtanulni, viszont az eredmény nagyon jó lett. Mindenki tudja, hogy ez fontos terület, s hozzá kell tegyem, ilyen közönségsikerünk, mint például a Durkó-Bozay est után volt a zenésztársadalomban, az egészen páratlan. Ráadásul erre jobban odafigyelnek bizonyos fórumok, mint arra, hogy hogyan játszunk Mozartot. Most egyébként készülünk egy nagyon különleges előadásra, Dubrovay László és Madarász Iván közös szerzői estjé-

■ *Mi mindent tervez a következő öt esztendőre?*

– Úgy vélem, az elmúlt időszakban sikerült nyugalmat teremteni, amikor átvettem az ügyvezető posztot, egyetlen út volt: felfelé. Az, hogy rendeződött a helyzet, azért is nagyon fontos, mert a városban a szimfonikus zenekar az egyik legnagyobb foglalkoztató. A mostani pályázatom értékelése során az ifjúsági koncertek, a sokszínű műsorkínálat mellett azt is kiemelték, hogy

re. Emellett nemrég mutattuk be Dragony Tímea és Kovács Zoltán darabját. Volt olyan időszak, amikor Mozart jelentette a kortárs zenét, vagy Beethoven új alkotásai szerepeltek a koncertprogramokban. Nekünk a jelenkor szerzőivel kell foglalkoznunk, akiknek művei emellett az eszköztárunkat is folyamatosan fejlesztik.

■ *Mostanában a Zeneakadémia karmestereképzőseivel is szoros a kapcsolat.*

Igen, ezt az együttműködést én indítottam el, a vizsgákra is jönnek, s a növendékektől nagyon sok szeretetteljes visszajelzést kapunk. Úgy látom, ez a kapcsolat egyre szorosabbá válik. Mégis úgy vélem, hiába ez a kiváló munka, a zenekar helyzete kétségbeejtő. Szörnyű, hogy ilyen fizetésekkel főállásban dolgoznak diplomás emberek. Valakik visszaélnék azzal, hogy a kollégák ezt tanulták és ilyen körülmények között is lelkesen dolgoznak. Rengeteg a munkájuk, s tényleg nem látom, hogy mit kellene másképp tennünk, hogy ennek meglegyen a megfelelő díjazása is. Öt próbajátékot tartottunk, hárfára és nagybőgőre nem volt egyetlen jelentkező sem, mindenki azt mondta, annyira kevés a fizetés, hogy enélkül kétségbeesés is többet kap, ha eljár haknizni. A hegedűre is nehezen találtunk megfelelő művészeket, most végre jött két kárpátaljai muzsikus.

■ *Gondolom, ezek a gondok azért nem csak Miskolcon jellemzőek. Hogyan látja a hazai zenei helyzetet?*

Hat nemzeti zenekar van. Azt gondolom, azonos elbírálás alá kellene kerülniük, hiszen azonos működési struktúrában, ugyanolyan módon szolgálják ki a közönséget. Az együttesek közül három az ország keleti, három a nyugati felén működik, de valahogy a keleti területen dolgozók alulfizettek. Közben pedig mindazt az elvárás, amit a kultúrpolitika támaszt velünk szemben, teljesítjük, hiszen tartunk ifjúsági programokat, terjesztjük a kultúrát, megyünk a határon túlra is, a zenekari tagok kamaraegyüttesekben ugyancsak játszanak... Kiszolgálunk egy régiót, teljesítünk egy feladatkört. S minden együttesnek megvan a maga közönsége is.

■ *Hogyan látja, vezetése alatt miben változott 2018 nyara óta a miskolci együttes?*

Szeretném nem túlmisztifikálni a dolgokat. A miskolciakra a hihetetlen stabilitás jellemző, hiszen 56 éves

sokkal jobban benne vagyunk a köztudatban, mint korábban. Új helyekre is elmegyünk a régióban, és mindenütt nagy szeretettel fogadják a zenekart. A pályázatomban ki is térek rá, hogy amikor átvettem az együttest, akkor éppen csak megvolt a törvény által előírt, fizető nézőszám, az utóbbi öt esztendőben ezt sikerült 12 ezer fővel növelnünk. Évente akad olyan rendezvényünk, amellyel megtöltünk egy hatalmas csarnokot. Jó példa

történetük alatt én vagyok a negyedik karmesterük. Mura Péter, Kovács László, Gál Tamás is több évig irányította őket, mindegyikük zenekar építő karmester volt. Jó hagyományokat folytatok, azt gondolom, az állandó igényesség az, amit nem lehet elengedni. De úgy vélem, jó úton járunk.

■ *Az ügyvezető asszony is említette, hogy nem könnyű megtalálni az utódját. Mennyiben, miben változott a karmesterség az utóbbi időszakban?*

Úgy látom, a fiatal dirigensek egyre inkább a külsőségek irányába mentek el. Rövid, gyors munkával akarnak látványos sikereket elérni, s a közönség az igazi műhelymunka és a blöff közötti különbséget sokszor nem veszi észre. Könnyű ezért olcsó babérokat aratni. D'Artagnan módjára pálca-virtuózként ágálnak a pódiumon, miközben a partitúra minél tartalmasabb, mélyebb megismerésére volna szükség. Természetesen szerencsére akadnak kivételek.

■ *Akik közül sokakat meg is hív. Idén is izgalmasak a koncertek, több vendégművésszel dolgoznak.*

Ebben a szezonban eldirigálhattam Mahler Dal a Földről című darabját, s most Wagnerbe is belekóstolunk. Jár nálunk már Dubóczky Gergely, Hermann Szabolcs, Rajna Martin, Hollókői Huba, Cser Ádám is. Mindenkire odafigyelek, és boldogan hívom őket. Szeretem a jó dirigenseket. Bízom abban, hogy a második két évem végére meglesz a megfelelő utód. Azt is látom, hogy egy koncert alapján nem lehet döntést hozni arról, hogy ki hogyan dolgozik, ahhoz több idő kell. A szakmai tudás mellett ugyanilyen fontos a szociális érzék, az empátia. A figyelem a tagság iránt, a napi gondjaik iránt; elengedhetetlen. Én nem tudok másképp vezetni, csak úgy, hogy mindenkire megpróbálok odafigyelni. Ez sajnos, azt látom, egyre kevésbé divat a dirigenseknél. Ahogy azt sem tudják, hogy a tiszteletet nem távolságtartással kell kivívni...

■ *Lesz egy különleges koncertje is...*

A Műpában szeptember 23-án tartunk egy hangversenyt a 75-ösök jegyében. Ezzel ünneplem a születésnapomat, a programban Anton Webern és Bartók Béla darabjai szerepelnek, az ő haláluk 75. évfordulója előtt is tisztelgünk. Az est szólistája a versenygyőztes zongoraművész, Szokolay Ádám lesz.

erre, hogy idén akkora volt az újévi koncertünk iráni érdeklődés, hogy a városban négy alkalommal telt meg a nagyszínház, s emellett még egy ötödiket is adtunk Emődön. Annak is örülök, hogy azok a gyerekek, akik részt vettek az ifjúsági programjainkon, elkezdtek rendszeresen járni a hangversenyeinkre.

■ *De gondolom, a következő öt évre már nem tud újabb 12 ezres nézőszám-növelést ígérni...*

– Miskolcon elértük a lehetőségeink maximumát. Ebben a hangversenyszeremben, ilyen jegyárakkal, ilyen terheltséggel nem tudunk ennél többet produkálni. Az jelenthet még előrelépést, hogyha Miskolc környékét bejárjuk. Borsodban nincsenek leküzdhetetlen távolságok, itt lehet még újabb közönségréteget megszólítani, hiszen rengeteg az ellátatlan terület.

■ *Külföldön is egyre gyakrabban szerepelnek.*

– Volt korábban is sok turné, a 2008-as évek környékén akadt egy olyan időszak, amikor nem nagyon lépett ki a városból a zenekar. De 2016-tól már azt mondhatom, hogy évente egyszer – volt, hogy kétszer is – vendégszereplésre indultunk, s ezek között akadt kéthetes és egyhetes turné is. Örülök, hogy most a támogatásnak köszönhetően a határon túli magyar területekre is ellátogathatunk, mert ott még nem járt vendégszerepleni a zenekar.

■ *Úgy látom, a fővárosi bérletükre is elfogynak a gyerekek, s még gyerekkoncertben is kínálnak újat, a Hangszerezőt.*

– A vesszőparipám volt, hogy Budapesten is rendszeresen lépünk fel, mert úgy látom, aki nem jelenik meg a fővárosban, az nem létezik. Az Olasz Intézetet vasárnap délutánonként megtöltjük. A Hangszerezőt pedig úgy találtuk ki, hogy a Tudomány és Technika Házában sze-

rették volna színesíteni a programot, azt kérték, vigyünk valamit, így alkottuk meg ezt a sikerrel bemutatkozó produkciót, ami a tekintetben hiánypótló is, hogy az egészen kicsik és a nagyobbaknak szóló sorozatok után végre az óvodásokat, kisiskolásokat várja. Vittük már vidékre is, négyszáz gyerek nézte meg, nagy sikert aratott.

■ *Nagyon jónak tartom, hogy a pályázatában is a fenntartható fejlődést tartja szem előtt.*

– Környezetvédelmi szakon végeztem, korábban az Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány tudományos munkatársa voltam. A köztudatban általában ökológiai szempontok alapján értelmezik a fenntarthatóságot. Úgy vélem, a művészetben sem jó, hogyha feléljük az erőforrásainkat. Fontos, a fenntarthatóság szem előtt tartása mentén haladnunk.

■ *Mi a helyzet az új vezető karmesterrel?*

– Jó dirigens kell, empatikus, határozott vezető, aki az emberekkel is tud bánni. Nem könnyű olyan karmesterre lelni, akinél minden kritérium teljesül. Antal Mátyás sok vendégdirigenszt hívott és hív meg, egyre nagyobb teret enged a fiataloknak. Viszont ő szakmailag és emberileg is olyan személyiség, akkora a rálátása az együttesre, a hazai zenei életre, hogy abban állapodtunk meg, marad még két szezont, mert a zenekarnak is szüksége van a folytonosságra. Ennek az újabb két esztendőnek a végére már remélem, megtalálja az utódját.

■ *Ön mikor lesz elégedett 2024 őszén?*

– Annak örülnék, ha ezt a pozíciót tudnánk tartani. A világot már nem akarom megváltani. Stabil, jól működő zenekart szeretnék, mind szakmailag, mind pénzügyileg, és azt, hogy mindez sok évig így maradjon.

R. Zs.

„A zenekar támogatása nem növekedett, csak átalakult”

A Zuglói Filharmónia ügyvezető igazgatója, Hortobágyi István a zenekar életét érintő aktuális finanszírozási és művészeti kérdésekről beszélt lapunk munkatársának.

■ *A Zenekar újság előző számában már érintettük ezt a témát, amit most részletesebben szeretnénk bemutatni: pontosan milyen tételekből áll össze a Zuglói Filharmónia részére megítélt támogatás?*

– A Zuglói Filharmónia 65 éves művészeti múlttal rendelkező együttes. A zenekar 2006 óta hivatásos együttesként működik, amelynek fenntartója a XIV. ke-

rület, Zugló Önkormányzata. 2016-ig Zugló Önkormányzata (továbbiakban Fenntartó) az együttest a kerület kulturális zászlóshajójaként kezelte. 10 éven keresztül minden évben gondoskodott a zenekar biztonságos finanszírozásáról. 2017-ben a zenekarok többlétszámú támogatást kaptak az államtól, amelyet minden zenekar közvetlen pályázat útján szerezhetett meg. A

Zuglói Filharmónia is kapott ezen a címen 80 millió forintot.

2018-ban az együttesek az előző év gyakorlatától eltérően, a Fenntartón keresztül kaphatták volna meg az állami költségvetésből a többletforrást. A Fenntartó azonban 2018-ban előzetes egyeztetés nélkül, a rajta keresztül érkező 80 millió forint többlet állami forrás egészével csökkentette saját támogatását, így ez a többletforrás nem realizálódott. A Zuglói Filharmónia 2018 márciusában jelezte a Fenntartónak, hogy a támogatási szerződést módosítani kell, illetve minden hónapban írásban jelezte súlyos finanszírozási problémáit a 2018-ra elfogadott üzleti tervben szereplő, de megvont forrás miatt. A tárgyalások sikertelenek maradtak, ami ahhoz vezetett, hogy a Zuglói Filharmónia 80 millió forintos veszteséggel zárta a 2018-as üzleti évet.

A Fenntartó nem fogadta el a Zuglói Filharmónia 2019-es üzleti tervét, annak ellenére, hogy csak a Fenntartói megállapodásban szereplő feladatok ellátásával számolt együttesünk. Az önkormányzat jelezte, hogy a Zuglói Filharmónia fenntartása nem kötelező feladat, így saját forrását a 2019-es évre a 2018-as év csökkentett saját forrás nagyságrendjének megfelelően határozta meg. Mindez oda vezetett, hogy a Zuglói Filharmóniának a Fenntartótól kapott saját forrása 2017-ről 2019-re 110 millió forinttal csökkent, miközben a bérminimumok egyre magasabbak lettek.

Már 2018 szeptemberében látható volt, hogy az együttes finanszírozhatatlanná válik, ezért a Zuglói Filharmónia a Kulturális Kormányzathoz fordult segítségért. 2019-ben a zenekar 80 millió forint egyedi támogatást kapott, tekintettel a 2018-as veszteségre.

A megszűnő TAO helyett a többi zenekarhoz hasonló módon pályázott zenekarunk, és nyert is támogatást. A pályázat alapja a zenei piramis volt, amelyben az együttesek saját profiljuknak megfelelően vállalhattak feladatokat. A Zuglói Filharmónia elsősorban ifjúsági és gyermekprogramok megvalósítását vállalta.

További források a 2019-es év lezárásának és a 2020-as év megkezdésének stabilitása érdekében érkeztek zenekarunkhoz. A Zuglói Filharmónia és Zugló Önkormányzata 2020-ra még nem írt alá támogatási szerződést. Az együttes helyzete a Fenntartó részéről továbbra sem rendeződött.

■ A zenekar életében hogyan nyilvánul meg a támogatás növelése?

– A zenekar támogatása nem növekedett, csak átalakult. A megszűnő önkormányzati forrás helyett a Kulturális Kormányzat támogatásából gazdálkodik együttesünk, szoros költségvetést tartva. A Fenntartóval kialakult gazdasági helyzet miatt jelenleg együttesünk az állami támogatás nélkül működésképtelen lenne. Összességében csökkent a zenekar forrása, ezért a terveinkben korábban szereplő, de még nem lekötött hangversenyeket nem tudtuk megtartani.

■ Vezetőként mi a víziója az elkövetkezendő évekre nézve – akár konkrétumok terén, akár tervezet szintjén? Meddig lát előre?

– 1988 óta brácsáztam az együttesben és 2006 óta vagyok ügyvezetője a zenekarnak. Szívügyemnek tartom a Zuglói Filharmónia értékteremtő munkáját és minden erőmmel azon vagyok, hogy az együttes nehéz gazdasági helyzete ellenére magas művészeti színvonalon tudjon működni. Művészeti szempontból 2-3 évre előre is tervezünk, de a gazdasági tervezés – tekintettel a jelenlegi bizonytalan fenntartói helyzetre – szinte lehetetlen, jó, ha 6-8 hónapot látunk előre az adott évből.

Zugló Önkormányzatának új vezetői még nem kezdték meg a tárgyalásokat a Zuglói Filharmóniával. Jelenleg Zuglóban költségvetés sincs, nem látjuk az irányadó támogatási számokat. A Zuglói Filharmónia minden pályázati lehetőséget igyekszik kihasználni. A pályázatok meghatározott időtartamon belül, meghatározott feladok finanszírozását teszik lehetővé. Minden pályázaton nyert forintot működésre fordítunk, nincs lehetőség fejlesztésre vagy hangszervásárlásra. Különösen fontos lenne, hogy a korábban útjára indított Új magyar daljátékot fejleszthessük.

■ Hogyan fogalmazná meg a zenekar hitvallását, fő szerepkeit?

– A Zuglói Filharmónia gyermek- és ifjúsági programjai meghatározó értéket képviselnek a magyar komolyzenei életben. Pastorale családi sorozatunk valamint Felfedezőúton ifjúsági hangversenysorozatunk műsorai rendkívül népszerűek. Az előadásokat a 21. századnak megfelelő komplexitás jellemzi, amely végig fenntartja a mai új generációk figyelmét. A műsorokat Dr. Solymosi Tari Emőke zenetörténész vezeti és szerkeszti, Záborszky Kálmán művészeti vezetővel közösen megálmodott ötletek alapján.

A zenekar Felfedezőúton című összművészeti sorozatát 2011-ben indította azzal a céllal, hogy minden zuglói nagycsoportos óvodás, általános iskolás és gimnazista diák évente egy alkalommal térítésmentesen vehessen részt magas színvonalú komolyzenei hangversenyen. Évente kétszer, ősszel és tavasszal tartunk 18 előadásos sorozatot, amelyet 12 000 fiatal tekint meg. A tematikus műsorszerkesztésnek köszönhetően a társművészetek is hangsúlyosan megjelennek. A programot gazdag vetített kép- és filmanyag illusztrálja. Előadásaink rendszeresen fellépnek virtuóz szólisták, alkalmanként színészek rövid részletekkel korhű jeleneteket elevenítenek meg a színpadon, valamint a műsort nagy létszámú balettkar koreográfiái, illetve különböző tájegységek néphagyományait őrző néptáncos részletek gazdagítják.

A Zuglói Filharmónia szerepe a tehetséggondozó gyermek- és ifjúsági programjának köszönhetően a hazai komolyzenei élet utánpótlás-nevelésében (zeneművész, közönség) is meghatározó. Az együttes zenei kifejezőmódjában hatalmas fejlődést mutatott az elmúlt

időszakban. Ami még ennél is fontosabb, hogy zeneművészeink egységben gondolkodnak mind a színpadon, mind a zenekart érintő problémák megoldásában. Ennek a közönségnek az emberi értéke felbecsülhetetlen.

┃ Terveik között szerepel-e az intenzívebb közönségépítés? Mit gondol, mi a kulcsa a stabil fenntarthatóságnak?

– A közönségszervezésben a fejlődés lehetőségét az online felületek hatékonyabb kihasználásában látom. 2020-ban azon dolgozunk, hogy erre forrást teremtsünk. A zenekar magas művészeti színvonalú, zenészeink pedig magasan képzett, elkötelezett muzsikusok. Úgy gondolom, hogy szakmai háttérünk biztos alapot nyújt a stabil fenntarthatósághoz. Szeretnénk bővíteni közönségünket, misszióknak tekintjük az ifjúság kulturális nevelését, hogy a felnövekvő generáció is zene-szerető közönséggé váljon.

┃ Mit gondol a zenekar jelenlegi koncertszerkezetéről, bérletsorozatairól? Hol van lehetőség fejlesztésre?

– Fejlődni mindig lehet és szükséges is.

Jelenlegi műsorstruktúránk a fenntartói szerződésnek megfelelően állandó sorozatokat tartalmaz. A meglévő bérletsorozatok (Pastorale, Stephanus, Gaudeamus, Téli bérlet, Teakonzertek) mellett kiemelt fontosságú a Felfedezőúton ifjúsági előadás-sorozat Solymosi Tari Emőke szerkesztő-műsorvezetővel. Bekapcsolódunk a Lázár Ervin programba, ahol a Felfedezőúton programhoz hasonlóan a XIII. kerület és a XIV. kerület diákjai látogatnak el ifjúsági előadásunkra.

Fontosak a saját kezdeményezések – remélhetőleg lehetőségünk lesz az Új magyar daljáték felélesztésére, mely sajnos anyagi okok miatt évekig szünetelt. Korábban hatalmas sikerrel mutattuk be a Pelikánmadár és Itt a kezem, nem disznó láb című előadásokat. A magyar népdalokon és népmeséken alapuló sorozatot (alkotók: Geszthy Veronika, Szalai András, Geresdi Zsófia, Losonczy Anita) nagycsoportos óvodások és általános iskolák alsó tagozatos tanulói tekintették meg.

Tervezzük továbbá a zenekarból alakult kisebb hangszeres együttesek szerepeltetését a tavaszi-nyári időszakban különböző külső helyszíneken. A felsoroltakon kívül évente 2-3 alkalommal nagyszabású koncertek szervezése is szükséges társművészetek bevonásával (pl. opera, balett, filmzene). Koncertjeink helyszíne általában Budapest, de fontos, hogy vidéki és külföldi fellépési lehetőséget is biztosítsunk művészeink részére.

┃ Hogyan állítják össze a koncertműsorokat?

– Elsődleges szempont, hogy olyan műveket mutassunk be, amelyek a zenekar szakmai épülését szolgálják.

2020. március 22-én Jurij Szimonov világhírű orosz karmester vezényli a Zuglói Filharmóniát a Műpában. Hatalmas megtiszteltetés, hogy elfogadta meghívásunkat. Hivatásos zenészeinken, azaz a Zuglói Filharmónia és az Oratóriumkórus tagjain túl, a Szakgimnázium kó-

rusai is bekapcsolódnak a munkába. Tehetséggondozásunk keretében az utánpótlás korosztály is szakmai tapasztalatot szerezhet azáltal, hogy egy világhírű karmester által vezetett páratlan próbafolyamatba betekintést nyerhet.

2020. május 16-án hangzik el a Zeneakadémián a szezon további különlegessége: Dohnányi Hitvallás című műve zenekarra, tenorszólóra, kórusra, mely a II. világháború óta nem szólalt meg.

A műsorok összeállításánál figyelembe vesszük a meghívott neves karmesterek, szólisták műsorjavaslatait. Programjainkat próbáljuk a zenekar és a vendégművészek által is szívesen játszott művekből összeállítani. A következő évadra is tervezzük különlegességeket. Mahler egy ritkán hallható, három részből álló művét, A panaszos dal című alkotását szeretnénk teljes terjedelmében színpadra állítani. A hangverseny magyarországi bemutató lesz, Antal Mátyás karmester javaslatára és vezényletével.

Rendszeresen adunk fellépési lehetőséget feltörekvő, még kevésbé ismert fiatal tehetségeknek. A következő évadban fiatal karmesterek Rajna Martin, Káli Gábor, Farkas Róbert kapnak lehetőséget a Zuglói Filharmónia vezénylésére. A neves vendégművészek meghívása mellett fontos, hogy zenekarunk tehetséges hangszeres muzsikusai is lehetőséget kapjanak egyéni bemutatkozásra, így a következő szezonban több zenésznünk szólistaként is szerepel majd koncertjeinken.

┃ Mennyire tartja fontosnak a kortárs zene beemelését a zenekar műsoraiba?

– Kifejezetten fontos, hogy rendszeresen bemutassunk kortárs műveket. E hangversenyek további programjait úgy választjuk ki, hogy azok karakterükben illeszkedjenek a kortárs műhöz. Idén ilyen koncepció mentén kerültek műsorra Dubrovay László, Zarándy Ákos és Virágh András Gábor művei.

┃ Jelenleg hogyan épül fel a zenekar közönsége? Milyen arányban tudják megtölteni az egyes koncerttermeket?

– A Zuglói Filharmónia változatos műsorai minden korosztályt megszólítanak a legkisebb óvodásoktól kezdve az iskolásokon át, a zenével éppen csak ismerkedőkön, illetve a felnőtt zenekedvelőkön keresztül a nyugdíjasokig. Budapest összes nagy hangversenytermében tartunk koncerteket. A hangversenyek látogatottsága függ az adott műsortól, a meghívott vendégszerplőktől és az időponttól. Jellemzően 70-100%-ig telik meg a koncertterem. A legnépszerűbb koncertjeinkre pótszékezés is szükséges.

┃ Cél-e, hogy a zenekar növelje a koncertek számát?

– A koncertszámot nem bérletsorozatok bővítésén keresztül szeretnénk növelni, hanem egyedi projektek megvalósításával, illetve elkészült műsorok vidéki helyszíneken történő bemutatásával. *Hörömpöli Anna*

Negatív spirálban vagyunk

Rónaszékiné Keresztes Monika miniszteri biztos legutóbbi lapszámunkban azt nyilatkozta, hogy a művészetoktatás várhatóan komolyabb hangsúlyt kap a készülő Nemzeti Alaptantervben. Tóth Péter zeneszerző, a Szegedi Tudományegyetem Bartók Béla Művészeti Karának dékánhelyettese arról beszélt, milyen kihívásokkal kell szembenéznie a felsőoktatásban érintett zenészeknek, illetve, hogy mi történik mindeközben az egyetemeken.

■ Ön 2011 óta a Szegedi Egyetemen dolgozik. Hogy látja a művészeti képzés helyzetét ebben az intézményben?

– Kezdem azzal, hogy ott, ahol a tudományegyetemen belül működnek művészeti karok – mint Győrben, Debrecenben, Szegeden, Pécsen is –, ott a szakterület megítélése már egyetemen belül is kétséges, hiszen nehéz ebbe a profilba beilleszteni egy művészeti kart. Amíg nem tudjuk elfogadtatni, hogy a művészet nem a tudomány alárendeltje, hanem az élet éppolyan fontos és értékes ága, addig ez probléma lesz. A művészekről publikációs listákat és idézettségi mutatókat várnak; ezekben mi mindig le fogunk maradni. A vezetők gyakran megkapják a kritikát: a művészeti karokon nincs megfelelő mértékű tudományos tevékenység. Ez valóban így van, a művészet nem tudomány, soha nem is ez volt a lényege. Ha valahol nagy nehezen elfogadják a sajátosságait, akkor sem szeretik, mert nem tudnak vele

mit kezdeni. A nemzetközi rangsorokban egy művészeti kar nem emeli az egyetem rangját.

■ Milyen területen lenne a legnagyobb szükség a változásokra?

– A legégetőbb problémánk az osztatlan tanárképzés finanszírozása. A zenetanárok képzését az általános tanárképzés igényeinek megfelelően támogatják, ami azt jelenti, hogy az Állam ugyanannyit szán egy hegedűtanár kiképzésére, mint egy földrajztanáréra. Ez így nem felel meg a képzés tényleges tartalma által gerjesztett anyagi elvárásoknak, hiszen mi művészeket nevelünk ki, akik még pluszban pedagógiai tárgyakat is tanulnak. Könnyű belátni, hogy a képzés jóval drágább, mint az MA esetében. Ehhez képest az állami támogatás növekedésként körülbelül 400 000 forint félévente, ami azt jelenti, hogy minden egyes hallgatóval, akit felvesz az egyetem, éves szinten 800 000 forint mínuszt termel. Márpedig a vidéki zeneművészeti egyetemek elsődleges feladata a környék ellátása zenetanárokkal; tehát az intézmény nem teheti meg, hogy nem vesz fel tanárképzésre hallgatót. Ez egy nagyon súlyos probléma, hiszen a művészeti karok automatikusan bekerülnek egy negatív spirálba, hangsúlyozom: elsősorban vidéken.

■ Ha a képzés ilyen mértékben deficitese, akkor hogyan lehet egyáltalán fenntartani a karok működését?

– Ez folyamatos konfliktust jelent a számunkra, mert az egyetem egy nagy, közös kasszát működtet, ahol a nyereséges karok többletéből kiegyenlítik a művészeti karok deficitjét. Nálunk tavaly közel 900 millió forintot adtak a közösbe a nyereséges karok, elsősorban a térítéses külföldi hallgatók oktatásából. Mikor ez a téma előkerül, akkor – évente háromszor – garantáltan végighallgathatjuk, hogy nem jól teljesítünk, rosszul osztjuk be a pénzünket. Folyamatosan a szőnyeg szélére vagyunk állítva, amit kikérek magamnak, hiszen nem azért vagyunk ebben a helyzetben, mert elherdáljuk a vagyont, hanem azért, mert rossz a finanszírozási rendszer! Nem értem, miért nem lehet ezt felismerni, hiszen amikor integrálta a főiskolát a Tudományegyetem, a képzés sajátosságai akkor is nyilvánvalóak voltak. A vezetők tudták, hogy nem mi leszünk a húzóágazat. Nem

tudunk nyereségesek lenni, de ez nem a saját hibánkból kifolyólag van így. A külföldi hallgatók oktatása esetünkben is javít valamennyit ezen a statisztikán, de bizonyos létszámnál többet térítéses hallgatókból sem vehetünk fel, hiszen akkor újabb tanárookra van szükség, akik idegen nyelven is tudnak tanítani – ez egy ördögi kör! Ráadásul – tisztelet a kivételeknek – ezek a hallgatók nem mindig ütik meg a kívánt zenei mércét, mégis ugyanazt a diplomát fogják megkapni végül, mint egy jóval magasabb szintet abszolváló ösztöndíjas muzsikus. Egyik oldalról az anyagiak szorításában vagyunk, a másik oldalról a művészi elvárások nehezdednek ránk. Aki Kínából idejön, az – túl azon, hogy sokszor nem beszél sem magyarul, sem angolul, és alig van olyan tanárunk, aki szót ért vele – nem azért jön ide, hogy tanári diplomát kapjon, hanem azért, mert előadóművész szeretne lenni. Ha sok hallgatót veszünk fel, akkor újabb tanárok is kellenek! Plusz tíz ének szakos hallgató még három docens foglalkoztatásával jár, így a problémát nem oldja meg pusztán a létszám fejlesztése. Amíg nincs rendezve a művészeti karok finanszírozása, addig folyamatosan szegyenkeznünk kell, illetve küzdhetünk az állandó negatív megítéléssel.

I Ugyanakkor pontosan a művészeink azok, akik világszerte a legtöbbet tudnak tenni az ország jó megítéléséért; a koncertjeikkel a képzés és a zenei élet jó hírét tudják közvetíteni. Nem éri meg ez a „reklám” azt a többletköltséget, ami a finanszírozás rendezésével járna?

– Ehhez tudomásul kellene venni, hogy a művészetet csak egyénileg lehet oktatni. Amikor ott áll egy növendékkel szemben Szecsődi Ferenc, és a zongoránál ül egy korrepetitor, akkor nem lehet csoportban gondolkodni, és ez így van jól, ettől tud működni. Nyilván nem olcsó a képzés, de ha Várdai Istvánokat vagy Baráti Kristófokat szeretnénk kinevelni, akkor ezt vállalni kell. Aki felmegy az Oktatási Hivatal honlapjára, az megnézheti a létszámokat: néhány száz fő tanul a mesterképzésben, tehát nem olyan összegekről van szó, amik alapjaiban rengetnék meg a magyar gazdaságot! A művészetoktatás érték; olyan, mint egy ékszer. Ékszert sem alumíniumból készítenek, hanem aranyból vagy ezüsből. Ez nem olcsó, de nem is kell, hogy olcsó legyen.

I Mennyiben adottak az egyetemi oktatás személyi feltételei?

– Az a furcsán ironikus helyzet, hogy Liszt Ferenc ma nem taníthatna a róla elnevezett Zeneakadémián; sajnos egyre kevésbé a művészi nagyság számít, sokkal inkább a papírok. Ez kontraszelektió eredményez. Aki igazán nagy karriert épít fel szólistaként, zenekarban vagy kamarazenészként, az nem tud közben doktorálni. Magyarországon nagyon sok pozíció esetében elvárás, hogy az aspiránsnak legyen minimum DLA fokozata. Ez vidéken teljesen megbénítja a szakindításokat, mert nincs elég fokozattal rendelkező oktató. Nem is lehet,

hiszen zenei doktorátust vagy Budapesten, vagy Pécsen lehet szerezni. Ezek tőlünk olyan messze vannak, hogy munka mellett gyakorlatilag lehetetlen kellő intenzitással részt venni a doktori képzésben – azon túl, hogy nyilván minden egyetem a saját hallgatóit részesíti előnyben a felvételin. Ettől kezdve nem lehet művészeti mastert indítani, mert nincs elég minősített oktató, tárgyfelelős, aki rendelkezik az elvárt végzettséggel. Régen ez úgy működött, hogy a mindenkori szimfonikus zenekarok szólamvezetői voltak a tanárok a helyi főiskolákon. Ennek nagy előnye, hogy a biztos zenekari állásuk mellett a szólamvezetők kevés növendékkel is ugyanolyan jól működtek, mint sokkal; nem voltak kiszolgáltatottak, nem kellett mindenképpen felvenni növendékeket, ráadásul tudták a szakmát is, hiszen napon-ta játszottak. Ez azt is garantálta, hogy a legjobb tanítottak. Nem a papír döntött, hanem a tényleges tudás. Nem azt mondom, hogy szüntessük meg a doktorit, de könnyebb volna, ha bizonyos egyetemi funkciók betöltéséhez nem lenne kötelező a megszerzése! A zeneszek megítélésében nagyon fontosak az állami díjak is, mint a Liszt-díj vagy az Erkel-díj. Ezeket a kitüntetések vidéki muzsikusként megkapni gyakorlatilag reménytelen, mert Budapesten is sok jó zenész van, a döntéshozók pedig sokkal jobban ismerik őket, mint a vidékieket. Igazi csoda, ha egy nem budapesti művész Liszt-díjat kap.

I Ez az állami előadó-művészeti ösztöndíjakra is igaz?

– Igen, sőt: a Junior Prima Díjakra is. Azok kapják meg, akiket a kuratóriumok ismernek. Kiket ismerhetnek? Aki Budapesten működnek. Sajnos ez egy ördögi kör. Visszatérve a személyi feltételek kérdésére: normális esetben, ha valaki az operaszínpadon tölt harminc évet, akkor a pályája végén, amikor már nem tud, vagy nem szeretne annyit énekelni, akkor elmegy tanítani és átadja azt a hatalmas mennyiségű tudást, amit évtizedek alatt összegyűjtött. Ennyi idősen viszont nem lehet senkitől elvárni, hogy kezdjen el ledoktorálni, szerezzen nyelvvizsgákat azért, hogy taníthasson! Az igazán jó fiatal szakemberek sem fognak rögtön a tanulmányaik után doktorálni, hiszen ők művészek; utaznak, koncerteznek és évi százhusz hangverseny mellett nem lehet erre idejük. Ezért aztán később nem fognak tudni Magyarországon tanítani. Mit tehetnek? Elmennek Kölnbe, Grazba, Bécsbe, ahol nem a papírjaikat kérik, csak a szaktudásukat vizsgálják.

I Elvileg pontosan az átjárhatóságot és egységességet szolgálja a bolognai rendszer – az említett városokban nincs DLA fokozathoz kötve a felsőfokú tanítás?

– Pont ebben látom a bolognai rendszer legnagyobb hibáját. Azt hiszem, nem vagyok egyedül azzal a koncepcióval, hogy ideje lenne már visszaállni a normális, négy- vagy öt éves képzésre, az osztatlanra, ahogy a képzőművészek, az orvosok, a jogászok már mind vissza is

álltak. Nekünk is ezt kellene tennünk, hiszen egy BA diplomával semmit sem lehet kezdeni, muszáj mellé még valamit szerezni. Ebből következik, hogy mindenki olyan helyre felvételizik, ahol a BA-t és az MA-t is végig tudja csinálni, hiszen master diploma nélkül sehová sem lehet bekerülni.

■ *Hogy látja a zenekari játék oktatásának a feltételeit? Elég hangsúlyt kap ez a képzésben?*

– Régóta mondom már, hogy fontosabb lenne vidéken a művész MA képzés helyett a zenekari MA képzés elindítása, ha már egyáltalán az osztott rendszerben gondolkodunk. A zenekari művészképzést ki lehetne dolgozni úgy, hogy az MA négy féléve alatt a növendékek előadói gyakorlatot szerezzenek a barokktól a kortárs zenéig minden stílusban. A zeneirodalmat gyakorlatban kellene megismerni, ez valóban a pályára készítené a növendékeket, hiszen egy vidéken végzett hallgató általában diploma után vagy zeneiskolában tanít, vagy leszerződik egy zenekarba. Különböző a zeneiskolai tanítás helyzete sokkal megnyugtatóbb, mint a felsőoktatásé. Egy zeneiskolai tanár ma többet keres, mint egy egyetemi docens a maga doktori fokozatával. Megjegyzem, egy zenekarban sem kérdezik meg soha, analízisből vagy gyakorlásmódszertanból valaki hányast kapott, csak az számít, el tudja-e játszani Brahms I. szimfóniáját.

■ *Vajon szerencsésebb-e a helyzet a felsőfokú oktatás tárgyi feltételeit illetően?*

– Az alapfokú és középfokú oktatás segítésére meghirdették a Hangszercsere Programot. Ennek keretében állami támogatással tudnak új hangszereket vásárolni az intézmények ezeken a szinteken. A felsőoktatásban nagyságrendekkel drágább hangszerekre van szükség, mégsem vonatkozik ránk ez a program. Egy hat-nyolc millió forintos zongora középfokon még remekül használható, de egy egyetemen már nem elég. Nekünk legalább egy Yamaha C modellt kell vennünk, ami tízmillió forint, és még messze van a Steinway minőségétől. Mikor egy karnak a saját működésére sincs elég pénze, akkor erre már végképp nincs miből félretenni. Ilyen tárgyú pályázatok számunkra nincsenek, új hangszert csak adományból lehet venni, vagy ha a kancellár személyes döntéséből kifolyólag extra juttatás kerül a kar kasszájába. Erre van példa: Debrecenben is, Pécsen is vettek a közelmúltban jó minőségű hangszereket, de azért az nem normális, hogy egy kar működése ki van szolgáltatva a mindenkor kancellár jóindulatának!

■ *Mindebből úgy tűnik, az utolsó órában vagyunk, és orvosolni kellene a felsőfokú zenei képzés problémáit. De hogyan lehetne ezt megvalósítani a gyakorlatban?*

– Először is meg kellene változnia a szemléletnek. El kell fogadni, hogy a művészet az nem tudomány, hanem egyenrangú vele – amíg ez nincs benne a köztudatban, csak megtúrt szereplők leszünk az oktatásban. Másod-

szor a finanszírozást kellene nagyon gyorsan rendbe rakni. A doktori képzés szerepét is újra kellene gondolni, és visszaállítani a bolognai előtti rendszert, mert ez így értelmetlen – vagy ha nem, akkor létre kellene hozni a zenekari művész képzést. Rendszeres támogatást kellene biztosítani hangszerek beszerzésére, hogy ez is tervezhető legyen. Minőségi munkához minőségi eszközök kellene, ezért nem lehet megúszni a háttér megteremtését. Ha valaki kap egy jó hangszert, akkor még nem kell, hogy a vezetés lekötöztetettje legyen – az érdemi munka ott kezdődik, hogy biztosítják a technikai feltételeket. Ugyanilyen fontos a felsőoktatásban tanítók béreinek a rendezése. Ha egy egyetemi tanár elme egy zeneiskolába korrepetitornak, ott garantáltan minden nap kettőtől hatig fog dolgozni, stressz nélkül – a Hajlik a meggyfa kísérte jóval egyszerűbb, mint a Jolivet: Trombitaverseny –, mindezt garantáltan több fizetésért. Most komoly bérfeleslegességek vannak a zeneiskolai és a felsőoktatásban dolgozó tanárok között. Muszáj lenne már foglalkozni ezzel!

■ *Ön szerint mikor került ebbe a leszálló ágba a zenei felsőoktatás?*

– Az integráció időszakában indult el a folyamat. Okosabban kellett volna a művészeti karok szerepét és feladatait deklarálni, amikor összekapcsolták a különböző szakterületeket. Régen a vidéki főiskolák a Zeneakadémiához tartoztak. Akkor sem volt egyszerű a működés, mert Budapesten döntötték el, ki mit taníthat és ez nyilván alá- és fölérendeltséghez, ebből kifolyólag feszültségekhez vezetett. Az integrált egyetemi rendszer jól működhetne, hiszen egy művészeti kar nem nagyon tud önállóan megállni a lábán, de ehhez elfogadóbb környezetre, a művészetek és a művészetoktatás iránt elkötelezett társkarokra és vezetőkre lenne szükség.

■ *Véleménye szerint más a vidéki főiskolák képzésének a tartalma, mint a fővárosiaké?*

– A különbség főleg abban áll, hogy a Zeneakadémián a művészképzés a hangsúlyos, a tanárképzés talán kevésbé – nálunk pedig fordítva. Sokan nem is pártolják, hogy vidéken legyen művészképzés – de ha nem lenne, elveszítenénk az összes külföldi hallgatónk, és még veszteségebbek lennénk. A nálunk végzett művészek nagyobb része tényleg nem lesz szólista, de ez azért a Zeneakadémiára is igaz. A színvonal mindig a tanárokon és a növendékeken múlik. Az azért nyilvánvaló, hogy minden nagyon tehetséges növendék első helyen a Zeneakadémiára felvételizik, és csak akkor megy tovább, ha oda nem veszik fel. A vidéki intézmények kiválasztásának esetében sok egyéb kérdés is felmerül: milyen a tanszak híre, a környezet, a kollégium, milyen az egyetem épülete – bárcsak mi is felmutathatnánk ebben valami különösen vonzót! A szolfézs felvételit pedig jó lenne mindenütt egyformán komolyan venni, hiszen ez is nagyon sokat hozzá tudna tenni a színhez.

Ha minden feltétel rendelkezésre áll, előbb-utóbb mégiscsak diplomások hagyják el az intézményt. Hogyan boldogulnak ők az életben? Szükség van annyi zenészre, amennyit a zenei felsőoktatás kinevel?

– Nehéz megmondani. Tanárra feltétlenül! Csongrád megyében most azonnal el tudnék helyezni tíz zongoratanárt, ha lenne – nem tudunk annyi zongoristát képezni, ahány helyre várják őket. Nem minden hangszer ennyire népszerű, de ha létezne a zenekari művész master képzés, akkor a vidéki zenekarok muzsikus utánpótlását nagyon szépen meg lehetne oldani. Ez egy jól használható, sokfelé kamatoztatható tudás lenne.

Látja esélyét a szak beindításának?

– Sok a kétség; rengeteg munkát jelentene és nem tudom, végig lehetne-e vinni. Pedig igény lenne rá a zenekarok irányából is, hiszen ha valaki négy ütővel marimbán szóló koncerteket szokott adni, az nem feltétlenül képes egy triangulumot jól és jókor megütni a Liszt: A-dúr zongoraversenyben. Én személy szerint elég kevés marimba művészt ismerek, aki szólistaként megél; a zenekari rutin egy ütősnek – és a többi hangszeresnek is ugyanígy – elengedhetetlen. De az oktatásban más furcsaságok is vannak. Aki a Zeneakadémián az ötéves képzést elvégezte, az bizonyos szakokon egyáltalán nem tanult pedagógiát és metodikát. Amikor elkezdtem tanítani, akkor ezzel szembesülve megpróbáltam visszaemlékezni a saját tanulmányaimra. A művészképzésben ma olyanok tanítanak, akiknek vagy van ehhez érzéke, vagy nincs, de tanulni sokan egyáltalán nem tanulták. Lehet, hogy a művészi minőség egyeseket áttemel ezen a problémán, de

nekem legalábbis furcsa volt, hogy nincs metodikai képzettségem, mindent nekem kell kitalálnom.

A felsőoktatás rendszere csak akkor fog jól működni, ha az odáig vezető úton is jó pedagógusok képzik a növendékeket, akik így megfelelő zenei alapokkal rendelkezhetnének. A közoktatás sokat változott, és most új Nemzeti Alaptanterv készül – Ön szerint mit kellene ennek tartalmaznia a zeneoktatás tekintetében?

– Meggyőződésem, hogy a zeneiskolák helyett Kodály iskolákat kellene létrehozni. A Marczibányi térre járó vagy a Kecskeméten tanuló gyerekek mindannyian játszanak hangszeren, többet tudnak összhangzattanból, zeneirodalomból, szolfézsából, mint a legtöbb konzis, lelkes hangverseny-látogatók; a napi rutinjuk része az éneklés, a zene. Mára a szakok megszüntetése miatt alig képeznek olyan ének-zenetanárokat és karvezetőket, akik képesek ezt az értéket átadni! A zeneoktatást megmenteni különben az alapoktól kell. Ennek kulcsfigurái az óvónők. Mind tudjuk, hogy a Kodály módszer az éneklésre épül. Népdalt, értékes anyanyelvű éneket a gyerekek ma jó esetben az óvodában hallanak először. Kellene képezni olyan óvónőket, akik jól énekelnek, ismernek legalább százötven népdalt, amiből ha huszonötöt megtanítanak, akkor az ovisok egy alaptudással mennek majd zeneiskolába – lent kell elkezdni mindent! Ha valaki nem tud semmit zeneelméletből a felvételin, az a mi bűnünk is, egyrészt amiért ilyen szintig eljutott, másrészt mert mi vagyunk azok, akik nem támasztunk magasabb követelményeket a növendékekkel szemben. (Mechler Anna)

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

művészeti vezető: Daniel Boico

próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI egész állásra

Időpontja: 2019. február 18. (kedd), 10.00

Helye: a zenekar próbaterme (1088 Budapest, Múzeum u. 11).

A próbajáték anyaga:

- 1 szabadon választott versenymű 1. tétele kadenciával + zenekari részletek
- 1 szabadon választott darab + zenekari részletek

A próbajáték két fordulóban lesz megtartva, az első alkalommal függöny mögött kell játszani. Sorrend sorsolás a meghallgatás napján reggel 10 órakor lesz. Egyéni igényeket a lebonyolítás formája miatt nem tudunk figyelembe venni.

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekari titkárnak levélben (1088 Budapest, Múzeum u. 11.), vagy e-mailben (csgyurkovics@mavzenekar.hu) kérjük eljuttatni 2020. február 10-ig.

A zenekari állások részletes listája és kotta anyaga a jelentkezést követően a zenekarnál átvehető, vagy e-mailben kérhető.

Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít.

További információ a zenekari titkártól: Gyurkovics Csaba +36 20 539 9554.

Budapest, 2020. január 10.

Lendvai György
ügyvezető igazgató

Lavotta János emlékezete – most és száz évvel ezelőtt

Száz évvel ezelőtt, 1920-ban emlékezett meg a zenevilág Lavotta János (1764–1820), a „magyar Orfeusz” halálának centenáriumáról, és most, a bicentenárium idején a művész ismét megszólítja a muzsikustársadalmat, hogy példáján keresztül saját viszonyainkkal, önmagunkkal vessünk számot. Két évszázad nem csak arra elegendő, hogy az egykor megbecsült név fénye elhalványuljon, de ennyi idő során a rá emlékezők generációi is feledésbe merülhettek már. Azaz az ő egykori erőfeszítéseik is, melyekkel a nagy muzsikusként adóztak, „történelem”-mé váltak, megemlékezéseik szándéka és mondanivalója pedig számos tanulsággal szolgál a mi számunkra is.

Ki volt Lavotta János?

– kérdezhajtuk még azelőtt, hogy a „kóbor hegedűs” emlékezetére térnénk. Életéről és művészetéről sajnálatosan kevés adattal rendelkezünk, a kérdést azonban újra meg újra fel kell tennünk, talán nem is annyira a válasz, hanem önmagunk kedvéért. A lexikonok és a zenetörténeti írások alig néhány tucatnyi információt tartalmaznak a hegedűművész-zeneszerző életéről, aki 1764-ben született Pusztafödémesen, Pozsony vármegyében (nemesi előneve ‘izsépfalvi és kevelházi’), középiskolai tanulmányait Nagyszombatban és Pozsonyban végezte, majd a 80-as évek közepén jogot hallgatott Pozsonyban

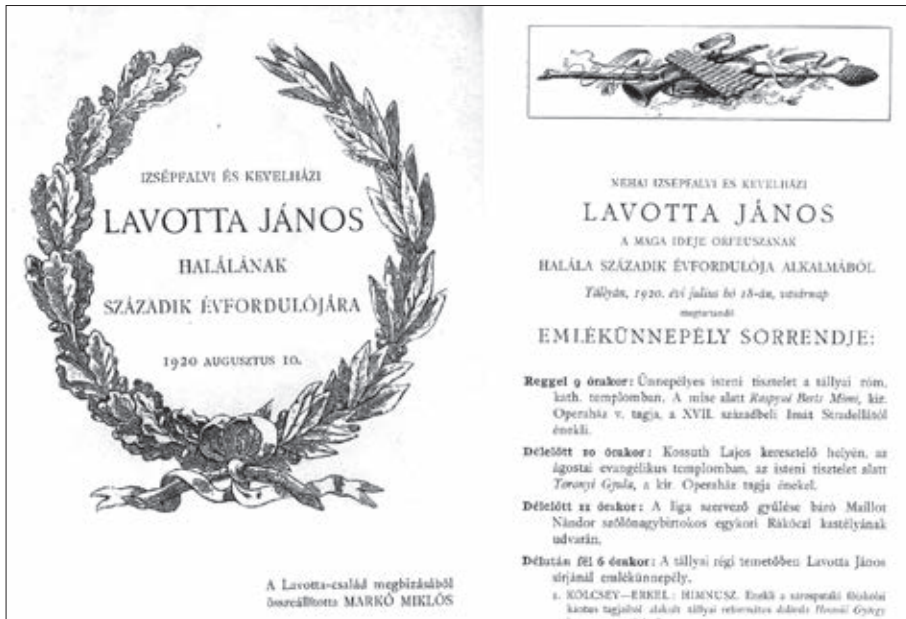
Lavotta János

és Pesten. Pályáját utóbbi helyen kezdte kormányhivatalnokként, egy évig magántanító volt Zichy Károlynál, 1792-ben, 28 évesen azonban végleg a zenészhivatást választotta. Nehezen viselte a kötöttségeket, ezért sehol sem tudott megmaradni néhány évnél tovább. Az 1792–3-as évadban a pest-budai magyar színjátszó társaság, 1802 és 1804 között a kolozsvári színtársulat zenei vezetője volt, közben a 90-es évek végén Miskolcon tartózkodott. Életének nagy részében vándor életmódot folytatott, zenét tanított és nemesi kúriákon muzsikált. 1820 nyarán egy barátjánál vendégeskedett Tállyán, itt hunyt el augusztus 11-én. Túlságosan szerette a jó magyar borokat, végzetét is jórészt ez okozta.

Lavotta a magyar verbunkos zene úttörője volt, Bihari Jánossal és Csermák Antallal együtt az ún. „verbunkos triász” tagja. Az elsők közé tartozott, aki megpróbálta továbbfejleszteni a kis táncformákat azáltal, hogy ezekből programzenei szviteket állított össze (*Nota Insurrectionalis Hungarica* az 1797-es nemesi felkelés alkalmából; *Szigetvár ostroma*). Emellett számos kisebb hegedűdarabot és dalt komponált, fennmaradt zeneművei azonban önmagukban csak töredékes képet adhatnak a jelentőségéről. Ugyanakkor előadóművészi tetteit, a kép- és hangrögzítés korát megelőzően, legfeljebb az emlékezet tarthatta életben, néhány emberöltő elteltével pedig csupán néhány országszerte ismert dal őrizte a nevét.

Lavotta legendája a 20. század elején

Az említett 1920-as évfordulót megelőző két évtizedben azonban kedvező fordulat történt Lavottával kapcsolatban. Közel száz esztendő általában minőségi változást hoz egy-egy személy megítélésében: miután korának már utolsó, közvetett tanúja is eltávozott, neve vagy feledésbe merül, vagy legendává magasztosul. Lavottával az utóbbi történt. Életrajzának legtöbb eseményét, hegedűjátékának varázsát elhomályosította az idő, legendája viszont az évtizedek során lassan kicsírázott

A Lavotta-centenáriumra megjelent emlékfűzet címlapja és az emlékműsor részlete

és gyökeret vert a társadalomban, majd látványosan szárba szökken a 20. század elején.

Mire halálának centenáriuma emlékeztek, Lavotta alakja egy dicső korszak jelképe lett, aminek legendáiból – egy elvesztett világháborút követően – erőt meríthetett a megcsönkített ország testileg és lelkileg megnyomorított lakossága. De a hősökre hivatkozva öngazolást is nyerhetett a közelmúltban elkövetett vétkekért, ki ezért, ki azért – talán csak a „végső ítélőszék” mondja majd ki egyszer, hogy egy-egy helyzetben ki lehetett a vétkes, és ki az áldozat. Mindenesetre Lavottát, aki legfeljebb a tollával és vonójával harcolt a maga idején, az idő addigra már felülemelte az aktuálpolitika világán, példája és zenéje legalább annyi vigasztalást hozott a sok háborúságot és veszteséget követően, mint amennyire a hazafias buzdítás eszköze lehetett.

1920. július 18-án a Területvédő Liga egész napos Lavotta-emlékünnepet szervezett Tállyán: délelőtt ünnepi misét mondtak a helyi katolikus templomban, istentiszteletet tartottak az evangélikus templomban (Kossuth Lajos keresztelőhelyén), és gyűlést rendeztek a Rákóczi-kastély udvarán. Délután a temetőben zenével és beszéddel emlékeztek Lavotta sírja mellett, este pedig hangverseny következett a Fekete Sas fogadóban. Valamennyi eseményen hírneves művészek működtek közre a helyi dalárda és cigányzenekar mellett: Berts Mimi és Toronyi Gyula az Operaház, valamint Hegyi Anna, a Király Színház művésze énekelt, Somló Emma, a Nemzeti Színház tagja szavalt, Géczy Barnabás, az operazenekar tagja Lavotta egykori Stradivarius hegedűjét szólaltatta meg. A szólószámokat Radnai Miklós, a Zeneakadémia tanára (hamarosan az Operaház igazgatója) kísérte zongorán.

A fenti események részletes műsora nyomtatásban is

megjelent a Lavotta-centenárium alkalmával kiadott emlékfűzet első lapjain. A kiadványban ezt követően értékelést olvashatunk a zeneeköltő jelentőségéről és pályájáról *Lavotta János emlékezete* címmel, melynek megírására ki mást is kérhetek volna fel, mint a kor elsőszámú magyar hegedűsét, Hubay Jenőt. Hiszen az ő nevéhez fűződött a világhírű magyar hegedűiskola megreemtése, és 1919-es kinevezése óta a magyar zeneélet egyik hivatalos vezetőjének számított a Zeneakadémia igazgatójaként. Honfitársai joggal tarthatták Lavotta méltó utódának, hiszen nagy évtizede folytatta nagy sikerrel a „magyar Orfeusz” munkáját. Semmit sem vont le Hubay írásának értékéből, hogy az nem az említett alkalomra készült, hanem már két évvel korábban, 1918-ban megjelent, és a szóban forgó emlékfűzet mellett 1920 augusztusában az *Ország Világ* című képes hetilapban, majd egy évvel később *A Társaság* lapjain is napvilágot látott.

Daliás idők muzsikája

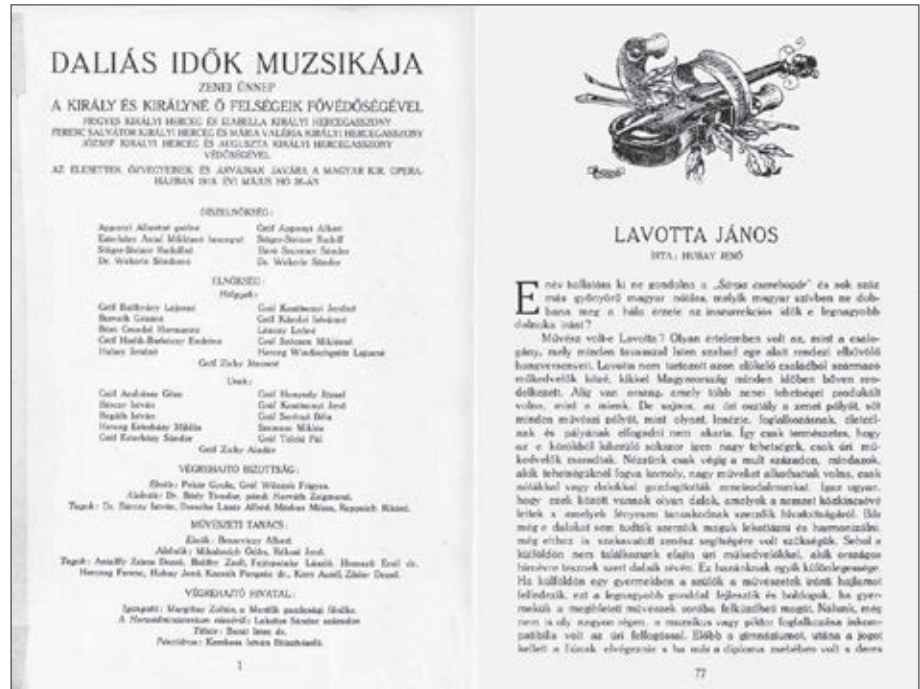
Hubay említett Lavotta-tanulmányának első megjelenése az 1920-as centenáriumi megemlékezés közvetlen előzményének számít, és a két esemény körülményein kívül a rendezők szándéka is hasonlóságokat mutat. 1918. május hó 26-án, *Daliás idők muzsikája* címmel, jótékony célú zeneünnepet rendeztek a Magyar Királyi Operaházban a háborúban elesettek özvegyeinek és árváinak javára, és az alkalomra díszes, reprezentatív kötetet adtak ki. Ebben kapott helyet Hubay írása is. A kötet a hangverseny alapötletét követte, amelyben a magyar történelem hősi korszakait elevenítették fel pompás díszletekkel és az adott korokból vett zenével és feldolgozásokkal, Tinóditól a kuruc nótákon és a napóleoni háborúk dalain át a szabadságharcig és a kortársakig, a még zajló világháború katonanótáival bezárólag (Hubay c-moll szimfóniájának két tétele is elhangzott a szerző vezényletével). Az est programján, melyet Haraszi Emil állított össze, két zenemű hangzott el Lavottától: a *Hallgató magyar* és a *Bokázó*, mindkettő Hubay zenekari feldolgozásában, Rékai Nándor vezényletével.

Lavotta zenéje tehát a magyar történelem egyik „daliás” korszakának jelképeként szerepelt, a művész pedig azon „hősök” előfutáraként kapott helyet, akik a még zajló, aktuális harci cselekmények résztvevői voltak. Ez

zel a kontextussal és a zene-
ünnepp alkalmából kiadott
kötet írsaival is kontrasztot
alkot Hubay Lavotta-tanul-
mánya, amelyben egyetlen
szó sincs a harci zenéről. Mi-
közben a szerkesztők Lavotta
alakját feltehetően a háború
dícső oldalának ábrázolására
akarták felhasználni, Hubay
kizárólag művészi kérdések-
kel foglalkozott. A közismer-
ten pacifista hegedűművész
mintha került volna minden
olyan kifejezést, amely a töb-
bi cikk tematikájához kap-
csolódott. Néhány cím a ki-
adványból: *A magyar katoná
a krónikában* (Beöthy Zsolt),
Az inszurrekció dalvilága
(Császár Elemér), *Liszt Fe-
renc harci zenéje* (Molnár
Géza), *A mai magyar katoná-
nóta* (Kacsóh Pongrác), *A
szabadságharc zenéje* (Cserna Andor). Haraszi Emil A
tárogató című tanulmányának címe a fentiekől eltérő
témát ígért, a szerző azonban már az első mondatok
hangütésével a kötet egészéhez közelítette írását:
„Legnemzetibb hangszerünk a tárogató. Korhadtt öblé-
ben évszázados keservek, rég lezajlott csaták emlékei, rég
porladó hősök harci kiáltásai szunnyadnak.”

A Hubay által megrajzolt Lavotta-portré is egy hőst
ábrázol, olyant azonban, aki kard helyett a művészetel-
vel szerzett dicsőséget hazájának. A tanulmányt csupán
egyetlen kifejezés, az első mondat „inszurrekció” jelző-
je kapcsolja a *Daliás idők* témájához, hogy segítségével
kijelölje a helyét az operaházi est időrendjében: „E név
hallatára ki ne gondolna a „Sárga cserebogár” és sok
száz más gyönyörű magyar nótára, melyik magyar szív-
ben ne dobbanna meg a hála érzete az inszurrekciós
idők e legnagyobb dalnoka iránt?”

Hubay ezután találóan írta le Lavotta korának társad-
almi viszonyait, melyek nem kedveztek a nemesség
tagjainak, ha ki akarták bontakoztatni művészi tehetsé-
güket. Először azokat a körülményeket vázolta, melyek
szorításából másfélszáz évvel korábban Lavottának is ki
kellett törnie. „Alig van ország, amely több zenei tehet-
séget produkált volna, mint a mienk. De sajnos, az úri
osztály a zenei pályát, sőt minden művészi pályát, mint
olyant, lenézte, foglalkozásnak, életcélnak és pályának
elfogadni nem akarta. Így csak természetes, hogy az e kö-
rökből kikerülő sokszor igen nagy tehetségek, csak úri
műkedvelők maradtak. [...] mindazok, akik tehetségük-
nél fogva komoly, nagy műveket alkothattak volna, csak
nótákkal vagy dalokkal gazdagították zeneirodalmun-
kat. [...] Sehol a külföldön nem találkozunk efajta úri

A *Daliás idők muzsikája* belső címlapja és Hubay Jenő írásának kezdete

műkedvelőkkel, akik országos hírnévre tesznek szert da-
laik révén. Ez hazánknak egyik különlegessége. [...] Ná-
lunk, még nem is oly nagyon régen, a muzsikás vagy pik-
tor foglalkozása inkompatibilis volt az úri felfogással.
Előbb a gimnáziumot, utána a jogot kellett a fiúnak el-
végeznie, s ha már a diploma zsebében volt s deres fővel
valamely állami vagy városi hivatalban elhelyezkedett,
ám akkor, szabad óráiban a művészetel is foglalkozha-
tott. Persze ekkor már késő volt. [...] Hiába tehetséges va-
laki, ha nem képezi magát a legalaposabban s nem fej-
leszti tehetségét kora ifjúságától kezdve a legnagyobb és
legkitartóbb szorgalommal.”

Az idézett szakasz megelőzően Hubay feltette a kér-
dést: „Művész volt-e Lavotta?” Válaszának természeti
hasonlatával egyszerre helyezte magas régiókba Lavotta
teljesítményét, és emelte ki autodidakta vonásait:
„Olyan értelemben volt az, mint a csalogány, mely min-
den tavasszal Isten szabad ege alatt ren desi elbűvölő
hangversenyeit.” Hubay nyilvánvalóan nem végzett for-
ráskutatást Lavotta pályáját illetően, ismereteit a kézi-
könyvekből és kollégáitól szerezte. Tudomása volt a mű-
vész zenei tanulmányairól, melyek révén kiemelkedett
korának dilettáns muzsikusi közül: „Lavotta azonban
dacára előkelő származásának, nem tartozott a népdal-
költők azon csoportjához, kik a kottákat alig ismerték,
hanem komolyan foglalkozott a zenével. Hegedülni
rendszeresen tanult; sőt midőn atyja őt 1784-ben húsz
éves korában a katonaságtól kiszabadította, Bécsbe
küldte zenei kiképzésének befejezése végett és ott, mint
mondják, zeneelméleti és zeneszerzési tanulmányokat
folytatott. Tehát bizonyos fokig képzett zenésznek lehet-
ne őt minősíteni.”

A feltételes mód használata azonban már a zeneakadémiai professzor szigorú ítéletét előlegezi, melyet Hubay nem a feledés homályába veszett életrajzi adatok, hanem a fennmaradt művek nyomán fogalmazott meg: „*Amde szerzeményeinek művészi becsét mérlegelve mégis azon kritikai megállapításhoz jutunk, hogy műveiben szebbnél szebb, ihletett, költői gondolatokkal találkozunk ugyan, de kidolgozás tekintetében alig emelkednek művészi magaslatra. Lavotta a legegyszerűbb tánc- és dalformákból kibontakozni nem tudott. Ebből következő zenei képzettsége és szaktudása csak felületes lehetett.*”

Hubay tehát a számára elérhető források alapján Lavotta pályájának és zenei hagyatékának tárgyilagos megítélésére törekedett, a művész szerepének és jelentőségének megfogalmazásában pedig korának általános véleményét foglalta össze. Az ő szavai azonban lényegesen nagyobb és maradandóbb hatást keltettek az ország zenésztársadalmában, mintha ugyanazokat bárki más vetette volna papírra. Tanulmánya végén, a társadalmi környezet és a zenei képzettség leírása után piederstálra emelte hőstét, talán arra is utalva, hogy nem az inszurrekciós „idők” voltak „daliások”, hanem Lavotta maga: „*És Lavotta működése mégis rendkívül nagy jelentőségű a magyar zene fejlődésében. Ő több ebben egy láncszemnél, ő valóságos kapocs a múlt és jelen között. [...] Ha Lavotta a magyar zenét nem vitte volna egy lépéssel előbbre, úgy később a Bánk bán sem íródott volna. [...] előhírnöke és előkészítője volt a magyar művészi zene megszületésének. [...] Milyen tűzről pattant magyarság van az ő tánczenéjében! Mennyi eredetiség, mennyi szív, mennyi változatosság! De ha ő csak a „Lavotta első szerelme” című megható hallgatójával és az örökszép „Cserebogár, sárga cserebogár” dallal ajándékozta volna meg nemzetét, ez is elég lenne, hogy emlékét ne csak kőbe vésjük, hanem szíveinkben mindenkor kegyelettel őrizzük!*”

A sors iróniája, hogy Hubay éppen arra a két dallamra hivatkozott, amelyeket akkoriban lépten-nyomon Lavottával kapcsoláltak össze, de amelyeket feltehetően nem ő komponált. Ez szinte jelképesen sűríti magába Lavotta és zenéje egész sorsát: a művésznek nehéz és hányatott volt az élete, műveinek azonban ennél is kedvezőtlenebbül alakult a története. A verbunkos zene egyik megteremtőjének a neve hiába van immár kétszáz éve a köztudatban, személyéről és alkotásairól mégis megdöbbentően keveset tudunk. Mire – jókora késéssel – felismerték és elismerték valódi jelentőségét, addigra alakját már csak a fakuló emlékezet őrizte, és művei jelentős részének is nyoma veszett.

Lavotta első szerelme és a Sárga cserebogár

Ha eltekintünk a műjegyzékek és biográfiák tudományos szempontjaitól, felmerül a kérdés: a társadalom számára van-e annak jelentősége, hogy ki írta az említett, országszerte ismert dallamokat? Ma úgy tartják,

hogy a *Lavotta első szerelme* címmel ismert melódiát Kossovits József szerezte 1794-ben. Csokonai három évvel később, 1797-ben ennek dallamára írta *A reményhez* című versét – azaz előbb készült a dallam, és később a költemény. A kotta valóban Kossovits neve alatt jelent meg 1803-ban Bécsben, Csokonai versével együtt (a címlapon ez olvasható: „*A’ reményhez, óda. [...] Szerzette Csokonay Vitéz Mihály. A’ muzsikáját készítette Kossovits ur. Bétsben, 1803*”).

A zene datálást Kazinczy Ferenc 1810. márciusi levelében találjuk, melyben Zabolai Kiss Sámuelnek megemlítette a híressé vált, Csokonai által is felhasznált melódia születését: „*Kedves dolog lesz talán tudni az Úrnak, hogy a’ Földiekkal játszó Musicája Zemlény V[árme]lyében készült. Kosovics Józsefudvari Muzsicusa volt 1794-ben Szulyovszki Menyhértnek ’s barátja. Midőn ez Dec. 14-dikén Rákócson, a’ maga házánál, elfogattatott, ’s velem Budára vitetett, Kosovics a’ Szulyovszki szerencsétlenségére készítette azt a’ Musicai Compositiót.*”

Kazinczy 16 év távolából emlékezett 1794-es letartóztatására, melynek másnapján, a fogságban találkozott ismerősével, Szulyovszky Menyhérttel, akit vele egy napon fogtak el a Martinovics-féle összeesküvésben játszott szerepe miatt. Kossovits Szulyovszky zenetanítója volt Rákócon, és Kazinczy szerint az ő sorsára emlékezve komponálta lassú magyarját, amely később a *Földiekkal játszó...* szöveggel vált ismertté. A zenemű és később a dal létezéséről azonban mindketten csak utólag szerzhettek tudomást, talán már a börtönök alatt, talán 1801-es szabadulásukat követően.

Kazinczy bizonyosan azt tudta a dal keletkezéséről, amit leírt, de vajon jól tudta-e? Eljátszhatunk a gondolattal, hogy Kossovits valójában nem is komponálta szomorú énekét, hanem öntudatlanul, többé vagy kevésbé pontosan, csupán visszaemlékezett arra, amit korábban hallott valahol. A kor műkedvelői által ezerszámra készített úgynevezett „népdalok” viszonylag szűk formulakészlettel éltek, ezért ha egy jó képességű zenekedvelő nem is „ötödfélszáz” (lásd Pálóczi Horváth Ádám: *Ötödfélszáz énekek*), hanem csupán száz dallamot ismert már a stíluskörből, voltaképp bármikor produkálhatott egy-egy új változatot. Ugyanakkor az 1803-as kiadvány címlapján a „muzsikáját készítette” felirat egyaránt vonatkozhat magára a dallamra és annak feldolgozására, zongoraletétjének elkészítésére vagy átdolgozására (a strófák végén rövid köz-, ill. utójátékkal). Nehéz meghúzni a határt a kompozíció és a compiláció között, és sajnos azt sem tudni, hogy fél, ill. majdnem teljes évszázaddal később Fáy István gróf és Káldy Gyula minek alapján adta közre a dallamot *Lavotta első szerelme* címmel, illetve utóbbi milyen források nyomán datálta azt gyűjteményes kiadványában 1786-ra. Ez az időpont mindenesetre beleillik az események logikus rendjébe még akkor is, ha nem több pusztá feltételezésnél. Eszerint Lavotta 1786-ban komponálta (volna) a

A SZABADSÁGHARC ZENÉJE

IRTA: CSERNA ANDOR

Az újjászületett Magyarország legdicsebb korszakának, az alig másfél évig tartott szabadságharcnak zenei emlékei között találva a magyar nép nótás természetével ellenkező meglepő megállapításra kell jutnunk. Ahogyan a szabadságharc Petőfi dihíribikus erejű, lángoló versein, néhány ragyogó szárnyalású, történelmi becsű szónoklaton kívül alig hagyott ránk egyéb nevezetesebb költői alkotást, nagyon gyéren buzog dallermű országunkban olyan melódia is, amely a negyvennyolcas idők foró hangulatában fogant volna és a szabadságharc történetével állna szerves kapcsolatban. Káldy Gyulának „A szabadságharc zenei emlékei”-ből készített nagy gyűjteménye, valamint dr. Fabó Bertalan alapos és értékes munkájának (A magyar népdal zenei fejlődése) a szabadságharc zenéjéről szóló fejezete ugyan látszólag ellentmondanak e megállapításnak, de nem szabad elfelejteni, hogy a szabadságharc alatt divó dalok legtöbbjét nem a magyar önállóság ébredése, nem a népszabadság megteremtése vagy a Görgei, Klapka, Damjanich vezérére alatt aratott győzelmek váltják ki a szívekből. Ott éltek azok már régen, énekelték őket azelőtt is. A szabadságharc honvédei a tábornok mellett, az ütközetek után tartott pihenőknél a falujokból magukkal hozott nótát dalolták, mint ahogyan a mostani háborúban is minden egyvidékről való magyar katonának megvan a maga közös, hazuról hozott régi katonanótája. A régi melódiákhoz természetesen itt is, ott is új szöveg született, de aránylag kevés az olyan dal, amelynek keletkezése közvetlenül a szabadságharc idejére esik.

83

A MAI MAGYAR KATONANÓTA

IRTA: KACSOH PONGRÁC DR.

A mai magyar katonanóta nyilván a világháború jegyében áll. Annak hatása alatt fejlődik, virágzik és hervadozik. A világháború ma még tart; hogy mikor lesz vége, senkise tudja: ameddig pedig tart, a katonanóta kincstára folyton gyarapodhat, új nóták jöhetnek, meglevők átalakulhatnak, egymással összeolvadhatnak, egyesek el is kallódhatnak. Igen bajos volna hát végleges véleményt mondani katonáink dalairól. És veszedelmes is! A kutató könnyen juthatna oly eredményre, melyet pár hónapon, vagy héten belül a fejlődés megcáfolna.

Egyébként is az esztétika — a hasznos, az értékes esztétika — „a posteriori” tudomány: Elöl jár a művészet a maga alig kifürkészhető és meg nem jövendőltető

útjain — azután jön a gyűjtő és leltározó művészet-történet — a rendező, osztályozó, általános törvényeket kereső esztétika pedig leghátul ballag. Ha nem így van, akkor az eredmény alig-alig egyezik a tapasztalattal. Nem a Kantok, Schellingek, Hegelek avagy Herbartok nagyszerűen konstruált légváraira gondolunk most, amelyeket épen a nagy alkotó művészek értenek meg legkevésbé. Spencer, Taine, Helmholtz, Wundt, Grose és Guyau szerényebb, szorgalmas, lépésről-lépésre haladó művészet elméletei azok, melyek e percben szemünk előtt lebegnek.

Ne akarjunk hát hangzatos, minél nagyobb általánosságra törekvő törvényekkel imponálni a kegyes olvasónak, mikor a forrongó „ma” magyar katonanótáiról beszélünk.

115

Cserna Andor és Kacsóh Pongrác írásának kezdete a Daliás idők muzsikája kötetben

dallamot, Kossovits 1794 decemberében újragondolta vagy feldolgozta, Csokonai három évvel később szöveget írt hozzá, 1803-ban pedig a verssel együtt megjelent nyomtatásban, zongora kísérettel.

Hubay és kortársai a Lavotta-centenárium idején nem tudtak se az 1803-as kiadványról, se az említett Kazinczy-leveletről, ugyanis a levélösszkiadás közreadója, Harsányi István csak 1927-ben publikálta felfedezését a Csokonai-dal komponistájával kapcsolatban. Hubay talán mégis joggal hitt Káldy Gyulának, akinek Lavotta-közreadása megvolt a kottatárában.

A *Cserebogár, sárga cserebogár* kezdetű dallal kapcsolatos, jelentős terjedelmű irodalomban sem találtunk olyan bizonyítékot, ami egyértelműen megerősítené vagy cáfolná id. Ábrányi Kornél közlését a szerzősége vonatkozóan. Amint Ábrányi *A magyar zene a XIX. században* című, 1900-ban megjelent könyvében írta: „Ilyen dal volt e század elején az unikumszámba menő elévülhetetlen becsű klasszikus «Cserebogár, sárga cserebogár» stb. című, melyet a szóhagyomány s az én atyám tanúsága szerint is Lavotta János szerzett, az ő országos vándorlásai közben.” Közismert, hogy Lavotta az 1810-es években hosszú ideig vendégeskedett Ábrányi édesapja, Ábrányi (szül. Eördögh) Alajos Szabolcs megyei birtokán, így joggal hihetünk neki, hacsak nem

feltételezzük, hogy az apa szándékosan vezette félre a fiát, vagy ő az olvasóit. A dalt az 1810-es évek közepén Déryné társulata már országszerte népszerűsítette, Petőfi pedig gyermekkorában a dajkájától hallotta, amint azt *Szüülőföldemen* című költeményében megírta:

Itt születtem én ezen a tájon
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Míntha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

A Lavottának tulajdonított fenti dallamok, a *Lavotta első szerelme* és a *Sárga cserebogár* olyannyira meghatározó szerepet játszottak egy évszázad magyar zenei gondolkodásában, hogy ehhez képest a szerzőség kérdése szinte marginális jelentőségű. Az országszerte énekelt melódiák Lavotta Jánossal és a körük szőtt legendával együtt részei lettek az ország kollektív emlékezetének, származásuk mintegy megerősítést nyert a muzsikás centenáriumi ünnepegyei során, ezért – József Attilát idézve – ha tudnánk is, hogy a műre vonatkozó feltételezés *nem igaz*, attól még hihetnénk benne, hogy *valódi*.

Gombos László

A szelíd mozgás – Kovács-módszerrel a zenészek egészségéért

Amióta léteznek hangszerek, és zenészek – akik naponta hosszú időn keresztül egyoldalú és megterhelő izommunkát végeznek, és a hangszerek milyensége miatt kénytelenek kényszertartásokban órákig zenélni – azóta léteznek a hangszerjátékkal kapcsolatos egészségi problémák, amelyek a rossz légzéstechnikából, testtartásból, a nem megfelelő mechanizmusokból, vagy éppenséggel alkati problémákból erednek. Ezeknek a problémáknak orvoslása nem egyszerű feladat, nem is minden orvos ismeri a zenéléssel kapcsolatos speciális igénybevétel okozta gyulladások, vagy elváltozások megfelelő kezelési módszereit, éppen ezért azoknak a gyakorló muzikusoknak, akik mostanában kerültek a pályára, felidézzük a lapunk hasábjain 2001-ben közzétett, dr. Pásztor Zsuzsa által írt, az azóta világhírűvé vált „Kovács-módszer” minden zenész számára hasznosítható, a légzéstréningről és a kézbántalmakról szóló írását.

LÉGZÉSTRÉNING

A légzést gátló munkakörülmények

Minden zenész ember tapasztalatból tudja, hogy a légzés kulcskérdés a muzsikálásban. Az extrém módon igénybevett idegrendszer hatalmas oxigén-utánpótlást követel folyamatosan. Ez azonban nem teljesül minden esetben, sőt a szervezet gázanyagcseréje zenélés közben általában deficitese.

Ez a munka jellegéből és a muzsikálás körülményeiből többszörösen adódik.

1. A légzőrendszer sajátossága az, hogy igen takarékosan működik, csak erőteljes fizikai igénybevétel közben kapcsol magasabb üzemre. (Bálint Péter: Orvosi élettan. Medicina. Budapest, 1981. 226. old.) A zenélés viszont természetszerűen nyugalmi testhelyzetekhez kötődik. A hangszeres mozgások finomak, behatároltak, nem adnak elégséges ingert a nyúltagyi automata légzőközpont számára. Ezért a légzés alapjáraton üzemel, így a légzésvolumen nem fedezi a hatalmas idegmunka szükségleteit.

2. A zenélés többnyire zárt terekben történik, olykor nagyon rosszul szellőztetett helyiségekben, ahol a levegő összetétele a bent tartózkodás során rövid idő alatt kedvezőtlenül megváltozik. Egy óra alatt egy zsúfolt terem levegőjének oxigéntartalma felére is csökkenhet. (Dr. Székely Lajos: Az osztályterem milieuhatása a tanulók teljesítményére. Pszichológiai tanulmányok. II. kötet. Budapest, 1959.)

3. A hangszerjáték speciális tartásai a szabad légzést akadályozzák. A legtöbb hangszer játéka előrenyúló kartartást és szilárdan rögzített törzstartást kíván, mely a mellkas és a rekesz mozgásait gátolja.

4. Közismert zavaró tényező a figyelmi légzésgátlás ősi öröklésű mechanizmusa, melynek a természeti élő-

lényeknél rejtőzködést szolgáló fontos biológiai szerepe van, a zenélés kényes idegmechanizmusaira azonban bénítóan hat. A levegő reflexes visszatartása mindig a nagy figyelmet igénylő nehéz állásoknál, technikailag, vagy zeneileg kényes helyeknél történik, amikor az agysejtek bőséges oxigénellátására a legnagyobb szükség volna. Ennek hiányában könnyen keletkezik rövidzárlat, tévesztés, memóriazavar.

Nem jobb a helyzet a fúvós muzsikálásban sem, jóllehet azt gondolhatnánk, a fúvósoknak már csak igazán rendben van a légzése, hiszen ő a levegővel dolgozik. A fúvós légzés azonban inkább valamiféle ipari műveletnek nevezhető. A fúvós játék bonyolult légzésfeladataiban a szervezet élettani szükségletei drasztikusan háttérbe szorulnak. A légzés valamennyi jellemzője mesterségesen szabályozódik: a tempó, a ritmus, a levegőmennyiség, az erőkifejtés, a tüdőfelület kihasználása. A rendkívüli igénybevétel következtében – és a hatékony gondozás elmaradása miatt! – korán megjelenhetnek a légzőrendszer ártalmi. A fúvós művészek sajnos nagyon is rászorgálnak a karkedvezményes nyugdíjra.

A szervezet válasza a légzéselégtelenségre

A gázanyagcsere kiegyensúlyozatlansága sokáig nem tudatosul, mert az emberi szervezet szívósan tűri az oxigénhiányt. A vegetatív idegrendszer kitűnő kompenzáló mechanizmusokkal rendelkezik, melyek a végsőkig védik az agyat az oxigénhiánytól elégtelen ellátás esetén is. A vegetatív szabályozás központja, a hipotalamusz briliáns módon megszervezi a keringés és légzés intenzitását növelő és anyagcserét serkentő doppinganyagok termelését a megfelelő idegközpontokban és hormonszervekben. (Szimpató-adrenális aktivitás. Bálint Péter: i.m. 712.old.) Ennek hatására a légutak tágulnak, a szív-munka fokozódik és ezzel az erőltetett üzemmel a hi-

ányzó oxigén felvétele megtörténhet. Mi pedig megnyugodva vesszük tudomásul, hogy rossz levegőben, gátolt légzéssel, fáradtan, nehéz munkakörülmények között is sikerül helytállnunk. Tudnunk kell azonban, hogy ennek a légzéskompenzáló mechanizmusnak a bekapcsolása nem minden következmény nélkül való, a szervezet számára megterhelést, stresszt jelent és a szervek normális működési egyensúlyát megzavarja. Elégtelen oxigénellátás esetén hamarosan idegfeszültség, nyugtalanság, mozgáskényszer, izomfeszesség jelentkezik. A védekező hormon- és idegműködések hosszas kikényszerítése egy idő után a szervezet fokozatos kimerüléséhez vezet, amely panaszokban és tünetekben nyilvánul meg. Idegesség, álmatlanság, izomfájdalmak, emésztési zavarok, megfázásra, fertőzésekre való hajlam, tartásromlás, szívzavarok, fejfájósság, szédülékenység, allergiás reakciók és egyéb tünetek jelentkeznek, melyek kezdetben enyhék, később azonban betegségbe is fordulhatnak.

A leromlás szomatikus jelzései mellett jellegzetes szakmai problémák is mutatkoznak: koncentrációs nehézségek, görcsösség, merevség, technikai bizonytalanságok, kézmegeőröltetésekre való hajlam, a tanulási idő megnyúlása, a gyakorlási szükséglet növekedése, a bejátszási idő meghosszabbodása, lámpalázasság, a produkciók gyengülése, a szereplési forma szélsőséges ingadozásai, szorongás és végül az önbizalom megingása, az alkalmasság kétségei.

Ez a sokféle szomatikus és pszichés jelzés mind-mind előállhat a légzésdeficit következtében. A Kovács módszer sok évtizedes gyakorlatában a zenészeknél előforduló vegetatív idegrendszeri zavarok és egyéb foglalkozási ártalmak háttérben mindenkor fellelhető volt a légzés leromlása. A nyilvánvaló oki összefüggést világosan bizonyította az, hogy a légzésdeficit megszüntetésével a panaszok minden esetben elmúltak.

Külső légzés: a tüdő szellőztetése

A gázanyagcsere normalizálásának első feltétele a tüdő megfelelő levegőellátása. Ehhez helyes légzéstechnikára kell szert tennünk. Olyan légzésmódról van szükségünk, mely a tüdő teljes felületét ellátja levegővel, emellett gondozza és fejleszti a légzőrendszert. Ezt az élettanilag legkedvezőbb légzésmódot alaplégzésnek nevezzük, megkülönböztetésül az egyéb légzéstechnikáktól.

Az alaplégzés gyakorlásához helyezkedjünk el vízszintesen hanyatt fekvé. Ez azért ajánlatos, mert így elkerülhetjük a kezdetben még olykor előforduló szédülést. Ugyanis a mellkasi szívóhatás az agyi érhálózatban enyhe vérnyomásesést idézhet elő mindaddig, amíg ki nem alakult a vérnyomásszabályozó idegközpont finom alkalmazkodása a véráramlás változásaihoz.

Izmainkat ellazítjuk, igyekszünk a fölösleges izomfeszüléseket kiküszöbölni. Szemünket becsukjuk, hogy a zavaró vizuális ingereket kirekesszük.

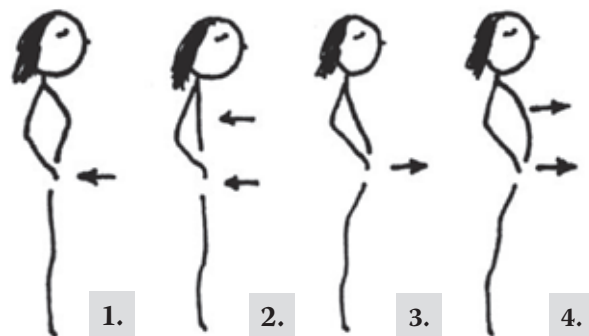
Kezünket fektessük a hasunkra, hogy ellenőrizni tudjuk a has izommozgásait.

Kilégzéssel kezdjük a légzőgyakorlatot azért, hogy az elhasznált levegő kifújható részétől megszabaduljunk. Így már az első belégzéskor kedvezőbb összetételű gázkeverék lesz a tüdőnkben.

Először a hasunkat húzzuk be és két tenyerünkkel kissé nyomjuk is, miközben kifújuk a levegőt. (1. rajz) Ha már teljesen behúztuk a hasunkat, összeszorítjuk a mellkasunkat is, és teljesen kilélegzünk, amennyire tudunk. (2. rajz.) Kilégzés közben „H” hangot mondunk. Ez könnyíti az izmok munkáját, és ami nagyon lényeges, nem iktat ellenállást a levegő útjába, ami erőltetné a tüdő rostozatát.

Ezután várakozás nélkül megkezdjük belégzést úgy, hogy kidomborítjuk a hasunkat, a tenyerünk finom tapintásával ellenőrizve. (3. rajz)

Majd amikor már nem tudjuk tovább emelni a hasat, kitágítjuk a mellkasunkat, megemeljük a bordákat oldal és hátul is, sőt a vállat is, hogy a tüdőcsúcsba is jusson levegő. (4. rajz) Ezt a négy légzésszakaszt megszakítás nélkül, folyamatosan végezzük. Sem a kilégzés, sem a belégzés után nem tartjuk vissza a levegőt. Élettani okokból a visszatartás nem kedvező. Ugyanis az oxigén és a széndioxid cseréje a tüdőben egyenyed másodperc alatt képes megtörténni. A szándékos visszatartással

csak azt érzük el, hogy a tüdő belsejében egyre jobban fogy az oxigén, és mindinkább felhalmozódik a széndioxid. Ilyenkor a tüdőn átáramló vér már nem tud felfrissülni, és a szövetek gázanyagcsere igénye fokozódik. Ezért a légzés ritmusának szabályozását bizzuk a mindenkori szubjektív érzésre. Ha úgy érezzük, hogy teljesen kilélegeztünk, akkor azonnal indítjuk a belégzést. Amikor pedig jól megtöltöttük a tüdőnk levegővel, akkor megkezdjük a kilégzést. A spontán légzésszabályozás egyedül optimális, mert ez biztosítja az egyéni, változó állapot szerinti adagolást.

Ezt a négyfázisú légzőgyakorlatot kezdetben mindössze kétszer ismétljük egyvégtében, és végezzük el naponta kétszer: a reggeli ébredés után és az esti lefekvés-kor. Ezt a leckét két hónapig tartjuk fenn. A tüdő finom szövetének megedzése időt igényel, nem lehet siettetni.

Két hónap után a mélylégzés alkalmait sűrítethetjük. Ekkor már nem kell tartanunk a szédüléstől, mert az

agyi érhálózat kellően megedződött. Ettől fogva a hanyattfekvő pozíció mellett ülő, álló helyzetben, sőt járálva is gyakorolhatjuk a mélylégzést, fokozatosan szaporítva az alkalmakat, lehetőleg jó levegőjű helyen. Naponta akár harminc, negyvenszer is végezhetünk mélylégzéseket, de mindig csak kétszer egymás után. Ekkor a kéz tapintó ellenőrzésére már nem lesz szükség.

A légzéstréninget ebben a jól begyakorolt fázisban valóssággal mentő oxigénpumpaként alkalmazhatjuk minden olyan helyzetben, amikor ideg feszültségben vagyunk, amikor nagy figyelmi teljesítményt kell nyújtanunk, vagy valamilyen nehéz feladatot kell megoldanunk. A mélylégzés nagyszerűen szolgál pl. gyakorlás, vagy próba közben az agyunk frissítésére, fellépés előtt és közben az izgalom csökkentésére, tételszünetben, generálpauzában pihenésre, tartalékgyűjtésre.

A hanyattfekvésben végzett mélylégzést este és reggel továbbra is célszerű megtartani, mert ez a pozíció a tüdő vérrellátása és levegőellátása szempontjából a legkedvezőbb. A légzőrendszer karbantartása szempontjából nagyon fontos.

Ezt az alaplégzés-tréninget a fúvós hangszereseknek is érdemes végezniük. Ezzel tudják ellensúlyozni a szakmai légzésfeladatok okozta túlerőltetést, illetve a légzőfelület mesterséges beszukításából adódó ventilációs hiányt.

A fúvósoknak nem kell attól tartaniuk, hogy ettől elromlik a hangszeres légzés mechanizmusa. Még az egészen fiatal növendékek is könnyen megkülönböztetik az egészséget szolgáló alaplégzést a speciális hangszeres légzéstől. A tanításban különösen nagy segítséget jelent az alaplégzés elsajátítása. Ezen a bázison a fúvós légzésfeladatok könnyebben oldhatók meg.

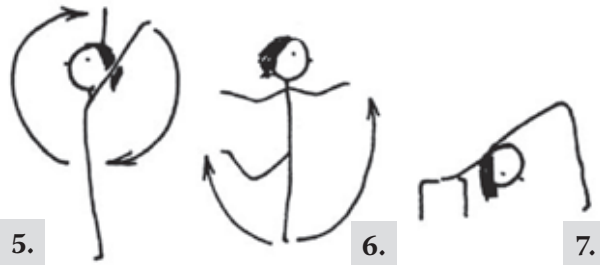
Belső légzés: a sejtek oxigénellátása

A tüdőbe bejutott oxigén csak akkor kerülhet felhasználásra, ha a vérárammal eljut a szövetekbe, sejtekbe. Tehát ahhoz, hogy az idegrendszer, az izmok, valamint a háttérfunkciót betöltő belső szervek oxigénellátása bőséges és folyamatos legyen, kellő élelenségű keringésre van szükség.

Azonban a finom, behatárolt zenei mozgások nem adnak elég erőteljes ingereket a keringés számára. Ezért a kedvező üzemszintet csak úgy tudjuk fenntartani, ha munka közben időről időre mozgáspihenőket tartunk. Így biztosítjuk az állandó jó vérrellátást és ezáltal a zavartalan gázanyagcserét a működő sejtekben. A mozgásnak rövidnek, időtakarékosnak, de mégis egész testre kiterjedőnek és jól felépítettnek kell lennie. A mozgás sorrendje kötött, akár a hangoké a zenében. Íme egy légzésfrissítő mozgássor otthoni gyakorláshoz:

1. Kezdjük könnyű karmozgással: Páros karral írjunk le nagy köröket hátrafelé, minden irányba messze nyúlva, jóleső tempóban 5-10-szer. (5. rajz)

2. Folytassuk nagyobb vérmenyiséget megmozgató

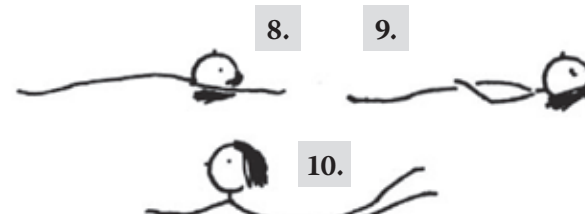
könnyű lábgyakorlattal: Álljunk bal lábra, karunkat tartsuk oldalt vállvonalban, hogy a bordák megemelkedjenek. Jobb lábunkat lengessük lazán előre-hátra, fokozódó magasságra 8-10-szer. Utána végezzük el ugyanazt lábcserevel. (6. rajz)

3. Mozgassuk meg a törzset, vállat, gerincet: Szék ülőlapján támaszkodjunk mellső fekvőtámaszban. Emeljük magasra a csípőnket, és közben jól hajtsuk előre a fejünket, majd engedjük le a hasunkat jó mélyre, és nézzünk föl az ég felé. Lendületesen végezzük el 5-10-szer. (7. rajz)

4. Erősítsük a hasizmokat, melyeknek a légzésben fontos szerepük van: Feküdjünk hanyatt, nyújtsuk ki a karunkat hátra. Kilégzéssel összekötvé üljünk föl és hajoljunk előre lábujjérintésig, majd feküdjünk vissza. Ismételjük 5-10-szer erőnk szerint. (8. rajz)

5. Ezután jól fog esni a fent leírt mélylégzés, de ezúttal is mindössze kétszer ismételjük. (9. rajz)

6. A hát és a medencetájék nagy izomtömegeinek vérrellátását segíti a következő gyakorlat: Feküdjünk hasra, nyújtsuk előre a karunkat és a lábunkkal krallozzunk erőteljesen, mint a gyorsúszásnál 10-20-szor. (10. rajz)

7. Következzék egy alapos légzésserkentő mozgás: Guggoljuk a szék elé háttal és tenyereljünk az ülőlapra. Váltogatva nyújtsuk előre a lábunkat könnyed rugózással, vagy kis szökkenéssel cserélgetve, 6-10-szer lábanként. (11. rajz)

8. Egyensúlymozgással fejezzük be, mely a belső fél vérkeringésének serkentésével pihenteti, regenerálja a hallószervet és egyben lenyugtatja a szervezetet: Csukott szemmel álljunk fél lábon 10 számlálásig, majd utána következék ugyanez a másik lábon. (12. rajz)

Hasonló mozgássorok találhatóak a Kovács módszer tanfolyami jegyzeteiben. Ha jó fizikai állapotban vagyunk, elegendő gyakorlás közben óránként egyegy mozgáspihenőt végeznünk. Ha ellenben fáradtabbak vagyunk, taná-

csos legalább félóránként, vagy húszpercenként mozognunk ahhoz, hogy szervezetünk oxigénháztartását egyensúlyban tartsuk. Hosszú évek sok-sok tapasztalata azt mutatja, hogy akik ilyen módon építik fel gyakorlatukat, azok kevésbé fáradnak el, és kevesebb munkával jobb eredményeket érnek el.

Légzésjavítás gyakorlás közben

A játék közben keletkező figyelmi légzés-gátlást gyakorlással kiküszöbölhetjük. Bevált módszer az, hogy a nehéz helyeken, ahol hajlamosak vagyunk visszatartani a levegőt, jelzést teszünk a kottába. Ez figyelmeztet bennünket arra, hogy játék közben itt feltétlenül ki kell fújni a levegőt és normálisan be kell lélegeznünk. Ha ezt begyakoroljuk, megszűnik a légzés-gátlás. Meglepve fogjuk tapasztalni, hogy a kényes részleteket könnyebben tudjuk megoldani, mert a nehéz idegmunkához megvan a kellő oxigénfedezet.

Óvakodjunk attól, hogy a légzést túlságosan megrendszabályozzuk. A légzés függ a mindenkori fizikai és idegállapunktól, ezért általában hagyjuk a spontán légzésritmust és tempót érvényesülni. Az említett kritikushelyek kivételével nem kell, és nem is lehet tudatosan figyelni a légzésre. Ezzel csak újabb gátlásokat építenénk ki. Semmiképpen ne essünk abba a hibába, hogy a légzést a zenei frázisok rendjéhez akarjuk igazítani, ha csak nem egy-egy különlegesen fontos mozzanatról van szó, ahol a légzéssel nyomatékot akarunk adni egy-egy indításnak, hangsúlynak, agogikának. A rendszeresen végzett légzés-tréning és mozgás-edzés a szervezet belső automata szabályozását normalizálja és ebben az esetben harmonikus lesz a légzésünk játék közben is.

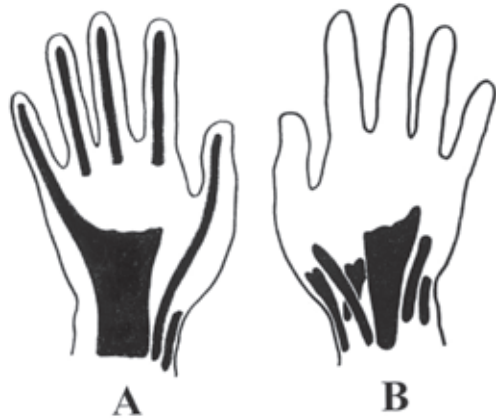
KÉZBÁNTALMAK

A tünetek háttere

A legtöbb hangszer nagyon igénybe veszi a kezét. Nem kell ahhoz helytelen mechanizmussal játszani, hogy megerőltetés létrejöjjön. Kézbántalom bárkinél, bármikor előfordulhat, ha a megterhelés a szervezet teherbírását meghaladja. Aggodalomra azonban semmi ok, kezdeti stádiumban mindenki maga is segíthet magán egyszerű, természetes eszközökkel, mielőtt még orvosi esetté válna. Nagyon fontos, hogy komolyan vegyük a megerőltetés első, legcsekélyebb jelzéseit is. Ne várjuk meg, míg az ártalom betegségbe fordul, hanem azonnal lássunk hozzá a megelőző ápoláshoz.

A fájdalom, görcsösség, merevség, nehézkesség, puffadás és egyéb rendellenességek azt mutatják, hogy az izmokban, ízületekben, inakban, vagy ínhüvelyekben a szövetek, sejtek normális működése megváltozott. Az egyoldalú megterhelés következtében elégtelen az igénybevett izmok hajszáleres keringése, emiatt szegényes a sejtek tápanyag- és oxigénellátása.

Ilyen körülmények között az izommunkához szükséges energiahordozó anyagok (adenozintrifoszfát és más foszforvegyületek) termelése nem tud lépést tartani az igénybevétellel. A gyenge keringés miatt a sejttanyagszere végtermékeinek elszállítása is akadozik. A felhalmozódó savas kémhatású anyagok az izmok görcsös összehúzását idézik elő. A feszes izom ingerli a fájdalomérző idegek végfáscskáit, és a hajszálereket még jobban elszorítja, azaz még inkább gátolja a keringést. Ilyen módon körfolyamat keletkezik, amelyből csak úgy lehet kilépni, ha erőteljes behatással beindítjuk a keringés normális üzemelését és a megzavart anyagcserét helyreállítjuk.

A kéz ínhüvelyei vázlatosan A) tenyéri oldalon, B) kézháti oldalon

Regeneráló vízkezelés

- Zuhanyozzuk a kezét kézi zuhannyal, olyan forró vízzel, amelyet a bőr még jól elvisel. A hőfok megjelölésének nincs értelme, mert a bőr melegtürése egyéni állapotától és a külső körülményektől függően változik.
- Erősen záporozó, nagy nyomású vízszugárral zuhanyozunk. A sűrű vízugarak kellemesen szurkáló, ütőgető masszírozása regenerálja a kimerült szöveteket.
- Közel tartjuk a zuhanyzófejet a bőrhöz, kb. 1 cm távolságban, mert így a vízugarak ütő ereje a legnagyobb és a hővesztés minimális.
- Oda-vissza egyenletesen mozgatva vezetjük a zuhanyrózsát a bőr fölött. Ezáltal jól érvényesül a vízszugár masszírozó hatása. Minden terület egyformán kap a jótékony vízszugárból, de mindegyiket csak rövid ideig éri a forró víz. Így könnyebb elviselni a meleget és a hatás is a legkedvezőbb.
- Mindig az egész kezét és alkart zuhanyozzuk, ugyanis a kéz izmainak fele a kézfejen, fele az alkaron helyezkedik el.
- Ujjhegytől könyökig vezetjük a vízszugarat először tenyéri oldalról, majd a kézháti oldalról. Így a kezét átszövő egész érhálózatra és ideghálózatra, valamint az összes izomra, inakra, ínhüvelyekre kiterjed a kedvező hatás.
- A zuhanykezelés időtartama mind a tenyéri, mind a kézháti oldalon mindössze 10-10 másodperc. Ennél rö-

Zuhanykezelés meleg vízzel

videbb kezelés eredménytelen. Hosszabb hőhatásra viszont az erek elernyednek és az élénk keringés lelassul, ami már nem kedvező a sejtanyagcsere szempontjából.

- A kézántalalom ritkán korlátozódik a kézre, vagy alkarra. Gyakran a felkarizmok (musculus biceps és musculus brachialis) is bemerevednek a hajlított könyöktartástól. Ebben az esetben a felkar elülső oldalát is zuhanyozzuk végig könyökhajlattól a vállcsúcsig szintén 10 másodpercen át.
- A nyak, váll görcsössége esetén a csuklyás izom (musculus trapezius) felsőrészét is zuhanyozzuk vállcsúctól tarkóig ugyancsak 10 másodpercig.
- Ellenőrizni is tudjuk a hatást: ha a kezelést jól végeztük, a bőr kipirul a zuhanyozott területeken, jelezve, hogy a megfelelő vérbőség létrejött.

A forró vizes kezelés után ne zuhanyozzunk hideg vízzel! Gyors törülközés után azonnal öltözzünk fel, és a kezét is védjük a lehűléstől.

- A zuhanykezelést naponta háromszor ismétljük. Ha jólesik, lehet ennél többször is, de egy órán belül nem tanácsos, mert felfokozhatja a fájdalmat.
- A zuhanyozást a panaszok elmúltával nyugodtan elhagyhatjuk, már nincs rá szükségünk.
- A duzzadt, vörös, forró, lüktető, begyulladt izmokra nem alkalmazunk forró zuhanykezelést. (Gyulladás leggyakrabban a hüvelykparna és a kisujjparna izmainál szokott előfordulni.) Vérbőséget előidéző kenőcsökkel se kenegessük a kezünket. Ehelyett hűtő borogatást adjunk mindaddig, amíg a gyulladás meg nem szűnik. Ezután ha még szükségesnek érezzük, akkor folytathatjuk az ápolást a forróvizes zuhanyozással.

A forró zuhanyozás lényege az, hogy hőhatásra hisztamin keletkezik a bőrben, amely értágító hatásánál fogva a hajszáleres keringést a nyugalmi üzemnek ötvenszeresére is megnövelheti. Ezáltal jótékonyan felfokozódik a kezelt terület anyagcseréje, az izmok fellazulnak és megszűnik a fájdalom.

Kímélő gyakorlás

- A hangszerjátékot kihagyni legfeljebb egy-két napra tanácsos. A pihentetésre bekövetkezett javulás csálóka szokott lenni. Ugyanis a megszokott mozgás elhagyása következtében az izmok meggyengülnek és a gyakorlás újratekintésekor megint megerőltetődnek.

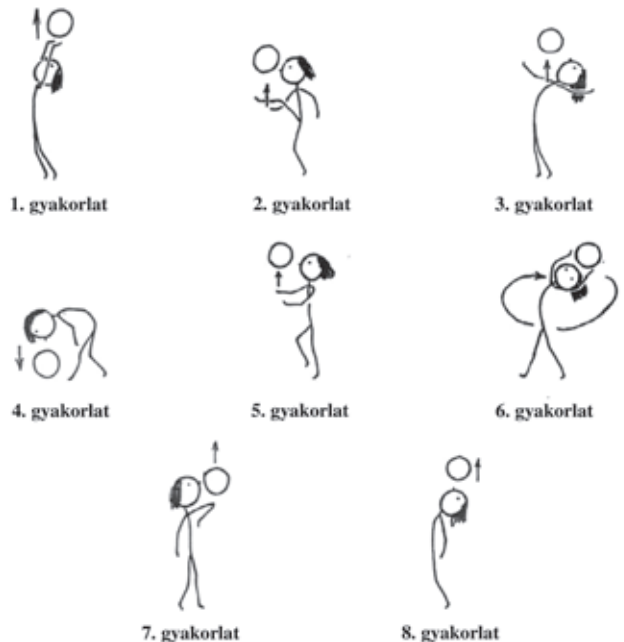
- A megerőltetésre „rágyakorolni” sem szabad. A nagy terheléseket átmenetileg el kell hagyni, és maximálisan kímélő gyakorlásra kell áttérni a teljes javulásig.
- A kímélő gyakorlás kis adagokban történik, a kéz állapotától függően. Minden gyakorlási adag előtt lazító, regeneráló tornát végzünk. Ennek az a szerepe, hogy folytonosan fenntartsa a keringés kedvező intenzitását a sérült terület tökéletes tápanyagellátása és kiválasztása érdekében.
- Az első napon egy-egy gyakorlási adag mindössze fél vagy egy percig tart, és legfeljebb 5-10 adagot végzünk.
- A gyakorlási adagokat egy-két percenként fokozatosan emeljük a javulás ütemében, és az adagok mennyiségét is óvatosan növeljük, míg elérjük a szükséges gyakorlási időtartamot. 30 percnél többet ne játszunk egy adagban mindaddig, amíg a teljes gyógyulást el nem értük.
- Ha visszaesést tapasztalunk, azonnal visszalépünk kisebb és kevesebb adagra, vagy éppenséggel a kezdő szintre. Visszaesésre számítanunk kell, mert a javulás soha nem egyenes vonalú, hanem hullámokban történik, de következetes gondozás mellett a tendencia fölfelé ívelő.
- A gyakorlás jellege terápiás legyen. A szokásosnál sokkal könnyebb anyagot játszunk, kényelmes tempóban, minimális erőfeszítéssel. Csak olyat játszunk, ami könnyen megy és jólesik. Legyünk türelmesek, semmit se erőltessünk, a sérült szövetek helyreállításához idő kell.
- Ha már eljutottunk odáig, hogy több 30 perces adagot fájdalom nélkül teljesítünk, akkor úgy tekinthetjük, hogy túl vagyunk a bajon. Azonban szünet nélkül, órák hosszat gyakorolni ezután sem ajánlatos. Nemcsak fizikailag, hanem zeneileg is ártalmas az egyfolytában való hosszas gyakorlás. A figyelem elfárad, az érzelmek megfakulnak, a zenei kifejezés elszürkül. Ha viszont gyakran tartunk mozgásos pihenőt, akkor hosszú órákon át képesek leszünk fáradtság nélkül dolgozni, élesen koncentrálni, és friss érzelmekkel muzsikálni.

Lazító mozgás

A megerőltetett kéz kitűnő regeneráló tornája a léggömbös játék. Nagy, kerek léggömböt szerezzünk, és fújjuk fel görögdinnye nagyságúra, hogy lassan repüljön, ne késztesen kapkodásra.

1. Páros kézzel üssük föl a léggömböt a levegőbe röplabdázó mozdulatokkal 10-12-szer.
2. Dobjuk föl a léggömböt magunk elé a levegőbe és a felemelt comb alatt azonos oldali kézzel üssük vissza. A jobb és bal oldalt váltogatva végezzük el 10-12-szer.
3. Dobjuk föl a léggömböt és kissé hátrahajolva, jól kihomorítva, a mellkasunkkal üssük vissza. Közben karunkat vállmagasságban tartva tárjuk ki. Ismétljük 6-10-szer.

4. Üssük le a léggömböt jobb és bal tenyérrel váltogatva, finoman puhán érintve 4-szer, és az ötödik leütést homlokunkkal adjuk, kissé előrehajolva. Az egészet ismételjük 6-8-szor.
5. Ütögessük a léggömböt váltott kézzel fölfelé, legfeljebb fejmagasságig és közben szaporán fussunk helyben 50-100 lépést.
6. Fogjuk meg a léggömböt két kézzel és tartsuk fejünk fölé. Terpeszben álljunk és így végezzünk törzskörzést jobbra-balra váltogatva 3-4-szer. Ügyeljünk arra, hogy a nyakunk lazán hajoljon minden irányba.
7. Könyökünk külső büttykével ütögessük fölfelé a léggömböt kezenként 10-12-szer. Közben a kézfej lazán csüngjön lefelé, ne szoruljon ökolbe.
8. Fejeljünk a léggömbbel kis mozdulatokkal, homlokkal, tarkóval, jobb és bal halántékkal váltogatva. Az egészet ismételjük 4-6-szor.

Néhány fontos tudnivaló

- A panaszos kezet rögzíteni nem tanácsos, mert ezáltal minimumra csökken a keringés, nekünk pedig éppen ellenkezőleg, élénk keringésre van szükségünk a regenerálódáshoz.
- Óvjuk a kezet a lehűléstől, mert ilyenkor az erek reflexesen összehúzódnak. A szegényes vérellátás, illetve tápanyag-utánpótlás nehezíti a gyógyulást.
- A mindennapi munkamozgásokat aggodalom nélkül elvégezhetjük, de a fájdalomhatárt ne érintsük.
- Ha jólesik, kendővel nyakba kötve pihentethetjük az alkart, de nem kell egész nap így tartani.
- Pólyálni az alkart és a kezet csak egészen lazán szabad, inkább csak a melegen tartás kedvéért. Elszorítani semmi esetre se tanácsos.

Az általános fizikai és idegállapot javítása

- A kézbántalom a legtöbb esetben nem csupán helyi elváltozás, hanem az egész szervezet kimerülésének, leromlásának tünete. A konkrét kiváltó ok mögött többnyire fellelhető valamilyen nagyobb megterhelés, huzamosabb erőfeszítés, átszenvedett betegség, vagy egyéb megpróbáltatás, amely a szervezet védekező erőit károsította. Ezért nem elég csak a kéz regenerálásával foglalkoznunk, hanem az egész szervezetet kell gondoznunk, különben a kézbántalmak minden igyekezetünk ellenére makacsul elhúzódhatnak.
- Mindenekelőtt aludjunk annyit, amennyit a szervezetünk megkíván. Az alvásadósság rendszerint egyik legagresszívabb előidézője a kéz megerőltetésének.
  - Naponta menjünk friss levegőre és mozogjunk jólesően. Ez oldja az izomfeszességet előidéző oxigénszegény stressz állapotot.
  - Naponta végezzünk zenészek részére kidolgozott munkaképesség-gondozó mozgásprogramot, mindig a pillanatnyi állapothoz alkalmazkodva.

- Kezdjük el a rendszeres légzéstréninget.
- Táplálkozásunk rendszerességére, változatosságára fordítsunk különös gondot.

Megelőzés

A megerőltetés elkerülésének alapfeltétele az, hogy az igénybevett izmokban mindenkor meglegyen a munkavégzéshez szükséges anyagcserehátér.

- A hangszerjátékot nem szabad dermedt, vérszegény kézzel elkezdni. A jó vérellátást legkönnyebben mozgásos bemelegítéssel érhetjük el. Az egész test megmozgatása nemcsak a kézre hat kedvezően, hanem az egész vegetatív szabályozásra és az összes belső szervi működésre is, és mindezekon keresztül a figyelmi tevékenységet és a hangulati állapotot is javítja.
- A hangszerjátékot nem szabad kifáradásig folytatni. Téves az a nézet, miszerint a hangszeres állóképességet a fáradáson túl is folytatott gyakorlással lehet megszerezni. A fáradt kéz erőltetése kockázatos, és árt a zenének is. A fáradás azt jelenti, hogy nincs meg a munkához szükséges tápanyag-ellátottság a szövetekben. Ezért a fáradás első jelzésére abba kell hagyni a játékot, és rövid hatékony mozgáspihenővel helyre kell állítani a normális funkcióegyensúlyt.
- A megelőzés legfontosabb és állandó feladata az előzetes, alapozó fizikai felkészülés a várható terhelésekre. Az intenzív munkával igénybevett szervezetet folyamatosan gondozni kell. A sportszerű, vagyis inkább „zeneszerű” életmód egész életre szóló feladatunk annak érdekében, hogy a pályán mindenkor fölényesen, sikeresen, károsodások nélkül helyt tudjunk állni.

dr. Pásztor Zsuzsa

További információk:

<http://www.kovacsmethod.com/magyar/new-m.htm>

Keller András az ágazat nehézségeiről

„A mennyiségi szemléletet át kell alakítani a minőségi felé.”

Majd hárommilliárd forintos keret Felosztási Szabályzatát készítette el a Zeneművészeti Bizottság az idei esztendőre. Keller András, a Zeneművészeti Bizottság elnöke szerint nagyon kevés ez az összeg a terület méltó finanszírozásához, de bízik abban, hogy a kormány döntése után még ebben az évben jelentős kiegészítő források érkehetnek az együttesekhez.

■ *A tavalyihoz képest emelt összegű támogatást javasolt a Zeneművészeti Bizottság a Nemzeti Előadó-művészeti Érdekegyeztető Tanácsnak...*

– Igen, és egyhangúan támogatták is a felosztási javaslatunkat. Az előző esztendőben szembesültünk azzal, hogy mennyire nehéz helyzetben vannak a kamarazenekarok, s úgy véltük, ez nem maradhat így. Ezért többletforrás nélkül, a rendelkezésre álló szűkös keretből igyekeztünk valamelyest segíteni rajtuk. Kénytelenek voltunk a nagyzenekaroktól lecsípni minimális összegeket, ezzel is kiegészítve a kevésbé támogatott együtteseket. Így tudtunk összesen 70 millió forintot adni például a Liszt Ferenc Kamarazenekarnak, ezzel is igazságosabb helyzetet teremtve. Miután az együttes a tavalyi évtől kezdődően sokszázmilliós állami támogatásban részesül, ezért úgy gondoltuk, hogy az ideai, viszonylag korlátozott lehetőségeink szerint megpróbáljuk részben, vagy teljesen kárpótolni azokat az együtteseket, amelyekről korábban kénytelenek voltunk elvenni kisebb-nagyobb összegeket. Mi a Bizottságban nap mint nap azzal szembesülünk, hogy a magyar zenei élet kiemelkedően járul hozzá a hazai kulturális javakhoz, nemzetközi viszonylatban elismerten magas színvonalú, de még mindig nem született meg az a felismerés, hogy a zenét a sporthoz hasonlóan stratégiai ágazatként lenne szükséges kezelni, nyelvi korlátai pedig nem lévén, bárhol a világon méltóképpen tudná képviselni hazánkat. A zene Magyarországon soha nem volt olyan erős, mint most, érdemes hát támogatni.

■ *Ehhez azonban több támogatásra volna szükség...*

– Remélem, hogy ebben az irányban haladunk, hiszen az erre a területre jutó állami támogatás – 18 zenekar éves kerete – egy közepes futballcsapat éves költségvetését sem éri el... Azt érzékelem, hogy mindenki várakozó állásponton van. Várjuk a készülő Nemzeti Ko-

molyzenei Stratégiát, amely mögött vélhetően komoly szándék húzódik meg, többek között a zene társadalmasítása, ami valóban fontos és jó elképzelés. Mindenesetre jó volna, ha az állami támogatások mellett Magyarországon is kialakulna a privát mecenatúra, ugyanis már itthon is vannak hatalmas tőkeerővel bíró vállalatok és milliárdosok.

■ *A Zeneművészeti Bizottság vezetőjeként mennyire tartja igazságosnak az elosztási rendszerünket?*

– Az gondolom, hogy minden viszonylagos. Alapvetően, hogy ne az kapjon többlettámogatást, ahová egyébként is jegyet váltanak az emberek. Másrészt, a rendelkezésünkre álló pénzt csak akkor lehetne jobban felosztani, ha megszűnnének együttesek. Azonban nem gondolom, hogy ez volna az ország érdeke. Inkább több, és még több értékes kultúrára volna szükség, minden régióban.

■ *Mennyire látják a ZeBi tagjai az egyes társulatoknál folyó munkát?*

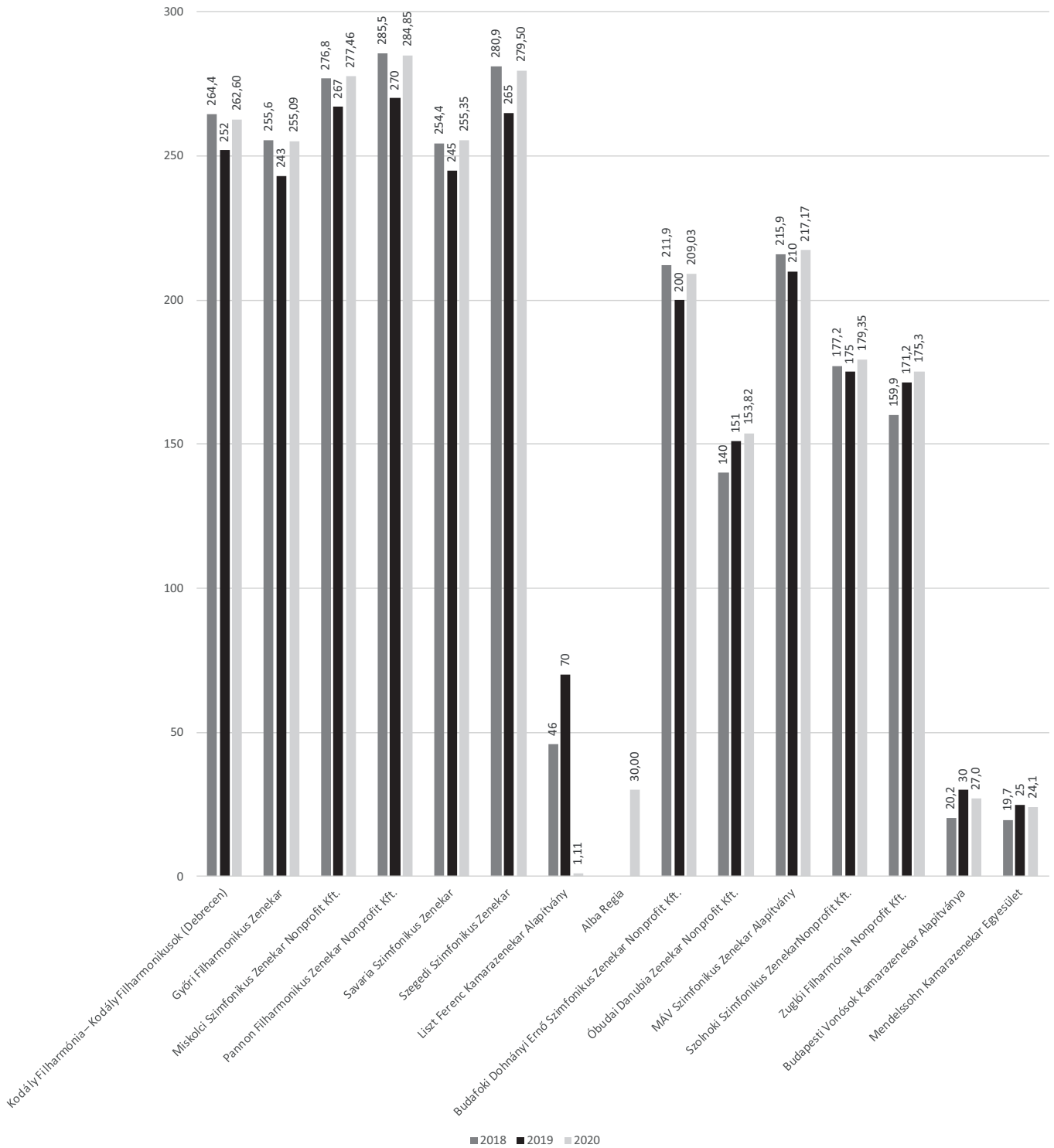
– Van képünk róluk és az ott folyó munkákról, hiszen kicsi ez a hazai zenei világ. Nagyon jónak tartom, hogy az elmúlt években az együttesek közül mindegyik megtalálta a saját helyét, a maga útját. Úgy látom azonban, hogy a Filharmónia és a régiós zeneélet szimbiózisán lehetne javítani, a vidéki zenekaroknál pedig több kamara- és kisegyüttesre lenne szükség, hogy a kisebb helyekre is el tudjanak jutni. A mennyiségi szemléletet át kell alakítani minőségi felé. Persze, a zenében nehezebb mérni a minőséget, de nem lehetetlen. Az is jelzi egy zenekar minőségét, hogy megérinti-e a publikumot a produkciója, és visszatér-e a közönség a koncertjeire. A művészi érték nem annak a kérdése, hogy hány embert érünk el vele, hanem az, hogy valóban valamennyiünknek és az örökkévalóságnak szól-e...

R. Zs.

A Zeneművészeti Bizottság az Emtv. rendelkezése alapján a zenekarok és énekkarok központi költségvetési támogatásai tekintetében, az Emtv. 5/B. §-a (1) bekezdésének d) pontja szerint, továbbá az Emtv. 20. §-ában, valamint a 428/2016. (XI.15.) Korm. rendelet 7. számú mellékletében foglalt szempontokat alapul véve az alábbi felosztást javasolta a Nemzeti Elődó-művészeti Erdekegyeztető Tanács, valamint az EMMI miniszterre felé.

Szervezet megnevezése	2018. évi központi költségvetési támogatás az Emtv. szerint* (millió Ft)	2019. évi javasolt központi költségvetési támogatás az Emtv. szerint* (millió Ft)	Változás (millió Ft)	Változás (%)	2020. évi javasolt központi költségvetési támogatás az Emtv. szerint* (millió Ft)	Változás az előző évről (millió Ft)	Változás az előző évről (%)	Változás az előző évről (%)	PM bérlőkompensáció méréke (eFt)	Bérlőkompensációval összesen (millió Ft)	Összes változás előző évről képest (millió Ft)	Összes változás előző évről képest (%)
Felosztható Keret	2 939,7	2 920,0	-19,7	-0,7%	2 920,0	0,0	0,0%	0,0%	60 000,0	2 980,00	60,00	2,1%
NEMZETI MINŐSÍTÉSŰ SZIMFONIKUS ZENEKAROK												
Kodály Filharmonia – Kodály Filharmonikusok (Debrecen)	264,4	252,0	-12,4	-4,7%	258,0	6,0	2,4%	2,4%	4 600,0	262,60	10,60	4,2%
Győri Filharmonikus Zenekar	255,6	243,0	-12,6	-4,9%	250,0	7,0	2,9%	2,9%	5 090,0	255,09	12,09	5,0%
Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	276,8	267,0	-9,8	-3,5%	272,0	5,0	1,9%	1,9%	5 460,0	277,46	10,46	3,9%
Pannon Filharmonikus Zenekar Nonprofit Kft.	285,5	270,0	-15,5	-5,4%	278,0	8,0	3,0%	3,0%	6 850,0	284,85	14,85	5,5%
Savaria Szimfonikus Zenekar	254,4	245,0	-9,4	-3,7%	251,0	6,0	2,4%	2,4%	4 350,0	255,35	10,35	4,2%
Szegedi Szimfonikus Zenekar	280,9	265,0	-15,9	-5,7%	273,0	8,0	3,0%	3,0%	6 500,0	279,50	14,50	5,5%
Összesen	1 617,6	1 542,0	-75,6	-4,7%	1 582,0	40,0	2,6%	2,6%	1 614,85	72,85	72,85	4,7%
NEMZETI MINŐSÍTÉSŰ KAMARAZENEKAR												
Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány	46,0	70,0	24,0	52,2%	0,0	-70,0	-100,0%	-100,0%	1 040,0	1,04	-68,96	-98,5%
Összesen	46,0	70,0	24,0	52,2%	0,0	-70,0	-100,0%	-100,0%	1,04	1,04	-68,96	-98,5%
NEMZETI MINŐSÍTÉSŰ ÉNEKKAROK												
Kodály Filharmonikusok – Kodály Kórus (Debrecen)	151,5	150,0	-1,5	-1,0%	151,0	1,0	0,7%	0,7%	3 070,0	154,07	4,07	2,7%
Nyíregyházi Cantemus Kórus	120,0	136,0	16,0	13,3%	132,0	-4,0	-2,9%	-2,9%	1 290,0	133,29	-2,71	-2,0%
Összesen	271,5	286,0	14,5	5,3%	283,0	-3,0	-1,0%	-1,0%	287,36	1,36	1,36	0,5%
KIEMELT MINŐSÍTÉSŰ SZIMFONIKUS ZENEKAROK												
Alba Regia					30,00	30,00				30,00		
Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	211,9	200,0	-11,9	-5,6%	204,0	4,0	2,0%	2,0%	5 030,0	209,03	9,03	4,5%
Óbudai Danubia Zenekar Nonprofit Kft.	140,0	151,0	11,0	7,9%	151,0	0,0	0,0%	0,0%	2 820,0	153,82	2,82	1,9%
MÁV Szimfonikus Zenekar Alapítvány	215,9	210,0	-5,9	-2,7%	213,0	3,0	1,4%	1,4%	4 170,0	217,17	7,17	3,4%
Szolnoki Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.	177,2	175,0	-2,2	-1,2%	175,0	0,0	0,0%	0,0%	4 350,0	179,35	4,35	2,5%
Zuglói Filharmonia Nonprofit Kft.	159,9	171,2	11,3	7,1%	171,2	0,0	0,0%	0,0%	4 050,0	175,25	4,05	2,4%
Összesen	904,9	907,2	2,3	0,3%	944,2	37,0	4,1%	4,1%	964,62	57,42	57,42	6,3%
KIEMELT MINŐSÍTÉSŰ KAMARAZENEKAROK												
Budapesti Vonások Kamarazenekar Alapítvány	20,2	30,0	9,8	48,5%	27,0	-3,0	-10,0%	-10,0%	0,0	27,00	-3,00	-10,0%
Mendelsohn Kamarazenekar Egyesület	19,7	25,0	5,3	26,9%	24,0	-1,0	-4,0%	-4,0%	100,0	24,10	-0,90	-3,6%
Összesen	39,9	55,0	15,1	37,8%	51,0	-4,0	-7,3%	-7,3%	51,10	-3,90	-3,90	-7,1%
KIEMELT MINŐSÍTÉSŰ ÉNEKKAROK												
Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus	59,8	59,8	-	0,0%	59,8	0,0	0,0%	0,0%	1 230,0	61,03	1,23	2,1%
Összesen	59,8	59,8	-	0,0%	59,8	0,0	0,0%	0,0%	61,03	61,03	1,23	2,1%
ÖSSZESEN	2 939,7	2 920,0	-19,7	-0,7%	2 920,0	0,0	-1,0	-1,0	60 000,0	2 980,00	60,00	2,1%

16 listán osztották szét 2019-ben az eredetileg a TAO-körben szereplő előadó-művészeti szervezetek többlettámogatására szánt összeget*

Önkormányzatok

Kedvezményezett szervezet neve	Támogatási összeg (Ft)
Budapest Főváros XVII. Kerület Rákospente Önkormányzata	500 000 000
Balatonfüred Város Önkormányzata	100 000 000
Kaposvár Megyei Jogú Város Önkormányzata	55 000 000
Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata	50 000 000
Gyula Város Önkormányzata	50 000 000
Lábatlan Város Önkormányzat	50 000 000
Szarvas Város Önkormányzata	50 000 000
Esztergom Város Önkormányzata	30 000 000
Tiszafüred Város Önkormányzata	30 000 000
Kisvárdai Város Önkormányzata	25 000 000
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	20 000 000
Baranya Megyei Önkormányzat	20 000 000
Békés Megyei Önkormányzat	20 000 000
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat	20 000 000
Csongrád Megyei Önkormányzat	20 000 000
Fejér Megyei Önkormányzat	20 000 000
Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat	20 000 000
Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat	20 000 000
Heves Megyei Önkormányzat	20 000 000
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat	20 000 000
Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat	20 000 000
Nógrád Megyei Önkormányzata	20 000 000
Pest Megyei Önkormányzata	20 000 000
Somogy Megyei Önkormányzat	20 000 000
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat	20 000 000
Tolna Megyei Önkormányzat	20 000 000
Vas Megyei Önkormányzat	20 000 000
Veszprém Megyei Önkormányzat	20 000 000
Zala Megyei Önkormányzat	20 000 000
Nyergesújfalui Város Önkormányzata	10 000 000
1 330 000 000	

Vegyes kulturális intézmények, központok

Magyar Állami Operaház	1 488 074 702
Budapesti Operettszínház	1 410 000 000
Műpa Budapest- Művészetek Palotája Npr. Kft.	800 000 000
Petőfi Irodalmi Múzeum	414 800 000
Pro Kultúra Sopron Npr. Kft.	290 590 000
A38 Kulturális Közh. Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	250 000 000
Duna Palota Kulturális Kiemelkedően Közh. Npr. Kft.	234 300 000
FONÓ BUDAI ZENEHÁZ Kult., és Szolg. Npr. Kft	200 000 000
Hagyományok Háza	198 200 000
Művészetek Háza Gödöllő Npr. Közh. Kft.	156 000 000
BMC Budapest Music Center Kft.	99 700 000
Főnix Rendezvényszervező Közh. Npr. Kft	85 000 000
Trafó Kortárs Művészetek Háza Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	62 000 000
MANK Magyar Alkotóművészeti Közh. Npr. Kft.	30 000 000
Szentendrei Kulturális Központ Npr. Kft.	22 000 000
Honvéd Együttes Művészeti Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	20 000 000
Fészek Művészklub	8 000 000
Nagy Gáspár Művelődési Központ	5 000 000
József Attila Közösségi Ház és Könyvtár	5 000 000
Budapesti Építészeti Központ Npr. Szolgáltató Kft.	3 000 000
Aba-Novák Agóra Kulturális Központ	3 000 000
5 784 664 702	

Zenei előadó-művészeti szervezetek

Concerto Akadémia Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	661 590 000
MNF Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Npr. Kft.	609 340 000
Talentum Művészeti Npr. Kft.	350 000 000
Óbudai Danubia Zenekar Npr. Kft.	342 910 000
Zuglói Filharmonia Npr. Kft.	312 120 000
Győri Filharmonikus Zenekar	247 015 000
Pannon Filharmonikusok – Pécs Közh. Npr. Kft.	212 713 600
Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány	204 760 000
MÁV Szimfonikusok Zenekar Alapítvány	146 600 000
Plácido Domingo est (MÁV Szimfonikusok Zenekari Alapítványon keresztül)	132 000 000
Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közh. Npr. Kft.	128 370 000
Szolnoki Szimfonikus Zenekar Npr. Kft.	81 870 000
Kis Virtuózok Alapítvány	74 000 000
Miskolci Szimfonikus Zenekar Npr. Kft.	71 250 000
Savaria Szimfonikus Zenekar	68 590 000
Budapesti Vonósok Alapítványa	61 620 000
Szegedi Szimfonikus Zenekar	56 550 000
Modern Art Orchestra Műv. Szolg. Npr. Közh. Kft.	56 350 000
Kodály Filharmonia Debrecen	45 980 000
Budapesti Vonósok Alapítványa	44 480 000
Sysart Kft. Orfeo Zenei Alapítványa	44 440 000
Szent Efrém Közh. Alapítvány	41 990 000
Monarchia Zeneművészeti Egyesület	39 220 000
Alba Regia Szimfonikus Zenekar	37 070 000
Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány	36 920 000
Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület	29 260 000
Kodály Zoltán Kórusiskolai Alapítvány	25 000 000
100 Tagú Cigányzenekar Országos Kulturális és Közművelődési Egyesület	24 920 000
Anima Musicae Kamarazenekar Egyesület	23 100 000
Savaria Barokk Zenekar Alapítvány	22 540 000
Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület	20 600 000
Egri Zenészek Egyesülete	20 000 000
Mendelssohn Kamarazenekar Közh. Egyesület	19 910 000
Zalaegerszegi Szimfonikus Zenekar Egyesület	17 490 000
Capella Savaria Egyesület	17 040 000
Osztrák-Magyar Haydn Zenekar Egyesület	12 925 000
Nyíregyházi Cantemus Kórus	12 430 000
BJO Művészeti Szolgáltató Npr. Kft.	12 000 000
Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közh. Kulturális Egyesület	9 900 000
Szolnoki Bartók Béla Kamarakórus	8 360 000
Debreceni Lyra Szimfonikus Zenekar	8 140 000
Kiskunfélegyházi Fúvószenekari Egyesület	7 750 000
Pomázi Ifjúsági Fúvószenekar Egyesület	7 720 000
Veszprém Város Vegyeskara Egyesület	7 700 000
Rajkó Művészegyüttes Szolgáltató Közh. Npr. Kft	7 260 000
Magyar Rádió Művészeti Együttese Npr. Kft.	6 850 000
Capella dell'Academia Alapítvány	6 500 000
Zalaegerszegi Vegyeskar Egyesület	6 380 000
Tiszaföldvári Férfikórus Egyesület	5 960 000
Magyar Zeneművészeti Társaság	5 390 000
Dányi Fúvószenekari Egyesület	5 000 000
Diósi Női Kar Alapítvány	4 000 000
Pápai Fúvósok Közh. Egyesület	3 960 000
Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közh. Egyesület	2 420 000
REMÉNYI EDE Kamarazenekar Alapítvány	2 310 000
Erdődy Kamarazenekar Alapítvány	2 090 000
Mogyorósbányai Fúvószenekar	2 000 000
Csolnoki Fúvószenekar Egyesület	1 000 000
4 475 653 600	

*A táblázat összesíti az egyes szervezetekre jutó, különböző listákon szereplő támogatásokat

Színházak, egyesületek, alapítványok, egyéb szervezetek

Madách Színház Npr Kortolt Felelősségű Társaság	1 090 000 000
Vígszínház Npr. Kft.	840 000 000
Pesti Magyar Színház	804 900 000
Nemzeti Színház Közh Npr. Zártkörűen Működő Részvénytársaság	480 000 000
Thália Színház Npr. Kft.	463 000 000
KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ	385 600 000
Szabad Tér Színház Npr. Kft.	290 000 000
Centrál Színház Színházművészeti Npr. Kft.	260 980 000
József Attila Színház Npr. Kft.	236 000 001
Pécsi Nemzeti Színház Npr. Kft.	225 000 000
Csiky Gergely Színház Közh. Npr. Kft.	218 400 000
Nemzeti Filmszínház Npr. Kft.	216 000 000
Örkény István Színház Npr. Kft.	215 000 000
Miskolci Nemzeti Színház	204 100 000
Játékszín Terézkörúti Színház Npr. Közh. Kft.	200 000 000
Vidám Színház Közh Npr. Kft.	200 000 000
Győri Nemzeti Színház	198 000 000
Szolnoki Szigligeti Színház Npr. Kft.	197 400 000
Veszprémi Petőfi Színház	191 422 108
Móricz Zsigmond Színház Npr. Kft.	180 757 675
Vörösmarty Színház	174 882 709
Turay Ida Színház Közh. Npr. Kft. (előző neve: Szemiramisz Színházi, Kulturális- és Sportrendezvény-szervező Npr. Kft.)	173 000 000
Békéscsabai Jókai Színház	158 000 000
Westend Színház Művészeti Közh. Npr. Kft.	156 000 000
Katona József Színház (Kecskemét)	151 000 000
Csokonai Színház	144 000 000
Gárdonyi Géza Színház	141 000 000
Budapest Bábszínház Közh. Npr. Kft.	140 000 000
Új Színház Npr. Kft.	140 000 000
Fórum Színház Npr. Közh. Kft.	118 400 000
Bartók Kamaraszínház és Művészetek Háza	116 000 000
Hevesi Sándor Színház	116 000 000
Váci Dunakanyar Színház Npr. Kft.	116 000 000
Zenthe Ferenc Színház Npr. Kft. (előző neve: Salgótarjáni Közműv. Npr. Kft)	113 500 000
Kisvárdai Várszínház és Művészetek Háza	110 600 000
Radnóti Miklós Színház Npr. Kft.	110 000 000
Szegedi Nemzeti Színház	108 835 000
Karinthy és Karinthy Kulturális Szolgáltató Npr. Kft.	98 020 000
Weöres Sándor Színház Npr. Kft.	97 675 191
Spirit Színház Npr. Közh. Kft.	86 400 000
Tatabánya Megyei Jogú Város Jászai Mari Színház, Népház	80 300 000
Veres 1 Színház Npr. Közh. Kulturális és Szolgáltató Kft.	77 800 000
Városi Színház Művészeti Közh. Npr. Kft.	76 000 000
Kolibri Gyermekek- és Ifjúsági Színház Közh. Npr. Kft.	68 566 734
Pécsi Harmadik Színház Npr. Kft.	65 800 000
Szkéné Színház Npr. Közh. Kft.	60 000 000
Pannon Várszínház Npr. Kft.	58 000 000
Gyulai Várszínház Npr. Kft.	51 600 000
Gózon Gyula Kamaraszínház	49 500 000
Békéscsabai Napsugár Bábszínház	46 900 000
Pintér Béla és Társulata	45 000 000
Pécsi Horvát Színház Npr. Kft.	40 000 000
Bethlen Téri Színház Közh. Npr. Kft.	35 600 000
Vaskakas Bábszínház	35 250 000
Vojtina Bábszínház	34 719 500
NMI Művelődési Intézet Npr. Közh. Kft.	30 000 000
Pompa-Dur Kft.	30 000 000
Pegazus Színház	29 000 000
Bóbita Bábszínház Npr. Kft.	28 070 000
Ciróka Bábszínház	26 500 000
Jurisics-vár Művelődési Központ és Várszínház	25 000 000
Körúti Színház Kulturális Közh. Npr. Kft.	25 000 000
NOTES THEATRE Npr. Közh. Kft.	25 000 000
TIHANYI SZABADTÉRI JÁTÉKOK Npr. Kult. Szolg. Kft.	23 500 000
Mesebólt Bábszínház	23 499 000
Magyarországi Szerb Színház Npr. Közh. Kft.	23 360 000

Budaörsi Latinovits Színház (előző neve: Budaörsi Játékszín)	20 200 000
Ferencvárosi Pincészház	20 000 000
Kabóca Bábszínház	16 275 000
Miskolci Csodamalom Bábszínház Npr. Kft.	15 500 000
Balatonfüred Kulturális Közgyűjtemény Fenntartó Npr. Kft. (előző neve: Kisfaludy Sándor Kulturális és Színházfenntartó Npr. Kft.)	15 000 000
Éless -Szín Alkotó- és Előadóművészeti Közh. Npr. Kft.	14 067 837
Griff Bábszínház	12 500 000
Harlekin Bábszínház	10 500 000
Esztergomi Várszínház Közh. Npr. Kft.	10 000 000
Szabad Tér Színház Npr. Kft.	10 000 000
Thália Színház (Vidéki Színházak Fesztiválja)	10 000 000
Kövér Béla Bábszínház	8 500 000
GYULAI VÁRSZÍNHÁZ Npr. Kft.	8 000 000
Magyarországi Szerb Színház Npr. Kft.	7 000 000
Rivalda Színház Polgári Társulás	5 045 000
Csavar Színház	5 000 000
Magyarországi Német Színház	5 000 000
Duna Színház Kulturális Npr. Közh. Kft.	4 000 000
Újvidéki Színház – Novosadsko pozorište	4 000 000
	10 980 425 755

Színházak, egyesületek, alapítványok, egyéb, vegyes profilú szervezetek, egyéni vállalkozók

Import Impró Egyesület	1 500 000
Közkinccs Művészeti és Kulturális Közh. Egyesület	1 500 000
Moira Kulturális és Ifjúsági Egyesület	1 500 000
SZÍN-TÉR /Színjátékos-Versmondó/ Egyesület	1 600 000
Figurina Kulturális Egyesület	2 000 000
Hókirálynő Egyesület az Egészséges és Kultúralt Gyermekekért és Családokért	2 000 000
Tiszta Művészetért Társulat Egyesület	2 000 000
Holdvilág Kamaraszínház Kulturális Egyesület	2 200 000
Mecseknyádasdi Önkéntes Kiemelten Közh. Tűzoltó Egyesület	2 640 000
Fonyód Város Önkéntes Tűzoltó Egyesülete	2 970 000
AppArt Egyesület	3 000 000
Aranyszámár Színház Közművelődési Egyesület	3 000 000
Magyar Bábjátékos Egyesület	3 000 000
MISINA KULTURÁLIS-, ÉS TÁNCSEGYESÜLET	3 000 000
DAN-TON Művészeti Kiemelkedően Közh. Egyesület	3 500 000
SZÍN-TÉR /Színjátékos- Versmondó / Egyesület	4 000 000
Babszem Jankó Gyermekszínház Közh. Kulturális Egyesület	4 000 000
FlamenCorazónArte Táncszínházi Közh. Egyesület	4 000 000
NEKTÁR Színház Művészeti Egyesület	4 000 000
Hegykö Községért Egyesület	4 400 000
Magyar Emlékezet Kulturális Egyesület	4 950 000
4 FOR DANCE Tánc, Sport és Kulturális Egyesület	5 000 000
Gyermek és Ifjúsági Színházak Nemzetközi Szövetségének Magyar Központja Egyesület	5 000 000
Vidéki Színházigazgatók Egyesület	5 000 000
Yorick Kulturális Egyesület	5 000 000
MASZK – Magyarországi Alternatív Színházi Központ, Színházi Szaktevékenységeket Támogató Egyesület	5 300 000
Láthatáron Közh. Egyesület	5 419 800
Tatabánya Art Művészeti Egyesület	5 720 000
Lakitelek Tűzoltó Egyesület	5 940 000
Argentín Tangó Táncszínház Közh. Egyesület	6 000 000
Lovas Huszár Sport és Hagyományörző Egyesület	6 000 000
Zsámbéki-medence Idegenforgalmi Egyesület	6 500 000
ZANOTTA-ART Kulturális és Művészeti Egyesület	7 000 000
Szatmár Néptánc és Népművészeti Egyesület	7 000 000
Artus Kortárs Művészeti Egyesület	8 000 000
STELLA Egyesület	8 910 000
Pomázi Tűzoltó Egyesület	9 570 000
Söndörgő Kulturális Egyesület	10 000 000
Szegedi Látványszínház Közh. Egyesület	10 000 000
Vác Civitas Művészeti Egyesület	10 000 000
Spinoza Színház Közh Egyesület	10 500 000
Társadalmi Visszailestekedést Segítő Egyesület	11 468 900

Maladype Színház Közh. Egyesület	15 000 000	Bajai Színházért Alapítvány	7 000 000
Sensum Arts Kulturális Egyesület	15 000 000	Magyar Cirkuszművészetért Alapítvány	6 000 000
Alba Regia Táncgyesület	15 000 000	Angelica Alapítvány	5 000 000
NÍVÓT Közh Npr. Kft.	15 500 000	Junion Színház Közh. Alapítvány	5 000 000
Szín-Fónia Kodály 2.0 Oktatási és Kulturális Npr. Kft.	15 510 000	Magyarok Öröksége Alapítvány	5 000 000
Fészek Színház Kulturális Egyesület	16 000 000	Régiókért (For Regions) Alapítvány	5 000 000
Gödöllői Fiatal Művészek Egyesülete	16 000 000	Cilinder Színház és Iskola Alapítvány	4 800 000
Váci Civitas Művészeti Egyesület	16 665 000	Ginger és Fred Színházművészeti Alapítvány	4 500 000
Nyitott Kör Egyesület	16 812 000	Salgótarjáni Néptáncművészetért Közalapítvány	3 500 000
Kaposvári Roxínház Egyesület	17 000 000	Békéscsabai Muzsika Hangja Közh Alapítvány	3 080 000
Zene Theatrum Kulturális Egyesület	18 000 000	Baltázár Színház Alapítvány	3 000 000
Magyar Versmondók Egyesülete	20 000 000	Hajdú Táncgyűttesért Közh. Alapítvány	3 000 000
Közép-Európa Táncszínház Egyesület	22 300 000	MIMOSZ Művelődési, Irodalmi, Művészeti, Oktatási és Színházi Alapítvány	3 000 000
Cimbaliband Magyar Cimbalmos Egyesület Gödöllő	22 850 000	Aulea Alapítvány az előadóművészetekért	2 000 000
Talamba Kulturális Közh. Egyesület	22 850 000	K2 Színház Alapítvány	1 500 000
MU Színház Egyesület	28 400 000		
Gólem Színház Közh Egyesület	29 240 000		
Art Anzix Színház Társadalmi, Kulturális és Művészeti Egyesület	30 000 000		
Soltis Lajos Színház Művelődési Egyesület	30 802 893		
DNS - Dumaszínház Kulturális Egyesület	32 300 000		
ZeneTheatrum Kulturális Egyesület	35 000 000		
Hagyományok Háza Baráti Köre Egyesület	40 000 000		
Astoria Színházi Közművelődési Egyesület	40 834 500		
Pesti Művész Színház Színházi Egyesület	46 300 000		
Sziron't Art Közh Egyesület	49 050 000		
Mandragóra Országos Kortárs Művészeti Egyesület	50 000 000		
Magyar Lovas Színház Komárom Közh Egyesület	55 000 000		
Mandala Dalszínház Közh Egyesület	56 800 000		
Magyarock Dalszínház Színházi Egyesület	68 000 000		
Összefogás a Magyar Családokért Országos Egyesület	100 000 000		
Pinceszínház Eger Művészeti Közh. Egyesület	108 000 000		
Magyar Teátrumi Társaság Közh. Egyesület	150 000 000		
Függetlenül Egymással Közh. Egyesület	205 000 000		
	1 633 303 093		

2 104 933 978**Rendezvényszervezők**

Filharmónia Magyarország Koncert és Fesztiválszervező Npr. Kft.	608 000 000
Szegedi Szabadtéri Játékok és Fesztivál Szervező Npr. Kft.	304 000 000
Veszprémi Ünnepi Játékok Rendezvényszervező, Kulturális Szolgáltató Közh. Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	105 000 000
Agria Játékok Közh-Npr. Kulturális Szolgáltató Kft	62 000 000
Művészetek Völgye Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	59 000 000
Ördögkatlan Fesztivál Egyesület	55 000 000
Víz, Zene, Virág Fesztivál Np. Kh. Szolgáltató Kft.	45 000 000
Magyar Művészeti Fesztiválok Szövetsége	1 000 000
	1 239 000 000

Színházak, egyesületek, alapítványok, egyéb, vegyes profilú szervezetek, egyéni vállalkozók

Kárpát-medencei Művészeti Népiskola Alapítvány	1 100 000 000
Angol Nyelvű Színház Közh. Alapítvány	100 000 000
Összpróba Alapítvány	98 128 473
Bozsik Yvette Alapítvány	80 000 000
A Kárpátaljai Megyei Tanács „Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színháza Kommunális (Önkormányzati) Intézményének Jótékonyossági Alapítványa	70 000 000
Zenés Színházért Közh. Alapítvány	58 000 000
Karaván Színház és Művészeti Alapítvány	50 000 000
Erzsébet a Kárpát-medencei Gyermekekért Alapítvány	40 000 000
JAZZART Közcélu Alapítvány	40 000 000
Kastélyakadémia Alapítvány	40 000 000
JÁRMÍKA Jövőkép Gyermekek Alapítvány	36 000 000
Új Előadóművészeti Alapítvány	36 000 000
Családért Alapítvány	25 000 000
Előadó és Alkotóművészetért Alapítvány	25 000 000
Kortárs Táncért és Jelelő Színházért Alapítvány	20 000 000
Színészképző Stúdió Alapítvány	20 000 000
Budapest Táncszínházért Alapítvány	20 000 000
HAZÁM, HAZÁM TE MINDENEM Művészeti és Oktatási Alapítvány	20 000 000
Báb-Szín-Tér Közh. Alapítvány	18 900 000
Kreatív Bázis Alapítvány	18 500 000
Határtalan Hangok Közh. Alapítvány	15 000 000
Keresztény Kulturális Akadémia Alapítvány	15 000 000
Lakner Bácsi Alapítvány	15 000 000
Stúdió K Alapítvány	14 170 000
Új Színházért Alapítvány	13 000 000
Folklór Kulturális Közalapítvány (Jászság NépiEgyüttes)	10 000 000
Csiky Gergely Színházért Alapítvány	10 000 000
Együtt Mindannyiunkért Alapítvány	10 000 000
Balassi Közalapítvány	9 105 505
FIDELISSIMA Alapítvány	8 750 000
Új Színházért Alapítvány	8 000 000

Cirkuszok

MACIVA Magyar Cirkusz- és Varieté Npr. Korlátolt Felelősségű Társaság	800 000 000
Nemzeti Cirkuszművészeti Központ Npr. Kft.	50 000 000
Eötvös Susy Cirkuszművészeti Kft.	16 000 000
Budapest Nagycirkusz Bt.	11 000 000
Exit Cirkusz Kft.	6 000 000
	883 000 000

Oktatási intézmények

Budapest Kortárs Tánc Főiskola	315 000 000
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	185 000 000
Magyar Táncművészeti Egyetem	10 000 000
Semmelweis Egyetem	10 000 000
	520 000 000

Tánc

Nemzeti Táncszínház Npr. Kft.	165 060 000
Győri Balett	91 800 000
Pécsi Balett Npr. Kft.	79 700 000
Székesfehérvári Balett Színház	59 528 274
Spirit Dance Company Npr. Kft.	40 000 000
Eurotánc Alapítvány	35 000 000
Kamarabalett Közh Npr. Kft.	35 000 000
Pyrgos	22 440 000
	528 528 274

Egy „archaikus” modern brácsa

A „Romanov” hangszer kalandos története

2018-ban mintegy harminc értékes vonós és húros hangszer-különlegességből rendezett kiállítást Giovanni Accornero kurátor, a Torino közelében található Venaria palotában, az egykori olasz uralkodók pompázatos vadászkastélyában. A kiállítás egyik nagy érdeklődést kiváltó műtárgya volt az a nagyméretű brácsa, amelyet Nicolò Amati élete alkonyán készített, és amelynek Itáliától Oroszországon át az Egyesült Államokig ívelő viszontagságos történetét Alberto Giordano és Rudolf Hopfner követte nyomon a *The Strad* című folyóirat 2019 decemberi számában, amiből most egy rövid kivonatot teszünk közzé.

Jó néhány éven át a Nicolò Amati által készített Romanov brácsa a Curtis vonósnegyes brácsásának, Max Aronoffnak (1906-1981) fő hangszere volt. 1935-ben vásárolta meg Mary Louise Curtis Bok, a Curtis Intézet alapítója és mecénása a kvartett többi hangszerével, két Stradivari-hegedűvel és egy Montagnana csellóval együtt. A *Lewiston Evening Journal* 1939. évi április 13-i száma drámai szavakkal mutatta be a hangszert: „egy Amati brácsa, amely egyike a világon ebből a típusból létező kettőnek” és amelyet kétszer menekítettek ki „erőszaktól és vérontástól forrongó országokból”. Nemrégiben Philip Kass és Giovanni Accornero kutatásai derítettek fényt a hangszer történetének eddig még homályos epizódjaira.

Miután egy évszázadon át meghatározó hangszere volt a vonószenei szcénának, a 17. századra a nagyméretű tenor viola lassacskán kiment a divatból. A kisebb

altviola váltotta fel, amelynek megalkotója a kutatók szerint valószínűleg Nicolò apja, az idősebb Girolamo Amati I. (1561–1630) volt.

A Romanov brácsa különleges szépségét elsősorban régies stílusjegyeitől nyerte. A hangszer kialakítása a családi tradícióba illeszkedő vonalat folytatta, tekintve, hogy megjelenése általánosságban emlékeztet a Nicolò nagyapja, Andrea Amati által egy évszázaddal korábban készített tenorviolákra. Elsősorban a csiga kialakítása és az f-lyukak rajzolata tükrözi a hangszer típus archaikus formai hagyományait.

1677-ben a nyolcvanas éveiben járó Nicolò Amati még rajta tartotta szemét a műhelyen, jóllehet a gyakorlati munka oroszlánrészét már átadta fiának, ifjabb Girolamónak (1649–1740). Nicolò Amati egész életét Cremonában töltötte, számos nehézséget, de anyagi fellendülést is megélve. Valóságos csoda, hogy túlélte a pestisjárványt és az azt követő éhínséget, ami 1630-ban söpört végig Európán. Ez volt az a pestisjárvány, ami visszavetette a bresciai hangszerkészítést, és ugyanez történt volna a rivális Cremonában is, ha Nicolò nem élte volna túl egyedülként a hegedűkészítők közül a járványt. Mindössze harminchárom éves volt ekkor, és minden bizonnyal már meghatározó szerepe volt apja, idősebb Girolamo műhelyében, aki abban az évben szintén a járvány áldozata lett. Ezt követően Nicolò Amatira hárult a vállalkozás valamennyi terhe és vele a meglehetősen népes, kiterjedt család fenntartása. Az Amati műhely újra virágzott. Nicolò azonban ebben az időben még nőtlen volt, és 19 évet kellett várnia, hogy fia beléphessen a műhelybe. Ezért számos inast és legényt foglalkoztatott. Az általa készített nagyszerű hangszerek mellett nem lehet eléggé méltányolni azt az örökséget, amellyel Nicolò Amati a saját és a többi hegedűkészítő családok révén a cremonai hagyomány fennmaradásához hozzájárult. Amati rendkívüli tehetségét leginkább a kecsesen faragott, tökéletes arányú csiga tükrözi. A lekerekített ívek, valamint a hangrések nála keskenyek – mindkettő szélesebbé válik majd a Stradivari műhelyéből kikerült hangszereken.

Amati hangszereit egyetlen cremonai hegedűkészítő sem tudta felülmúlni precizitásban és eleganciában. Később nősült, és 1684-ben, 88. évében bekövetkezett halála után műhelyét 1649-ben született fia, a szintén tehetséges hegedűkészítő Girolamo II. vette át. Girolamo azonban hamarosan csődbe vitte a vállalkozást. Adóságoktól terhelten hagyta el Cremonát 1697-ben. Őt vélhetően jobban érdekelték az akusztikai kérdések, mint a hangszerek kifinomult kivitelezése. Inkább spontán és ösztönös hangszerkészítő volt, hegedűi kevésbé elegánsak, mint apjáiéi, olykor egyenesen kidolgozatlanok. A kávájuk általában szélesebb. Vannak kutatók, akiknek véleménye szerint Girolamo megpróbált a korszak hegedűsei által preferált divatos barokk hangszerkészítő, Jacob Steiner hegedűinek hangzásával rivalizálni.

Két évszázadon át a Nicolò Amati által készített „Romanov” brácsa a velencei arisztokrata Leoni család tulajdonában volt. Vélhetően egyik ősük rendelte meg azt a cremonai mestertől. Később az egyik leszármazott, Pietro Carlo Leoni örökölte meg, aki művelt hazafiként rendkívül ellenezte szülővárosának osztrákok általi megszállását. A 19. század közepe fölöttébb viszontagságos időszak volt Velencében. Lakói nemcsak az osztrák elnyomástól, hanem a pestisjárványtól is szenvedtek. Pietro Carlo a Habsburg rendőrség látókörébe került, és attól való félelmében, hogy tulajdonát elkobozzák, egy csellóművész barátjára, Francesco Ciandira bízta a hangszert. Ciandi magával vitte Szentpétervárra, ahol egy operai zenekarban játszott. Leoni halála után Francesco Ciandi egy Romanov hercegnek adta el a brácsát, ennek következtében került a cári hangszergyűjteménybe. Az orosz forradalmat követően Vaszilij Alexandrovics Romanov herceg, II. Miklós cár unokaöccse New Yorkba vitte a hangszert, ahol a húszas évek végén Emil Hermann hangszerkereskedőnek adta el. Tőle vette meg később az alapító Mary Louise Curtis Bok. A brácsa ezt követően 1944-ig volt a Curtis Intézet tulajdonában. Jelenleg egy magángyűjteményben őrzik.

A hangszer tetejét két jó minőségű lucfenyő alkotja. Erezete nagyon keskeny az illesztéseknél és szélesebb a szélek körül. A hátlap oppió-nak nevezett olasz juharból készült. A fa meglehetősen sima, de van benne néhány csomó. Ebből arra lehet következtetni, hogy Nicolò Amati azért választott gyengébb minőségű fát, mivel ezt a típusú brácsát valószínűleg alacsony áron értékesítették. Említésre méltó, hogy a hátlap a közepén 6 mm vastag. Ez valószínűleg megegyezik az eredeti mérettel, mert a háton alig esett változás az újraméretezés során. A tenor viola készítés hagyományainak megfelelően a Romanov brácsa boltozata meglehetősen alacsony és kissé lapos. Mivel a korpusz hosszúsága eredetileg is 47 cm körüli volt, úgy tervezték meg, hogy ne kívánjon nagyobb erőfeszítést a hangszer megszólaltatása. Ráadásul a tenor violákon rendszerint az első fekvést használták, és a könnyebb vonóhasználat érdekében a boltozat legmagasabb pontja is meglehetősen alacsony volt. Az át-

méretezés ellenére a mai napig is gyönyörködhetünk az Amatik által faragott ívekben: a vonalak egészen laposan futnak, és szemben a Nicolótól általában megszokott boltozatokkal, itt nincsenek mélyedések a szegély területén: egyenletesen tartanak a szélek felé, amelyek a kontúr mentén is teljesen teltek maradnak. A hátlapon világosan látható a Girolamo által végzett megformálás: a felső csúcsok körül néhány lapos ív figyelhető meg, ami lazán csatlakozik a

boltozathoz. A rezonáns környékén azonban a felület megmunkálása általában kissé egyenetlen. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a csigától eltekintve, nincsenek a brácsa kialakításán látható jelei annak, hogy Nicolò meggyőződésének megfelelően egy Amati-hangszernek kifogástalan külsővel kell rendelkeznie.

Nicolò nagyapja, Andrea Amati közvetlen hatására utal az f-lyukak rajzolata. Bár részben újratervezték és modernizálták Andrea Amati modelljét, az f-lyukak körvonala a széles felső és alsó szemekkel, valamint a rövid szárnyakkal egy korábbi modellre emlékeztet, amelyek enyhén archaikus külsőt kölcsönöznek a tetőnek. Eltekintve a mintegy 1 mm-nyi eltérésre a felső szemek kiképzésénél, az f-lyukak szimmetrikusak és arányosan igazodnak a középvonalhoz. Mindössze a körvonalakban figyelhető meg némi egyenetlenség. A magas húrok felőli f-lyuk kicsit befelé dől, míg a mély húrok felőli hangrész kialakítása sokkal kiegyenlítettebb. A gyors és biztos kezű faragás késsel történt néhány bevágással a széleken.

A fennmaradt eredeti lakkozás még ma is elragadó, kiváltképp a hangszer hátlapján, ahol megőrizte eredeti szépségét. A fényes, gesztenyeméz árnyalatú alap mélyen és ragyogóan tükröződik, még inkább kiemelve a meglehetősen lapos fa halvány visszfényét. A lakkozás ámbra színű árnyalata vélhetően kizárólag a főzési eljárás eredménye. Nagyító alatt vizsgálva a juharfát úgy tűnik, hogy a mester szándékosan hagyta, hogy a lakkozás némiképp az alaprétgebe is behatoljon. Ez által mélyebb hatást tudott elérni. A lakkozás finom textúrája óvatosan elegyedik a gazdag alapozással, egyszerű, természetes aranybarna ragyogás illúzióját keltve a nézőben. Napjainkban a Romanov-brácsa általános külseje szintúgy lenyűgöző, mint Nicolò Amati többi hasonló mesterművéé.

Vaszilij Alexandrovics Romanov herceg

Koncertekről

Fittler Katalin

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2019. október 6.

Zeneakadémia

Ha október, akkor CAFé Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál, amelyen belül immár „bérelt helye” van a „Kortárs romantikusok” estnek, a Hollerung Gábor vezényelte Budafoki Dohnányi Zenekarral.

Nem vitás: a kortárs komolyzenéről, sőt, még csak akár a hazai kortárs komolyzenéről átfogó képet kapni – szinte lehetetlen vállalkozás. Együttesével Hollerung Gábor tudatosan arra vállalkozik, hogy néhány (azonos elképzelések mentén komponáló) szerző munkásságára koncentrálna, nemritkán rendel is tőlük darabokat, így a zenekar rendszeres hallgatói egy konkrétan körvonalazható halmoz területén otthonosnak érezhetik magukat. De a határok leginkább jelképesek, így ez a repertoár-készlet rendre „új” szerzők darabjaival bővíthet.

A kiválasztott szerzők között kitüntetett szerep jut Vajda Jánosnak (akinek 70. születésnapja tiszteletére idén szerzői estet is rendeznek), Orbán Györgynek, valamint az utóbbi egyik legjelesebb volt növendékének, Gyöngyösi Leventének. Orbán György és Gyöngyösi Levente egy-egy nagylegzetű kompozíciójához az október 6-i esten Kutrik Bence „thrillere” adta a nyitányt. A két énekesnőnek (Balga Gabriella, Sáfár Orsolya) szerepet adó szűk negyedórányi jelenet remekül töltötte be funkcióját, aktív zenehallgatásra inspirálva a közönséget. Hiszen sem a rövid műsorismertető, sem Hollerung Gábor (egyébként eléggé nem értékelhető, a művekhez tényleg „kulcsot adó”) bevezetője nem árulta el a történet befejező mozzanatát. A halhatatlan szív: thriller, félelemkeltés nélkül, musical-rokonság érzékelhető, amennyiben kizárólag felszínesen „megismert” szereplőkkel találkozunk – más kérdés, hogy a végére fokozatosan összeáll a kép; és ha belegondolunk, akár terjedelmesebb kompozícióhoz is elég anyag rejlik az utalásszerűen felvillantott mozzanatokban. Mint megtudtuk: a 2014-es darabnak jelentősen átdolgozott verziója került színre – s amennyire öröndetes, hogy magyar szöveggel, annyira sajnálatos, hogy ily módon az énekelt szövegekbe sok zavaró mozzanat került (a többnyire rövid gesztus-dallamok prozódiaiilag korántsem hatottak valamiféle „felfokozott beszédnek”). Az énekelnivalón belül nem alakult ki a szereplőket jellemző intonációs világ, ezért – túl az idő rövidségén – nem alakulhatott ki az érzelmi viszonyulás gesztusa.

Két szép hang, kihasználva a lehetőséget, hogy mimikával, mozdulatokkal és testbeszéddel vonják magukra a figyelmet – mögötte átgondolt, tudatosan több ismert, részben könnyebb műfajú zenére való utalással kidolgozott zenekari faktúra. Mindenképp alkalmas arra, hogy az is megjegyezze Kutrik Bence nevét, aki A halhatatlan szív szerzőjeként találkozott vele először.

Ősbemutatóként hangzott fel a Dohnányi Szimfonikus Zenekar egyik koncertmesterének, a „sokműfajú” hegedűs Gazda Bencének a szólójával Orbán György harmadik Hegedűversenye. Úgy tűnik, a Kocsár Miklós mellett nemzetközileg is legismertebb-legkedveltebb magyar kórusművész hasonlóképp „jól érzi magát” a szimfonikus zene világában is, és olyan hangszeres nyelven szól, amely hasonlóképp könnyen megtalálja az utat mind a játékosokhoz, mind a hallgatókhoz. Talán nem érthető félre, ha „harmonikus”-ként jellemzem, utalva arra az érzelmi világra, amelynek nem tartozik alaprétégehez a drámai erők konfrontálódása, ám korántsem elégszik meg a szinte indulatmentes, szemlélődő jóhangzásokkal. Történik mindez világosan áttekinthető, első hallásra is követhető formai keretek között, ahol a tagolásban alapvető szerepet kap a hangszín-lehetőségeket kihasználó hangszerezés. A szólistának van lehetősége megmutatni szólista-rangra való jogosultságát, ugyanakkor nyoma sincs „erőpróbának”, az öncélú virtuozitás fitogtatásának. A művel való első találkozás viszont felvetette azt a kérdést, vajon tényleg szükséges-e ilyen volumenű kísérelőegyüttes. Régi tapasztalat, hogy kamaragyüttesek (s itt elég az egykori Liszt Ferenc Kamarazenekarra hivatkozni) intenzív játékkal rendkívül meggyőző hangzásra képesek, csakúgy, mint az, hogy épp a nagyletszámú együttesek tudnak megrendítően hatásos halk hangzást produkálni. Orbán György Hegedűversenyében ez utóbira nem volt szükség – ám valószínű, hogy kisebb vonósokkal „könnyebb lett volna” dinamikailag differenciáltabb hangzást létrehozni. De a mű így is nagy közönségsikert aratott – csak azt sajnálhattuk, hogy ezúttal hiába vártuk a pódiumra a szerzőt...

Sajátos ötletet valósított meg Missa Vanitas vanitatum című oratóriumában Gyöngyösi Levente. Ha színrevitelét illetően A halhatatlan szívnél Monteverdinek a Harcos és szerelmes madrigálok kötetében megjelentetett Tankréd és Klorinda párviadala című kompozíciója idéződhett emlékezetünkbe, Gyöngyösi művénel a cím alapján a cantus firmus misékre gondolhattunk. Azoknál a címben felidézett dallam – többi vagy kevésbé hallhatóan – a szerkezeti egységet volt hivatott biztosítani, itt viszont zenén kívüli, mondhatni, komment

tárjellegű reflexiók járulnak a hagyományos misetélekekhez. A Dohnányi Szimfonikus Zenekarhoz és a Debreceni Kodály Zoltán Kórushoz szólólistaként Zemlényi Eszter, valamint a Prédikátor könyvéből vett kommentárokkal Cser Krisztián társult. Latin szöveg, a teljes szövegértést segítő magyar (és angol) szöveg kivetítése – intellektuális elgondolkodnivalót is kapott a közönség, ám ez korántsem terelte el a figyelmet a kompozícióról, amelynek ősbemutatójára 2010-ben Debrecenben, a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny nyitókoncertjén került sor.

„A kortárs szerzők gyöngyszemek!” – ezt a címet kapta Petró Margitnak a Balga Gabriellával készített interjúja a Hangolóban, a BDZ 10 éves magazinjában. Ha ez kiragadva kissé euforisztikusan hangzik is, mindenestre, rendkívül szimpatikus közelítés a kortárs zene sokszínű világához. Akkor is, ha a gyöngyök kimeríthetetlenül gazdag világából szelektív válogatás történt. Az ízlés és elkötelezettség ezúttal olyan és akkora, hogy a „markolás” és „fogás” egyenrangú. Hollerung Gábor olyan műveket tűz műsorra, amelyeket jó szívvel ajánl – éppen ezért, a tudatos műsorválasztás eredményeként, közönségbázisa alakulhat ki a szerencsés kiválasztottaknak. A rendszeres hallgatók immár „járt úton” közlekednek, biztossággal tájékozódva a kortárs magyar zene egyik – kis – oázisában.

Kovács Ilona

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – 2019. november 27.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Mesterek és tanítványok – izgalmas asszociációkat kelthető cím, melyet Hamar Zsolt és a Nemzeti Filharmonikus Zenekar mély és elgondolkodtató tartalommal töltött meg. Műsoruk egyben – Koessler, Dohnányi és Brahms egy-egy művével – bepillantást engedett a késő romantika izgalmas világába. A „Mester” Johannes Brahms vitathatatlan hatást gyakorolt Koessler és Dohnányi művészetére, noha egyiküknek sem volt közvetlenül tanára. Hans Koessler viszont nemcsak átvitt értelemben, hanem szó szerint is mestere, azaz tanára volt Dohnányi Ernőnek a budapesti Országos Királyi Zeneakadémián 1894 és 1897 között, a zeneszerzés tanszakon. A hármukat közvetlenül összekötő mű Dohnányi híres c-moll zongoraötöse, melynek a szerző – méltán – az op. 1-es jelzetet adta. A jól ismert történet szerint Dohnányi első zeneakadémiai évének termése volt a zongoráskvintett, melyet a rendkívül elégedett Koessler professzor bemutatott Brahmsnak Bad Ischlben. Brahms sokat idézett állítólagos megjegyzése, miszerint maga sem tudta volna jobban megírni a darabot, nagy hatással volt az ifjú zeneszerző későbbi zeneszerzői fejlődésére.

A hangverseny nyitódarabjaként Koessler 1899-ben befejezett Szimfonikus változatok című alkotása hangzott el. A művet nemsokkal Brahms halála után, 1897-ben kezdte komponálni, és a nagy zeneszerző portré-sorozatának, egyben tiszteletadásnak szánta. A méltóság-teljes bevezetőt és a témát hét variáció követi, melyek mindegyike Brahms-hoz kötődik. Az első két variáció a Brahms halála feletti fájdalmat írja le, a harmadik változat Koessler és Brahms első találkozásának emlékét idézi fel (az esemény éppen Magyarországon történt). A további két variáció Brahmsot, mint barátot, és mint a gyermekek barátját festi meg. A hatodik változat Brahms természetszeretetének és humorának állít emléket. Az utolsó variációban, a Finaléban pedig Koessler zeneszerzői bravúrokkal, kettős fűgával kápráztatja el a hallgatót (vagy inkább a partúrát olvasó érdeklődőt) és mintha ez még nem lenne elég, a sűrű szövésű kontrapunktikus anyaghoz a 4. variációból ismert „barátság téma” is csatlakozik. A mű nem sokkal elkészülte után nemcsak több európai várost hódított meg, de Amerikába is eljutott, a zeneszerző halála után azonban teljes feledésbe merült. Kétségkívül sok értéke van az alkotásnak, mégsem valószínű, hogy a zenekarok ezentúl gyakrabban műsorra tűzik majd Koessler kétségkívül invenciógazdag darabját. A Nemzeti Filharmonikusok előadásának köszönhetően számos részletszépségre rácsodálkozhattunk, mi több, a zenekar szuggesztív játékát hallva a közönség eljátszhatott a gondolattal, mit vehetett át Koessler Brahms-tól, és mit adott át tanítványainak.

A szünet előtt Dohnányi Stabat mater (op. 46) című remeke szólalt meg. A zeneszerző egyházi muzsikájának többsége még pozsonyi diákévei alatt keletkezett, melyek már akkor biztos kórus- és zenekarkezelésről tanuskodtak, egyszersmind arra is rámutattak, hogy a fiatal zeneszerző már gimnazista éveiben elsajátította a liturgikus zene szigorú szabályait. A pozsonyi évek után hosszú hallgatás következett, csak 1930-ban nyúlt ismét vallásos témához, ekkor írta meg a szegedi Fogadalmi templom felszentelésére a Szegedi misét (op. 35). Újabb huszonkét év múlva kezdte el komponálni utolsó nagy vallásos művét, a Stabat matert, melyet 1953-ban fejezett be. Dohnányi ekkor már évek óta Amerikában élt, a floridai Tallahassee-ben. Ezekben az években elhalványulni látszottak azok a lelki sebek, melyeket a 2. világháború után okoztak ellenségei. Két fia elvesztését azonban nem tudta feledni, és ez a fájdalom nyilvánvalóan megjelenik a zenében. A mű két kórusra íródott („semmi svindli, semmi duplázás, tiszta szólamvezetés” – írta a zeneszerző húgának), melyet ezúttal az általános gyakorlattól eltérően nem nőikar, hanem gyermekkórus – a Magyar Állami Operaház Gyermekkara (vezető karnagy: Hajzer Nikolett) – szólaltatott meg. A gyermekek teljesítményéről csak a legnagyobb elismeréssel lehet beszélni: természetes, kristálytisza hangzással csendült énekük, mintha valóságos angyalok töltötték volna be a hangversenytermet. A három szólista – Kristófi Ágnes

(szoprán), Nagy Bernadett (mezzoszoprán), Müller Beáta (alt) – szintén emlékezetes teljesítményt nyújtott, ahogy Hamar Zsolt zenekara is kiválóan mutatta meg a hatalmas fokozást, melyet bejár a darab: a magányos lélek útját az áhítattól a teljes apoteózisig, a reménytelen sötétségből a világos mennyei fényekig.

A szünet után Brahms III. szimfóniája (F-dúr, op. 83) csendült fel. Hogy miért éppen a Harmadik, arra a legkézenfekvőbb választ maga a karmester adta a rádióközvetítés szünetében elhangzott interjúban (e kritika az élő közvetítés alapján készült). Hamar Zsolt már három éve áll a Nemzeti Filharmonikusok élén, és időren-

di sorrendben, szép sorjában minden évben előadtak eddig egy Brahms-szimfóniát. A német komponista darabja mindenesetre remekül illett az előző két mű vallomosságához: sokak szerint a Mester szimfóniái közül ez a legmélyebb, legszemélyesebb műve, ráadásul hangneme összecsengett a Stabat mater befejezésének fényes F-dúrjával. A zenekar tökéletes kidolgozottsággal, érzelmgazdagon és érzékenyen játszott, melyben volt tartás és büszkeség, lágyság és líra, a 3. tételben megszólalt a szlávós melankólia, majd a záró tétel elsőrő erejű, hősi hangvétele diadalmas lezárást adott a műnek és a hangversenynek egyaránt.

EGY HANGVERSENY KÉT NÉZŐPONT

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2019. december 4., Zeneakadémia

Fittler Katalin

„Nagyon szívesen jönnek újra Budapestre is, ha alkalom adódik rá” – mondta egy interjúban Charles Dutoit februárban, amikor a MÁV Szimfonikus Zenekarral első közös hangversenyükre készült. A kívánság – minden bizonnyal mindkét fél meglegedésére – teljesült, december 4-én a Zeneakadémián ismét a zenekar élén állt a 83. életévét betöltött dirigens. „Sztárkarmester”-ként harangozták be az eseményt, amit – annak ellenére, hogy a sztár aktuális jelentéstartalma napjainkban igencsak devalválódott – életművének elismertsége mindenképp indokol, és a sztárság kellemetlen hozadékként könyvelhetjük el, hogy két éve (81 évesen) őt is elérte a napjainkban divatos „zaklatási botrány”. A szakmai reflexiók következtében „zenekar nélkül maradt”, ami életkorát tekintve aligha jelenthet megrendítő élményt, kiváltképp, mivel vendégszereplésekre aligha lehet panaszja.

Az est műsorán két francia kompozíció (Ravel: Lúdanyó meséi és Saint-Saëns III. szimfónia) között Mozart d-moll zongoraversenye szerepelt Farkas Gábor szólójával. Ernest Ansermet egykori növendéke számára magától értetődő a kortárs zene iránti elkötelezettség, ami pedig a karmesterséget illeti, korántsem a „betanítást” érzi fő feladatának (kiváltképp vendégként), hanem azt, hogy – miként a már idézett interjúban elmondta – „egyéni színekkel gazdagítsa az előadást”, hogy az általa képviselt tradícióból mutasson valamit a muzsikuskonak és a közönségnek.

Többszörösen is hangsúlyozhatjuk a tradíció jelentőségét, s ezek közül az egyik legfontosabb az értő partitúraolvasás. A karmester, aki a zenélés több területén járatos (hegedült, brácsázott, ütőhangszereken játszott, sőt, zeneszerzést is tanult), a művek összelményét a részletek alapos ismeretében biztosítja. Ravel műve a francia zene hazai ismertségén belül a népszerűek közé tartozik, ám ezen az estén elképesztően sokdimenzióssá

Malina János

Nem kisebb karmester egyéniség, mint Charles Dutoit állt a MÁV Szimfonikus Zenekar élén az együttes december 4-i zeneakadémiai hangversenyén. A zenekart nem hallottam egy ideje, de természetesen tisztában voltam a Csaba Péter nevével fémjelzett korszak jelentős és látványos eredményeivel. Nagy várakozással tekintettem tehát egy jelentős karmesterrel való találkozásuk elé. A valóság azonban még sokkal magával ragadóbbnak bizonyult, mint vártam; ebben egyenrangú szerepet játszott a harmadik partner, a versenymű szólistája, Farkas Gábor is.

A hangverseny Ravel varázslatos és rejtélyes remekével, a Lúdanyó meséivel indult, Mozart d-moll zongoraversenyével (K 466) folytatódott, majd a szünetet követően Saint-Saëns 3., c-moll szimfóniájával (op. 78, „Orgonaszimfónia”) zárult; utóbbiban Kováts Péter működött közre organistaként. A zenekar és karmestere között fennálló intenzív és szoros kapcsolat már a Ravel-darab első tételeiben érezhető volt, s azt is sejtettük már, hogy különleges élmény vár ránk. Az idős mestertől áradó zenei intenzitás, a kifejezés plaszticitása és magas koncentrációja erőteljesen inspirálta a zenekart – félve írom le a közhelyet, hogy az „önmagát multa fölül”, mert az egy kissé úgy hangzik, mintha amúgy nem volna minden rendben velük. Erről persze szó sincs, de a közhely ezúttal nagyon pontosan fejezi ki a hallgató alapvető benyomásait.

A Ravel-mű képsorozatát elsősorban a színek és a kidolgozás rendkívüli érzékenysége, a nüanszok gazdagsága, továbbá a mágikus-meseszerű hangulatok hipnotikus ereje jellemezte. S a zenekar maga is sajátos, szinte titokzatos, sötét karaktert nyert, összeforrott–kidolgozott hangzásával készítve elő az interpretáció poézisét.

A koncert tetőpontja azonban mégis a Mozart-zongoraverseny volt. Mondják, hogy a mű démoni hangja bizonyos fokig azt a fát jelentette, amelytől a 19. század

tárgult a mesevilág. Olyan (főként fafúvós) szólások kerültek előtérbe, amelyek gyakran elsikkadnak, és mintha tudatosan konkrét funkciót töltött volna be minden pillanatban a vonósok. Mintha kicserélték volna a hangszereket, meglepően szép színeket-tónusokat varázsoltak elő a játékosok. Nem csak prominens dallamoknál, hanem háttérként, kíséretként is. Tény, hogy az utóbbi évtized(ek)ben (a szervezett műhelymunkának köszönhetően) minőségi ugrás következett be a vonósok játékában, de ez a hangzásvilág a zenekart rendszeres hallgatója számára váratlan meglepetést okozott.

Miközben időről-időre tűnnek fel nagyreményű fiatal karmesterek, az est sikere óhatatlanul azt a meggyőződést erősítette, hogy megkerülhetetlen a gyakorlati nagy zeneirodalom ismeret, hiszen a szerzett tapasztalatok hatványozottan kamatoztathatóak. Ideális esetben az idős karmester szinte mindentudó lesz, ráadásul kikísérletezhette, hogy ezt a tudást hogyan lehet a leghatékonyabban átadni. Dutoit mozdulatait nézve, a kívánt hangzás és az azt kiváltó mozdulatok közötti szerves kapcsolatra figyelhettünk fel. Szinte desiffrirozható néhány karakteres gesztusa – a művet alaposan ismerő fiatal karmesterek számára mesterkurzus értékűen tanulságos lehet a dirigálása. Nincsenek közömbössemleges mozdulatai, mindig közöl valamit, pontosabban, sikerül elérnie, hogy épp az a hangszeres szólista vagy szólam érezze kitüntetett jelentőségét, amely az adott pillanatban a főszereplő. Mintha Dutois partitúrájában szereplnének olyan szerzői segítő megjegyzések, mint a H és N a második bécsi iskolánál, utalva a fő- (Haupt-) és mellék- (Neben) pozíciókra.

Méltán aratott nagy sikert a zongoraverseny is, az első sorban Liszt-játékosként ismert Farkas Gábor biztonságban érezhette magát, a zenekarral érdemi párbeszédet folytathatott, és érezhette muzikuspartnerei figyelmét a virtuóz cadenzák alatt is. A tapsot Beethoven G-dúr rondójával köszönte meg ráadásként, olyan virtuóz interpretációban, hogy nem csodálkozhatunk, amiért ritkán, kevesen tűzik másorra.

Sajnálhatja, aki megelégedett a kétségkívül tartalmas első résszel – a szünet után felcsendülő Orgonaszimfónia Kováts Péter közreműködésével rendkívüli élmény volt. Az első hangtól az utolsóig töretlen figyelemre készítette a hallgatókat (a lélegzetvisszafojtást tételközi hosszas krakogásokkal ellensúlyozta a közönség), a grandiózus muzsika ugyanis magával ragadó volt, és a terjedelme ellenére cseppet sem tűnt fárasztónak.

Végül, de nem utolsó sorban: egészen kivételes élményt jelentett, hogy a magvas tutti-hangzásokban sohasem éreztük az erőlködést (nem voltak kemény, feszített hangok), a legnagyobb hangerő sem tűnt bántónak, sőt, a hallgató örömmel vette tudomásul az őt körülvevő fenséges hangtájakat.

Az ilyen hangversenyek minden bizonnyal megérdemelnék a megörökítést – akár forgalmazott felvételeken is!

kánonja nem látta Mozart hangszeres zenéjének erdejét. Vagyis illik óvatosan elővenni olyan kompozíciókat, amelyek egy-egy szerzővel kapcsolatban mindenkinek azonnal eszébe jutnak: állhat emögött valamifajta kényelmesség vagy akár a garantált siker igénye is. Nos, ezúttal biztosan nem volt szó ilyesmiről; akik egy népszerű remekművet ilyen színvonalon interpretálnak, akik ennyire friss szellemben, a felfedező kíváncsiságával közelítik meg, mint ahogy ezen hangversenyen történt – nos, az ilyeneknek csak hálások lehetünk, és arra gondolunk, hogy minden kultusz-darabhoz csakis valahogy így lenne szabad hozzányúlni.

A Mozart-koncertnek már a zenekari expozíciója is beszédes és izgalmas, akcentusokban és gesztusokban gazdag volt. A zenekar világos és rajzos, mégis puha hangzásához azután Farkas Gábor kristályosan tiszta zongorahanggal, gyöngyöző futamokkal csatlakozott, a legapróbb részletet is kontrollálva és kijátszva. Dutoit és Farkas előadása lebilincselő és impulzusokkal, „információkkal” telített volt, figyelmünk egy pillanatra sem lankadt. A tétel nagy cadenzája előtti pillanatot a karmester különösen erőteljes agogikával húzta alá, mintegy felkiáltójelként mutatva rá Farkas briliáns és expresszív szólójába, amelynek tematikus anyagában helyenként Schubert-impromptube illő, baljós árnyékok jelentek meg és tűntek tova – nagyon is szervesen illeszkedve a mozarti környezetbe. A lassú tétel varázslatos volt, mindenfajta érzelmesség nélkül. Dutoit itt is fenntartotta a kontrollt és a ráció uralmát, és talán éppen ezzel emelte ki igazán Farkas Gábor játékának átszemelt poézisét. A zárótételben pedig, miközben a zongora pezsgett és sziporkázott, a zenekar játéka egyszerre volt pazar és biztosan formált, fegyelmezett. Különösen tetszetek a légies zenekari pianók és az újabb kadenciában Farkas Gábor beszédes-retorikus előadása.

Az Orgonaszimfónia pedig olyan meggyőző eladásban szólalt meg ezen az estén, amilyennel csak ritkán találkozhatunk. Mint a hangverseny korábbi részében, itt is a gesztusok spontán ereje, őszintesége, direktsége volt az, ami az igazi szuggesztivitást megteremtette, olyan élményekkel kápráztatva el a hallgatót, amelyek révén a pillanat hevében akár igazán jelentős remekműnek is elfogadta a kompozíciót. Saint-Saëns persze mindent tud a zeneszerzésről, és gondosan meg is komponálja a hatásos momentumokat: az orgona monumentális dúr akkordjait, az érzékeny-érzéki harmóniákat, a természetpoézis pillanatait. És az önmagában persze nem lett volna elég, hogy ezekkel a titkokkal Dutoit is tökéletesen tisztában van: a helyenként elementáris hatás eléréséhez egy kitűnő zenekarra is szükség volt, amely a tiszta és pontos játékon túl a vonósok magvas és csiszolt hangzásával, az egész együttes példamutatóan transzparens megszólalásával, a zenei szövet életteli ábrázolásával is hozzájárult a sikerhez. No meg, mindeneelőtt, játékának szenvedélyességével, a zene és a partnerek iránti odaadó igyekezetével.

Fittler Katalin

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2019. december 14.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Ütős” élményt ígért a Zenepusz sorozat programja, már csak a közreműködők okán is: a Hollerung Gábor vezette zenekarhoz partnerként a Talamba Ütőegyüttes és a Sárík Péter Trió csatlakozott.

Az ütőegyüttes volt a szólistája Gyöngyösi Levente művének (Sinfonia concertante négy ütőjátékosra és zenekarra), a trió pedig a várakozásteljes című második részben kapott szerepet, amelyet ily módon hirdettek: Csajkovszkij: Diótörő – The Swinging Nutcracker (a „kiszótárazósok” sem jutottak messzire, a jelző lengő, ringó, himbálózó, ruganyos, illetve lendületes, erőteljes jelentésének ismeretében). A jazzrajongók számára viszont sokatmondó ez a cím, utalásként Shorty Rogers albumára (1950), avagy a Duke Ellington szvitjén (1960) alapuló Paul Murtha-féle produkcióra.

„Crescendo”-hatás lehetett tehát jósolni (amikor a második számnak jut nagyobb lelkesedés), mindazonáltal Gyöngyösi műve is rendkívül kedvező fogadtatásra talált. Hogy is ne, hiszen a szerző „rezidens” komponistája a zenekarnak, időről-időre szerepelnek művei a hangversenyeik műsorán – tehát, nemcsak az első megszólaltatást biztosítják a bemutatóval, hanem a már megtanult (s közben egyszersmind megszeretett) darabokat később is előadják. A Sinfonia concertante is ebbe a vonulatba tartozik, s nem vállal rizikót, aki eleve biztosra veszi a sikert. Hogy is ne, hiszen a zenekar előtt félkörben megannyi izgalmas ütőhangszer látható, és izgalmas szemmel is követni a játékosokat, amint megszólaltatják őket. A csengő-bongó hatáson túl megannyi tematikus anyag kapott helyet előadásukban, némelyik ritmikus profiljával, más a hangszínével varázsolta el a hallgatókat. Ráadásul a négy játékos szólista-csoportja sajátos dialógust folytatott a zenekarral, olyan formai felépítésben, amely történeti korok (különböző stílusú) versenyművei ismeretében könnyen követhető.

Egyszerre új tehát és a hagyományokhoz kapcsolódó; gazdag hangszínvilágával azoknak is érdekes hallgatnivaló, akik semmiféle szellemi energiát nem szándékoztak a kompozíció „megértésére” fordítani. A jól elkülönülő jellegű zenei anyagok követése viszont könnyű sikerélményt adott a figyelni vágyóknak (a „Megérthető zene” sorozaton nevelkedett hallgató örömmel tapasztalhatta, hogy lám, nem is olyan ördögös feladat napjaink zenéjének megértése... akár első hallásra sem...).

Az „újragondolt” Diótörőről a jubiláló Hangoló magazin ekként adott előzetes tájékoztatást: „bizonyos részletek Csajkovszkij eredeti elgondolása szerint csendülnek fel, egyes tételekben a Talamba Együttes sajátos

zenei gondolkodása és hangzásvilága dominál, egyes tételeket pedig Sárík Péter fantáziája kelt új életre”. Remek lehetőség nyílt Szentpáli Roland kivételes technikájú, a tuba ritkán hallható dallamjátszó, mondhatni, éneklő lehetőségeit felcsillantó játékának élvezetére is. Hollerung Gábor rövid bevezetőjéből tudtuk meg, hogy Turcsányi Ildikó írt modern mesét ehhez a kompilációhoz. Ő is mondta el, mintegy mesekönyvből felolvasva – kedvesen tálalva a történetet, amely tendenciáját tekintve kétségkívül rokonítható más műfajú új produkciókkal – gyermekfilmként hirdetett alkotásokhoz is, amelyekből gyerek igencsak keveset ért meg (s amit megpróbál összerakni magában, az is javarészt a látványvilágból adódik). Ezúttal – szerencsére – nem gyermekközönségnek szólt elsősorban a mese; a poénos, viccesnek szánt utalásokkal, „no comment” megjegyzésekkel összekötő funkciót töltött be a különböző stílusú részletek között. A sokstílusú kavalkád az ismert-kedvelt dallamokkal és a felvillanyozó újdonsághallgatnivalókkal nemcsak közönségbarát volt, hanem arra is alkalmas, hogy a zenekari játékosok – feladatuk teljesítése közben – maguk is zenehallgatók legyenek. Öröm volt látni, ahogy legtöbbször átadta magát a jazzbetéteknek. Figyelték és értették a mindenkor felcsendülő muzsikát – és az új inspirációktól lelkesen, maguk is élményt adóan muzsikáltak. Jóllehet, tisztában voltak a Csajkovszkij-muzsika önmagában való hatásosságával, odaadó játékkal felerősítették annak gyönyörködtető mivoltát.

Az ilyesfajta produkciók minden bizonnyal hozzájárulnak ahhoz, hogy felerősödjék a vágy a balettzene ismételt meghallgatására, újabb színpadi adaptációkban való megtekintésére.

Fittler Katalin

Nemzeti Filharmonikusok – 2019. december 23.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Kora- és késődelutánra hirdettek „Egy karácsonyi álom” alcímmel Diótörő-előadást a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterembe. A Diótörő – hallgatnivaló, vagy (többé és kevésbé hagyományosnak hirdetett) látvánnyal együtt, biztos sikert szavatol a karácsonyváro időszakban. Éltek is ezzel a lehetőséggel a zenekarok, több együttes, több helyszínen tűzte műsorra, új – „mai” – mesével, szvitként, avagy alkalmi összeállításokként. A Nemzeti Filharmonikusok gyerekbarát verzióval készült, a műsorfüzetben ötnegyed órában jelölve meg az előadás várható időtartamát. Ígéretes volt már a közreműködők feltüntetése is: élő homokanimációval Cakó Ferenc, a Pécsi Balett és a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Gyermekkara. A jel-

meztervező Rományi Nóra volt, a koreográfus a Pécsi Balett művészeti vezetője, Vincze Balázs, a műsor dirigense pedig Hamar Zsolt.

Nem tudhatom, kinek volt élvezetesebb az előadás, annak, aki mindennemű előkészület nélkül érkezett, vagy pedig annak, aki az eredeti történet ismeretében. Valószínűleg mindenkinek érdemes volt figyelni, hiszen a zene kíséretével sokrétű látványvilágot kaptunk (broken consort, mondták régen az olyan kamaragyűttesre, ahol nem azonos hangszer család tagjai játszottak együtt). És annyi minden történt, hogy abban sem lehetek biztos, hogy a keret-történet jelleg tudatosodott valamennyi kis nézőben. Tehát, azok közé az élmények közé tartozott, amelyeknek hatása szavakba nem foglalható, legfeljebb egy általános „tetszett” megjegyzéssel illelhető. Mert valóban nehéz lenne bármiféle logikai szála felfűzni a történeteket, vagy akár csak értelmezni a látottakat. A homok-animáció egy ideig vetített háttér volt – amikor később a szemünk láttára született, az leginkább a felnőtteknek „csoda”, mert a kicsiknek, akik tudatában a reális és a virtuális oly békésen megfér egymás mellett, a teremtés-gesztus kívül esik az érdeklődési körén. Ily módon mozgóképsorozat jelentette a látnivaló egy rétegét, egy másikat pedig a színpadi történetek. A rajzzal megidézett figurák között a balett ismerője könnyen ráismer-

hetett az Egerkirályra, de a lépten-nyomon megjelenő egerek indifferensek voltak, és ami az animációban virtuóz áttűnés, néha meglepő transzformáció, az nem tudott cselekményhez kötődni. A tetszetős kaleidoszkóp tehát nem tette lehetővé, hogy belőle összeolvassák a történetet.

A térkihasználásra nem lehetett panasz. A bűvész a hátsó bejáraton érkezett (a figyelmet a rávetülő fénycsóva irányította – már aki olyan helyen ült, ahonnan át lehetett tekinteni a terem egészét), később a gyerekszereplők (felnőtt kísérőkkel) szaloncukorral kívántak kellemes ünnepeket (a földszinti szélső székek és a páholyok előnyben!), fehér ruhában, afféle angyalokként a karzaton énekelt a gyermekkar.

Nem is lankadt a figyelem, rendbontásra sem lehetett panasz – de akit nagyon lekötött a látvány, annak a muzsika szinte háttérzenévé degradálódott (véltetően később, önmagában való ismételt meghallgatásakor képi asszociációk társulnak majd hozzá). A pódiumon ott-honos, rezidens zenekar ezúttal szinte láthatatlanul statisztált az összélményhez – annak tudatában, hogy ők csak egy szegmens a komplex egészben. Ennek megfelelően a számukra kétségkívül problémátlan játszani-való nem tűnt ki hangzásvilágának szépségével, inkább afféle hangos-hangzó átisméltése volt az ő számukra is Csajkovszkij örökzöldjének.

The Masters Collection – Liszt Ferenc Chamber Orchestra

(Hungaroton – HCD 32837-39)

A Liszt Ferenc Kamarazenekar 45. születésnapja adott alkalmat könyv megjelentetésére a Gramofon Könyvek sorozatban (Retkes Attila beszélgetése Rolla Jánossal a zenekar történetéről, összeállítás a dokumentumokból, amelyek egyúttal a korra is jellemzőek, amikor megjelentek, stílszerűen 45 írás kiválasztása a 45 év alatt megjelent kritikákból, továbbá az 1963 és a 2006 között készült/megjelent felvételek diszkográfiájának közlése). Akkor csak azon sajnálkozhattunk, hogy az utókor számára is értékes anyagnak nincs hangzó melléklete – most, egy évtizeddel később érdemi „törlesztés” történt, hiszen megjelent a Hungaroton gondozásában egy korongos lemezalbum az együttes korábbi felvételeiből.

A három korongot tartalmazó album műsorának szerkesztése egyszerre könnyű és nehéz feladat, amelyre Hollós Máté vállalkozott. Könnyű, hiszen hatalmas a rendelkezésre álló anyag – és éppen ebben rejlik a munka nehézsége is. Jó esetben a válogatásnak mindenfajta kommentár nélkül is jellemzőnek kell lennie az együttesre, ugyanakkor tekintetbe kell venni a mindenkori

potenciális hallgatóságot is, mint olyan közeget, amelyet informálni, egyúttal pedig értékes zenével gyönyörködtetni is kell, olyan „fajsúlylyal”, hogy részben vagy egészben zenebarátok mindennapjainak velejárója lehessen.

Több szempontból is „best of” a válogatás eredménye, amely elsősorban figyelemfelkeltést érdemel a (szak)sajtó részéről.

Régi és általános tapasztalat, hogy az érdeklődés szívesen fog be nagy távolságokat (térben és időben egyaránt), a közeli környezetet mintegy állandónak (bármikor elérhetőnek) tekintve, messzebbre tallózik. És ki-ki hajlamos arra is, hogy egykori élményanyagát véglegesnek, lezárt egységnek tekintse – márpedig ez a szemlélet a muzeális tárgyakhoz hasonlóan, valamiféle elidegenedéssel jár együtt. A zenét illetően, ennek egyetlen hatásos ellenszere a gyakori „újrahallgatás”. Nem kell attól tartani, hogy az ismétlések által kopna az élmény – a többszöri felidézés során, mind alaposabb műismeret birtokában mind újabb felfedeznivalót talál(hat) magának az érdek-

lódó (ez a sikerélmény pedig tovább növeli az adott művek szeretetét!). A többszöri meghallgatás tehát műveli a hallást – ha pedig ismételt felidézésre nagyobb idő elteltével kerül sor, azzal is szembesülhet a zenebarát, hogy „másképp” hallja a már ismertnek vélt kompozíciókat is. Ebben az a sok tapasztalat játszik közre, amely időközben érte az érdeklődőt. A reveláció lehetősége tehát „többélű”: a hallgató felülírhatja korábbi értékelését, az interpretáció pedig értőbb fülekhez juthat.

„Fogalmam sincs, mióta ismerem a Liszt Ferenc Kamarazenekart. Valamikor régen, pár évtizeddel ezelőtt úgy nőtt bele a tudatomba, hogy észre sem vettem, egyszerűen csak ott volt, magától értetődő természetességgel.” – így kezdte a könyv „Születésnap köszöntő”-jét Göncz Árpád. Napjainkban mind kevesebben vannak, akik elmondhatják: kezdettől fogva kísérik figyelemmel a zenekar munkáját. Annál többen vannak viszont (s egyre többen lesznek), akik „beleszületnek” abba a zenei világba, amelynek része az időközben tagságában teljesen kicserélődött együttes. Manapság már elképzelni is ritka olyan légkört, amelyet a vállalkozókedvű, maximális minőség-igénnyel fellépő, fiatalokból álló együttes keltett. A „jókor, jó helyen” létez minőségi teljesítmény társult. Erről az érték-centrikus művészetfelfogásról is képet ad az új album.

Szerencsés választás volt a kísérszöveg megírására Retkes Attilát kérni fel, aki a Liszt Ferenc Kamarazenei Együttes munkásságának alapos ismerője. Az adott rövid terjedelemben ellenére informatív tájékoztatót tudott adni, rámutatva az egykori újdonságokra, sajátosságokra. Mert ma már nehéz elképzelni például olyan hangversenyeket, amelynek repertoárján nem (vagy csak alig) szerepelnek barokk művek! Amit hallunk, azt viszont a napjainkban hozzáférhető sokszínű-sokrétű zenei kínálat ismeretében hallgatjuk. Előképzettségétől, korábbi emlék- és élményanyagától függően mindenki személyesen helyezheti el az újonnan könnyen hozzáférhetővé vált hallgatnivalókat. A műsor nagyrésze zenekedvelők körében „közismert”-nek tekinthető, tehát alkalmasint interpretációs összevetésekhez is kínálhat tapasztalati anyagot. Ugyanakkor az előadások kidolgozottságának köszönhetően szinte észrevétlenül is tanít, más távlatba helyezi a kompozíciókat.

A hangfelvételekkel kapcsolatban örök kérdés, hogy „mi jön át” – ami mögött az a kettős mérlegelés rejlik, hogy mennyiben ad többet és mennyiben kevesebbet az élőzene-hallgatásnál (a live-felvételek gyakorlata ugyanakkor olyan „áthidaló megoldás”, amely a rögzített produkció minőségétől függően pro és kontra is csatasorba állítható).

Az új összeállítás műsora – egyetlen szám kivételével

– 1990 előtt készült felvételeket tartalmaz, tehát a Liszt Ferenc Kamarazenekar első negyedszázadának teljesítményét idézi fel. Az első korong műsorán barokk muzsika szerepel, a másodikon bécsi klasszikus, a harmadik pedig „nagy pillanatok” idéz. Végigolvasva furcsa a program – éppen ezért ez a válogatás tesz eleget legkevésbé a „végighallgathatóság” kritériumának (ami korántsem számít negatívumnak – elég arra gondolni, hogy az összkiadás-igényű műfajcentri-

kus műsorok is nehezen követhetők végig intenzív figyelemmel).

Bach Máté-passiójának nyitókórusa (a Jeunesses Musicales Kórus közreműködésével, Sándor Frigyes vezényletével) boldogságos múltidézés az idősebb generációnak, kordokumentum (felvételtechnikai szempontból is) mindenkinek. A 19. század zenéjét Wagner Siegfried-idillje képviseli zárószámként, Lukács Ervin vezényletével.

Kizárólag hálás köszönettel tartozunk Bartók Zenéjének felvételéért. Ez a mű a legnagyobb apparátusú, amely karmester nélküli előadással vállalt Rolla János irányításával az együttes. Fantasztikus szellemi teljesítményként értékelhető, hogy „központi irányító” nélkül is mennyire kidolgozottan, ideális dinamikai arányokkal szól. Kamarazenei kidolgozottsága egyértelműen tanúsítja, hogy a perfekt szólamtudáson túl, a partitúra alapos ismeretével is rendelkeztek az előadók. Elképesztő a bartóki zene értésének az a természetessége, amely bárkit meggyőzhet a szerző „20. századi klasszikus” voltáról. Ehhez mérhető élményt (és katartikus tanulságot) Szöllősy András III. Concertójával nyújtanak. A kompozíciót az együttesnek szánta a szerző, és a mű ebben az előadásban hozta meg a (megkészt) nemzetközi elismerést Szöllősynek. A '60-as évek végén – a kor gyakorlatának megfelelően, rendszeresen megjelent hazai kortárs-művek sorában helyet kapott felvételen – minden bizonnyal kevés zenebarát tudta értőn hallgatni, magának élményként felfedezni. A rögzített interpretáció nem változott, annál inkább az időközben megannyi új – elfogadott és elutasított – zenei irányzat hangzó tapasztalatával gazdagodott „felfogókészség”. Több mint ajánlott tehát a szakmabelieknek (gyakorló muzsikusoknak, pedagógusoknak) e mű meghallgatása (ismerkedésként, illetve, a korábbi hangzó emlékképek felülvizsgálatára). Egyszersmind aktuálissá teheti megannyi gondolkodó zenekedvelőben olyan megválaszolhatatlan kérdéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a zenehallgatás aktív tevékenység legyen. Mert nincs mércéje az értékmérésnek, a mindenkori „modernség” kategóriájának definiálása pedig – éppen időről-időre változó tartalma miatt – gyakran nem több meddő kísérletnél.

Fittler Katalin

Könyvújdonságokról

Fazekas Gergely: J. S. BACH és a zenei forma két kultúrája

A Rózsavölgyi és Társa kiadványai sorában rendre jelennek meg a „musica scientia” sorozat kötetei, s ami külön örvendetes: a hazai zenetudomány képviselői kapnak itt publikálási lehetőséget. Eddig két típus kristályosodott ki: az egyik a tanulmánykötet, egy-egy szerző korábban már publikált rövidebb lélegzetű írásai (tanulmányai, elemzései) gyűjteményeként, a másik pedig a fiatal generáció kiválóságainak széles körben való bemutatkozása, főként doktori disszertációjuk közzétételével. Ez utóbbiak közé tartozik Fazekas Gergely tavaly megjelent munkája is.

A sorozatcím mindenképp indokolt, ám jó lenne, ha nem hatna riasztólag a muzsikus-társadalomra, mondván: a zenetudomány a muzikológusokra tartozik. Mert a fenti megállapítás annyiban – és csak annyiban – igaz, hogy ők „írják” a szakkönyveket, az viszont több mint szomorú lenne, ha arra kényszerülnének, hogy ők alkossák az olvasótábort is!

A szakkönyvek elsősorban a szakmának, tehát zenei szakkönyvek esetében a muzsikusszakmának (tehát zeneszerzőknek és előadóknak, hangszereseknek és énekeseknek, valamint tanároknak és diákoknak csakúgy, mint azoknak, akik maguk is zenetörténészek) szól. Annakidején Pernye András (1928–1980) félig tréfásan mondta, hogy csínján kell bánni a kottapéldákkal – a nagyérdemű belelapoz a könyvbe, látja a számára „kínai” kottákat, és úgy érzi, nem neki készült. Sajnos, azóta sem javult a helyzet, Kodály „százéves terve” utópia maradt, a zenei analfabétizmus felszámolását illetően nincs dicsekednivalónk. Sőt, megannyi szakosodás/specializálódás során nemcsak a könnyű és a komolyzene, a komolyzenén belül pedig a történeti és a kortárs zene között mély a szakadék, hanem valamiképp a szakirodalom iránti érdeklődés (csakúgy, mint általában az olvasás) háttérbe szorult.

Éppen ezért szeretném felhívni a muzsikus-szakmabeliek figyelmét erre a könyvre. Mert azt aligha lehet remélni, hogy az első pillantásra „furcsa” cím önmagában felkelti az érdeklődést (sőt!). Gyakori tapasztalat: az ember olvas, minden szót ért külön-külön, de együtt az egész... - nehezen adja meg magát. (Idegen nyelvből fordított könyveknél kézenfekvő az olcsó kifogás, a fordított/fordítást lehet hibáztatni.) Ezúttal viszont arról van

szó, hogy a zenetörténész, különböző idegen nyelvű szakirodalom ismeretében, nem a hagyományos köznap- jelentésükben kényszerül használni szavakat. Ez a szóhasználat viszont csak első látásra idegen, a kötet olvasása során szinte terminológiává kristályosodik – mármint hogy a figyelmes olvasó tudatában is.

A szakirodalom ismerete még nem vált kárára egyetlen gyakorló muzsikusnak sem. Éppen ellenkezőleg: a historikus zenélés aligha lett volna képes eredményes térhódításra, ha a lelkes játékosok nem vállalnak magukra történelmi munkát, a kották közreadásától az értő kottaolvasásig, s a korhű hangszerek felkutatásától a játéktechnikájuk elsajátításáig. Akik a zenei életnek olyan szegmensében munkálkodnak, ahol nem kényszerülnek ilyen többlet-feladatokra, könnyen azon vehetik észre magukat, hogy a hangszerüket, az általuk megszólaltatott zenét illetően „nincsenek képben”, esetleges érdeklődőknek nem tudnának ajánlani olvasnivalót, hogy többet tudjanak meg egy-egy kor, szerző, stb. zenéjéről. Megtehetik, mondhatni, büntetlenül,

hiszen tényleges munkavégzésük szempontjából – a mindennapok hajszája során – lényegtelennek, indifferensnek tűnhet. Belegondolva azonban nem lehet kétséges: a zenéről szóló szakirodalom tényleges haszna a felhasználásban realizálódik.

Fazekas Gergely könyve: korántsem könnyű olvasmány, viszont azok közé tartozik, amelyek megérik a szellemi erőfeszítést, mert több síkon kamatoztathatóak a belőle megtanultak.

A közelmúltban felnőtt muzikológus generáció számára – csakúgy, mint megannyi más tudományos és művészeti területen – „kinyílt a világ”: szinte határtalanul megnőtt a hozzáférhető szakirodalom, ami azzal a következménnyel jár, hogy egy-egy választott téma esetében egyoldalú dialógust folytathat a korábban már megjelent munkákkal. Sajátos szakmai továbbképzési lehetőség ez!

Az elsősorban angol és német nyelvű vonatkozó szakirodalom ismerete egyszerre alap és háttér az egyéni kutatásokhoz, vizsgálódásokhoz – kiváltképp ha van remény arra, hogy az új szakmai eredmények visszaáramolhassanak a nemzetközi szakirodalomba. De még nagyobb a hatás, ha a párbeszéd nem marad elzárva a szűk szakmai berkekben.

Bachról, pontosabban, Bach zenéjéről lévén szó, re-

mélhetőleg nem lesz hiány az érdeklődőkben! Igaz, ezt a könyvet nem elég olvasni! Szép számmal vannak benne elemzések, amelyekhez elengedhetetlenül szükséges a kotta (Fazekas többször felhívja erre a figyelmet, a könyven hozzáférhető kották esetében tudatosan eltekint a kottapéldáktól, és alkalmanként támpontot ad olyanoknak, akik internetről kívánnák azt letölteni). A közölt kottapéldák sem tekinthetők egyszerű illusztrációknak, nemcsak érdemes, de feltétlenül szükséges is kibogarászni őket. Egy különlegesen érdekes eset, amikor a h-moll mise nyitó Kyriéjének ritornellójában feltárja a triószonáta-textúrát (144-145. oldal). Ilyenkor a zongorista nem tehet mást, mint hogy hangszeréhez ül, és kamarapartitúra-olvasásra vállalkozik. De olyankor is szükséges a hangszer, amikor például „felesleges” ütemekre mutat rá, vagyis olyan helyeket tár fel, ahol egy ütem kihagyásával zökkenőmentes lenne a folytatás. Arra még csak célzást sem tesz a szerző, hogy az adott műveket/tételeket meg is kell(ene) hallgatni! Ilyen szempontból komplex feladatot jelent az olvasása – de az aktivitás különleges sikerélményt is eredményez!

Ugyanakkor óva intek bárkit arról, hogy „beleolvasson”, vagy keressen az érdeklődésének leginkább megfelelő részleteket! Először át kell rágni magunkat az egész dolgozaton, s miután érdemben foglaltunk alkothattunk a benne foglaltakról (mert egy-két elolvasás után még nem tekinthetjük magunkat alapos ismerőjének), akkor már természetesen lehet szabadon elmélyedni egyik-másik elemzésben.

A könyv „a zenetörténet és a zeneelmélet határvidékén jár”, ez adja egészen kivételes légkörét. Fazekas Gergelynek köszönhetően megérthetjük „a zenei forma bachi fogalmának kétarcúságát”: „az apró elemekből való építkezést egyfelől, és a folyamatszerűséget másfelől”. Avatott vezető segítségével magunk is nyomon követhetjük a zeneszerzői gondolkozásmódot, ami ebben az esetben azért is rendkívül érdekes, mert „Bach esetében ... gyakran érzékelhető, hogy valami radikálisan mást akar mondani, mint az általa választott műfaj”. És ha ez kiragadva igencsak elvontnak is tűnik, a megannyi elemzés apró építőköveiből meggyőzően alakítható ki ilyesfajta filozofikus tömörségű megállapítás. Izgalmas olvasmány, amikor barokk teoretikusok definícióját nemcsak ütközteti, hanem a vélemény- illetve nézetkülönbségek miatt jére is rámutat. És nem lehetünk eléggé hálásak azért, amiért a traktátusok szakkifejezéseit szótár-precizitással értelmezi (a 95. oldal latin-német alakjai, majd a magyar nyelvű értelmező kifejtés ékesen bizonyítja, hogy a terminológia ismerete nélkül nehéz lenne eligazodni a különböző szerzők különböző szóhasználatát illetően).

Mindezek kiragadott apróságok – és hol vagyunk még az olyan érdemi eredményektől, amikor – nemritkán elsőként – sikerül rövid félmondatokban bevilágító erejű összefüggésekre, szerzői attitűdökre rámutatni! Azok tényleges értékeléséhez viszont elengedhetetlen az olvasó együttgondolkodó-elemzői magatartása.

Ilyen szempontból viszont szakkollégiummal felér, mesteriskolai továbbképzéssel – ami az adott esetben önkéntes figyelemmel, s kellő időráfordítással minden kottaolvasó muzsikuss számára elérhető.

Fittler Katalin

KÖNYVAJÁNLÓ

Ordasi Péter: Csodafiú-szarvas

(Kalota Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó, Budapest, 2019)

Igen, ajánló, nem pedig kritika vagy recenzió! Rádásul nemcsak azért, mert még a zenei kiadványok iránt érdeklődők figyelmét is elkerülhetné ez a könyv, hiszen nem az elsősorban zenei kiadványok publikálására „szakosodott” kiadók valamelyikénél jelent meg. Márpedig, pestiesen szólva, „kár lenne kihagyni”!

Visszafelé bogozva a szálakat, kicsit hasonlít a situációhoz, amikor a verekedésnél az derül ki: úgy kezdődött, hogy a Pistike visszaütött... Ordasi Péternek 1980 nyarán került a kezébe a Csodafiú-szarvas című Kocsár-vegyeskar kottája, és a művel való ismerkedését „kitekintések” követték zenén kívüli területekre, a zenei produkciót pedig az élmények-tanulások írásos megfogalmazása. Rövidebbek, majd egy doktori értekezés (2005) ... Aztán a Professzorok Batthyány Körében tartott előadás hallgatói között jelen volt Szokolczay Lajos, aki felhívta a Napkút Kiadó szerkesztőinek figyelmét a kiadatlan disszertációra. Röpke 13 év, és annak „naprakészre” formált verziója immár közkinccsé vált.

Tény: a muzsikust nem mindig gyönyörködteti a változatosság, már ami a „munkáját” illeti, kiváltképp, ha megélhetési szempont is közrejátszik abban, hogy a zenei élet különböző területein kelljen tevékenykednie. A több-funkciósság talán legharmonikusabb verziója azoknak jutott, akik a Zeneakadémia egykori K.É.T.K tanszakát végezték el, tehát a középiskolai ének (szak-középiskolai elmélet) tanári képesítés mellett karvezető diplomát is szereztek. Ordasi Péter a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán tanult, onnan került a Zeneakadémiára – nála a karnagy-tanár, avagy tanárkarnagy kettős minőség szinte magától értetődőnek tekinthető. Diák- és amatőr énekkarok vezetőjeként csak a gyakorlatban megszerezhető többlet-tudásra tehetett szert, és olyan fórumra, ahol a zeneértés továbbadásának minél hatékonyabb módszereit kísérletezheti ki. Ennek a gyakorlati tevékenységnek köszönhető, hogy elemző-elméleti munkáiban megkülönböztetett szerepet kap egyrészt a műegész áttekintésére való törekvés, valamint mindaz, amit az akusztikus kontroll alátámaszt. Éppen ezért, írásos elemzései is szinte „megszólítják” az olvasót, közös barangolásokra-felfedezésekre invitálják a zene birodalmában. E könyv esetében: Kocsár Miklós kórusműveinek területén.

A mintegy 100 oldalnyi főszöveg (amelyhez értékes-informatív függelékanyag járul) didaktikailag is jól felépített: a szerző feltérképezi a kórusművek jelentőségét Kocsár életművében, feltárja e kórusművészet gyökereit, majd biztos kézzel kijelöli a „mérőköveket”, hogy az ily módon alap-szinten tájékoztatott olvasóknak feltárja „a Kocsár-kórusok érett stílusának fő jellemzői”-t. Utána következik a kötet címadójaként az az önálló tanulmány, amely – az alcím tanúsága szerint – a hagyomány és a kortárs líra keresztútján helyezi el a magyar kórusirodalom e kiválóságát.

Itt találkoznak a legnagyobb mélységek és magasságok: a legreprezentatívabb zenei elemzések a legátfogóbb, legtágabb perspektívából való szemlélettel. Ordasi is tisztában van ezzel, és azzal a sajátos helyzettel is, hogy zeneakadémiai doktori értekezése nem kizárólag a szűkebb szakma számára lehet érdekes. „Abban a reményben, hogy nemcsak zenei szakemberek, hanem az irodalmi, néprajzi és művelődéstörténeti érdeklődésű értelmiségiek körül is lesznek, akik olvassák a kötetet, ajánlom, hogy ők a zenei elemzéseket átugorva a Csodafiú-szarvas fejezetnél kezdjék az olvasást. A szakembereket kérem, elejétől kövessék, türelemmel ellenőrizték elemzéseimet és következtetéseimet. Valahogy úgy képzelem: aki először látja a tengert, gyönyörködjék végtelen tágasságában, a fények, a szél, a hullámok gazdag, állandóan változó játékában. A szakember – hajós, halász, bűvár – ismerje meg mélységeit, s a benne működő rezdülésnyi változások, a hajót emelő-süllyesztő erők és a földrészeket alakító folyamatok törvényszerűségeit. Mindkettőnek példátlan gyönyörűségben lesz része.” – írta az előszóban.

A nem-zenész szívesen tekinti „ábrának” a kottapéldákat, amelyeket legfeljebb pillantásra méltat. A kottaolvasókat viszont nem felesleges arra biztatni: legyen türelmük végigböngészni a táblázatokat is, a hangnemrendet feltérképező I. függelék csakúgy, mint a felhang-akkordokkal kapcsolatosak sorozatát.

Ordasi Péter munkáját olvasva nem érezzük a doktori disszertációkhoz gyakran társuló „elvontságot”, közlés-módja gyakran már-már szépirodalmi. Könnyű „felvenni a tempóját”, azaz, megtalálni azt az ideális olvasási tempót, amikor nemcsak információként vesszük a leírottakat, hanem utánagondolva mintegy saját tudásanyagunkba könnyen beilleszthetővé válik az új ismeretanyag – és a „ritmusát”, vagyis spontán módon követjük, vele időzünk egy-egy érdekes mozzanatnál, avagy csapongunk, amikor különböző kórusművekből sorjáztat példákat egy-egy jelenségre. Olvasmányos tehát a tekintetben is, hogy szinte „beszédritmusa” van.

És időről-időre találunk bevilágító megfogalmazásokat, hasonlatokkal érthetővé tett összefüggéseket – tehát egyrészt új tudásanyagot, másrészt a korábban elsajátítottaknak a kontextusba helyezését. Ráadásul „műhelytitkokat” is, amelyeket kizárólag gyakorló karnagy tudhat megfogalmazni – és ezúttal szerencsére lehetősége van a megfogalmazottak széleskörű megosztására is. Mert órákban kifejezhetetlen a száma a keresésnek, míg rátalálhatunk egy hasonló – az értő zenehallgatás szempontjából a továbbiakban felbecsülhetetlen értékű – műhelytitokra, mint amit a kombinációs, vagy más néven különbségi hangokkal kapcsolatban ír, akár az emberi hallás analízáló képességét meghaladó jelenségekről (72. oldal).

A függelékanyag tartalmazza a Kocsár Miklós által megzenésített 13 Nagy László-vers szövegét – a teljes vers/kórusmű-szövegek ismeretében még izgalmasabb a kiragadott szöveg-fordulatok kottaképe. Még öröndetesebb, hogy a Csodafiú-szarvas című vegyeskarnak a kottáját is kézhez kapjuk. És Ordasi Péter maximálisan „korunk emberének” bizonyul abban is, hogy él a legmodernebb technika kínálta zenehallgatási lehetőségekkel is: a hangzó illusztrációt internetes elérhetőség útján mellékeli. Külön öröm, hogy a 14 hangfelvétel egyikének ő a karnagya (a Missa in A Sanctus-tételének hangfelvétele 2002-ben készült Szegeden, a Minorita templomban, előadó az Ordasi Péter egykori tanárának nevét viselő szegedi Kardos Pál Nőiakar).

Műjegyzék-igénnyel tartalmazza a függelék Kocsár Miklós kórusműveinek jegyzékét, 2018. december 31-ig (e tekintetben kifejezetten „hasznos”, hogy nem frissen jelent meg nyomtatásban a disszertáció).

Végezetül nem mehetünk el szó nélkül a napjainkban ritka, öröndetes minőségi munka mellett, amellyel a kiadó megtisztelte az értékes könyvet (szerkesztő: Nánássy Viktória, szöveggondozó: Kovács Ildikó, tördelőszerkesztő: Szondi Bence). A kottapéldákban figyelhető meg némi „következetlenség”. Vannak a nyomtatott kottákból vett idézetek (külön „csemege”, hogy főszövegben – 90. oldal – felhívja a figyelmet egy sajtóhibára; a hiányzó módosítójelet kézírással pótolta a kottában), ám egyéb kottapéldákon több alkalommal „szokatlanul” szerepelnek a módosítójelek (hagyományosan az átkötött hangnál nem tüntetjük fel az új ütemben a módosítójelet; ám az sem értelemzavaró, ha már ott szerepel, majd érvényes az egész ütem folyamán).

Az értő kottaolvasás okán karnagyokon kívül karmestereknek, énekeseknek és hangszereseknek egyaránt hasznos, tanulságos – és remélhetőleg inspiráló olvasmány is lesz Ordasi Péter könyve.

Fittler Katalin

Réfi Zsuzsanna: Da capo
Negyedszázad, félszáz beszélgetés
 (Gramofon Könyvek, 2019)

Erről a könyvről az a gyermekkoromban olvasott (nyilvánvalóan tanító szándékkal írott) mese jutott eszembe, mely szerint egykor az orgona parányi virágai, amelyek hiába illatoztak, nem tudták felhívni magukra a figyelmet, ezért fűrtökbe tömörültek – azóta népszerűségük töretlen, és sokan felfigyelnek értékükre, a kivételes illatra. A nemes cél érdekében történő tömörítés eredménye megannyi könyvtípus, az összkiadás-jellegű gyűjteményektől a gazdag válogatásokig. Ez utóbbira példa a számos, különböző jellegű sajtóorgánumnál publikáló Réfi Zsuzsanna eddigi gazdag publikációs terméséből összeállított, csaknem 400 oldalas kiadvány.

Réfi Zsuzsanna az 1990-es évek óta elkötelezett krónikása kulturális (elsősorban zenei) életünknek; aktív figyelemmel követve a mindennapok kisebb-nagyobb horderejű eseményeit, elsősorban interjúk, riportok keretében tájékoztatja az olvasókat a „történekekről”, amelyek kisebb-nagyobb közösségek életét, avagy érdekes személyiségek pályáját befolyásolják. Utólag mindig, a tyúk vagy tojás probléma mentén mi volt előbb: valamely újságtól a felkérés, amelynek eleget téve született meg az írás, avagy a tájékoztatás vágya találta meg a publikáció ideális fórumát. A sajtóorgánumok alapos ismeretében a szakíró számára már-már „ismertnek”, konkrétan tekinthető a potenciális olvasóközönség, így soha nem fenyegette az a veszély, hogy interjúit-beszélgetéseit „átlapozzák”. A papír formátumú olvasnivalók háttérbe szorulása elsősorban az újságokat sújtja – a könyvek (amennyiben gazdára találnak) életbiztosítása összehasonlíthatatlanul magasabb. Ebben az esetben az is növeli a könyv értékét, hogy általa olyan rétegekhez is eljutnak az írások, amelyeknek egyik-másik folyóiratnak még csak a létéről sem volt tudomásuk. Tehát, a nem-muzsikuskos „felfedezhetik maguknak” a Parlandót vagy a Zenekart, az elsősorban zenei szaklapok olvasóinak pedig például a Képes Anna jelenthet újdonságot. Az eredetileg internetes fórumokon megjelent írások főképp az idősebb generációkat örvendeztetik meg, akik számára nem természetes elfoglaltság a neten való tallózás. És mindehhez járul az idő-tényező; a több mint két és fél évtized – ilyen megfontolásból pedig a fiatalok jutnak könnyen hozzáférhető érdekes-informatív olvasnivalóhoz.

Ötven beszélgetés, 45 partnerrel – közülük öt személlyel két-két interjú is olvasható (a „duplázások” egymást követően kaptak helyet, egy-egy tízes csoport fináléjaként). Az elrendezés személyes jellegű; Réfi Zsuzsanna figyelme olyasmire is kiterjedt, hogy változatos egymásutánban kövessék egymást az énekes hangszeres stb. beszélgetőpartnerek.

Villódzó kaleidoszkóp ez a könyv a tekintetben is, hogy a beszélgetések nem időrendben következnek – érdekes tehát figyelmet szentelni az első megjelenés pontosan feltüntetett dátumának! Hasonló (kissé bonyolultabb) „időjáték” utána nyomozni az interjúalanyok életkorának – pontosabban, a születési dátumoknak, hogy tudjuk, ott és akkor hány évesen vallott a kérdezőnek a pályakezdő, a pályája zenitjén álló, avagy már a visszatekintés korszakába jutott művész. És az idősebbek bónusz-időjártéket is kapnak, amennyiben emlékeztetük mélyéről ismét felszínre kerülnek már elfelejtett élmények-események – és utólag többlettartalommal telnek meg korszakok, olyasmikről értesülve, amik egykor elkerülhették figyelmüket. Megélt napjaik kerülnek kissé más megvilágításba, a kulisszatitkoknak köszönhetően. Az egykori pályakezdők sorsa megannyi tanulságot rejt szakmai utódaiknak – s ezek a szempontok örök-aktualitást adnak a könyv egészének.

Réfi Zsuzsanna írásgyűjteményének nagy tanulsága, hogy a szakíró eredményességének (egyik) alapfeltétele a széleskörű tájékozottság. Mert túl a kérdező rátermettségén, az kamatozik, amikor elhithető erejű a beszélgetések légköre. Tehát, a kérdezőnek nincs szüksége arra, hogy felkészültségét bizonyítandó, „felmondja” életét-munkásságát a beszélgetőpartnerének (amivel ő, természetesen, mindenki másnál inkább tisztában van), és nem kell a túlsó végletbe sem esnie, amikor ártatlanul rácsodálkozik bármire, amit megosztanak vele (a riporter felkészületlenség gyakori tünete). Ténylegesen beszélgetőpartner! És mint olyan, megtalálja azokat a területeket, amelyekre szívesen kalauzolja az érdeklődőket a megkérdezett, aki hasonlóképp felszabadultan „beszélget”, hiszen tudja: azzal a lehetőséggel élhet, hogy azt mondja, ami neki is fontos. Éppen ezért megannyi lényeges olyan mondat is elhangzik, amely a kontextusból kiragadva is megszívlelendő.

Írással foglalkozóknak külön a figyelmébe ajánlott a szakmai igényesség és az emberi tapintat kettős (egy-

mással jól megférő) szempontja, ami azt eredményezi, hogy a beszélgetések mindenkor eleget tesznek az írásbeliséggel szemben támasztott igényességnek, ugyanakkor nem fogalmazvány-jellegűek, vagyis beszéd-temponban olvasva, szinte a nyilatkozók hangján halljuk (néha előfordulnak sajátos-jellegzetes szófordulatok is, ami szintén erősíti a személyesség hitelét).

Réfi Zsuzsanna nem tagadja meg opera-rajongását, nagy számban vonultat fel énekeseket, énekesnőket, és a kötet öt „fejezetének” belső elrendezésekor változatosra törekszik a különböző hangszeresek és a karmesterek, továbbá a zeneszerzők szerepeltetésével. Az interjú-kettőzés ötlete telitalálat. Hogy a végkicsengés „nyitott formát” eredményez, szomorú-kényszerű megoldás (Kocsis Zoltánnal már nem kerülhetett sor a beszélgetés folytatására...).

A megszólítottak közül többen már örökre eltávoztak – tapintatra vall, hogy a tartalomjegyzékben nem került nevük gyászkeretbe. Hiszen amikor nyilatkoztak, ott és akkor aktuális témákat feszegettek, amelyek némelyike mindmáig megoldatlan problémát jelent.

A könyv olvasásához nem kell „használati utasítás”: egyszerűen olyan szellemi táplálék, amit nyugodtan lehet habzsolni, nem árt meg akkor sem, ha valaki egyévtéden fogyasztja, de lehet csemegézni is belőle, célirányosan avagy spontánul tallózva a beszélgetések között. Pillanatképek negyedszázad lenyomatából – s miként a borító fotóin, néhol közelebről, néha távolabbról látjuk a művészt, többé vagy kevésbé személyes „pózbán”.

Gazdag és értékes album – éppen ezért méltánytalan lenne bármiféle személyre szabott számonkérés. Akiknek nem jutott hely benne, azoknak megadatott az elégtétel: nem találnak olyat írást a kiválasztottak között, amelynek létjogosultsága megkérdőjelezhető. Ami közéletre került, fontos. Ami nem jelenti azt, hogy ne lenne – akár hasonló mértékben – fontos további sok kötetre való beszélgetés. Íme, még egy érv Réfi Zsuzsanna lényeglátó és termékeny sajtós munkásságának értékelésére!

Fittler Katalin

Egy város lelke
dr. Székely György:
A muzsika valódi hangja a fesztiválok
fővárosában – Salzburg

Szerzői kiadás, 286 oldal, 9800.– Ft

Salzburg a zenetörténet kultikus helyszíneinek egyike: Mozart szülővárosa. Ahogyan a németek szívesen nevezik „Gothestadt”-nak, a költő városának Weimart (bár a Faust alkotója nem itt született: a tübingiai város „csu-

pán” működésének legfontosabb színhelye volt), ugyanúgy az osztrákok is gyakorta tisztelik meg országuk negyedik legnagyobb települését, a másfélszázezer lakosú tartományi székhelyet a „Mozartstadt” titulussal. Ám ahogy Eisenach vagy Zwickau sem vált varázsütésre művészeti központtá pusztán attól, hogy ott látta meg a napvilágot Bach, illetve Schumann, Salzburg esetében is el kellett telnie bizonyos időnek, amíg a város méltóvá vált hajdani nagy szülőttéhez. Akik ismerik Mozart életrajzát, tudják, hogy az érett zeneszerző szellemi és egzisztenciális értelemben egyaránt „kinőtte” szülővárosát, annak lehetőségeit immár provinciálisnak érezve, s aligha véletlen, hogy élete utolsó bő évtizedét a salzburgi hercegrészeki szolgálat helyett immár független bécsi muzsikusként töltötte, itt érve el művészi kibontakozásának legfejlettebb fokát. Salzburg számláját terhelte a méltatlan búcsú is: a sokat emlegetett rúgás, amely a Colloredo hercegeknek képviselőjében Arco gróf a renitens udvari muzsikust végleg útjára bocsátotta.

Salzburg „méltóvá válásának” első nagy lépése a Mozarteum létrejötte a 19. század folyamán. Ezt követi a Salzburgi Ünnepi Játékok, amely 2020-ban ünnepli centenáriumát: 1920-ban történt, hogy a századforduló és a századelő három jelentős szelleme, egy író-költő, egy rendező és egy zeneszerző, Hugo von Hofmannsthal, Max Reinhardt és Richard Strauss kezdeményezése nyomán létrejött a fesztivál, amelynek profiljában kezdettől szerepelt a mozarti örökség ápolása, de emellett már az alapításkor is sok egyéb, hiszen Salzburg már az első időkben is otthona volt a hangversenyek és az opera mellett a színháznak is. (Tudjuk: Salzburg legfőbb jelképe Hofmannsthal színdarabja, a Jedermann – Akárki – évről évre ismétlődő előadása.) Az Ünnepi Játékok műsorpolitikája az évtizedek során fokozatosan vált egyre befogadóbbá, komplexebbé, míg végül elérte mai sokszínűségét.

A magyar zenekedvelők társadalma által jól ismert dr. Székely György, a muzsikos orvos, belgyógyász, gasztroenterológus, klasszikus gitáros és hegedűs, a Semmelweis Vonósnyegyes 2. hegedűse, zenei írások szerzője, rádióműsorok készítője és egy Fischer Annie életművének szentelt könyv szerkesztője, különféle sajtóorgánumok megbízásából közel három évtizede, 1993 óta évről évre jelen van Salzburg eseményein: nemcsak a nyári Ünnepi Játékokon, hanem a Pünkösdi Fesztiválon és a Mozart Héten is. Az általa látogatott rendezvényekről rendszeresen tudósította a hazai sajtót, most pedig, a centenáriumhoz kapcsolódva könyvet állított össze Salzburg fesztiváljairól, a város és a művészet kapcsolatáról. Munkájának fontos részét alkotják az általa készített interjúk, emellett azonban pontos és a részletek iránt is figyelmes történetíróként végigkalauzolja olvasóját a fesztivál évtizedein, a kezdetektől napjainkig.

Az első nagy fejezet a fesztivál történetjének nagy léptékű összefoglalása, a kialakulás éveitől a hitleri korszak

torzulásain és veszteségein át a második világháborút követő újjászületésig és a Herbert von Karajan művészeti vezetése által fémjelzett legnagyobb korszakig. A szerző világossá teszi, hogy Salzburg sokáig érvényes konzervativizmusa részben Karajan működéséhez köthető, ugyanakkor ezt a problémát is árnyaltan ábrázolja, érzékeltetve, hogy a szobor-szerű imázst kialakító karmester-mágus nem volt kategorikusan konzervatív, csupán megvoltak nyitottságának és újító szellemének korlátai. Gottfried von Einem operáját, a Danton halálát például bemutatta Salzburgban – nagy sikerrel.

A történeti áttekintés után túlnyomó részben két párhuzamos szálon bontakozik ki a kötet tartalma: egymást követő fejezetek foglalkoznak a Karajant követő művészeti vezetők korszakaival, koncepciójukkal, történetükkel, sorra véve Hans Landesmann és Gerard Mortier (1992–2001), Peter Ruzicka (2002–2006), Riccardo Muti és Jürgen Flimm (2007–2011), Alexander Pereira (2012–2014) munkásságát, a Pereirát követő átmeneti éveket (2015–2016), eljutva a közelmúltig és a jelenig: Cecilia Bartoli, Markus Hinterhäuser, Rolando Villazón meghatározó szerepéig. Ez a történetmondás egyik szála. Egy másik szál egy szubjektívabb vezérgondolat, amely kifejezetten a magyar olvasó érdeklődésére számít: interjúk olyan művészekkel, akik fontos, olykor kifejezetten meghatározó szerepet játszottak vagy játszanak ma is a Salzburgi Ünnepi Játékok történetében. Azok a magyar zenekedvelők, akik nem jártak a Salzburgi Ünnepi Játékok eseményein, talán nem tudják, hogy a magyar művészek Fricsay Ferenctől Anda Gézáig, Sass Sylviától a Tátrai Vonósnegyesig, Kasza Katalintól Polgár Lászlóig milyen jelentős szerepet vállaltak itt a legkülönfélébb eseményeken. Dr. Székely György figyelmeztet, hogy az 1978-as Beaumarchais-előadás, a Figaro házassága Grófját – Klaus-Maria Brandauer Figarója mellett – Darvas Iván alakította, s hogy a Jedermann egyik fontos szerepét éveken át Darvas Lili játszotta. Mellettük és rajtuk kívül magyar művészek serege lépett és lép fel Salzburgban. Közülük dr. Székely György az elmúlt évek során beszélgetést készített a korszakos jelentőségű hegedüssel és karmesterrel, Végh Sándorral, a nagy szopránnal, Marton Évával, fiatalabb világsztár pályatársával, Rost Andreával, a legendás karmesterrel, Solti Györggyel, a Bécsi Filhar-

monikusok szóló nagybőgősével, Rácz Ödönnel, Kálmán Péter operaénekesével, valamint két nagy zongoraművésszel, Schiff Andrással és Várjon Dénessel. Magyar zeneszerzők is nagy sikereket arattak Salzburgban: közülük Eötvös Péter szólal meg a könyv lapjain – ő nemcsak komponistaként, de karmesterként is otthonosan mozog Salzburg koncerthelyszínein.

A kötet fotóalbum formátumú, nem véletlenül, mert bár nem a képek, hanem az értékelő elbeszélés gondolatai játsszák a főszerepet, a képanyag mégis döntő fontosságú – egyszerre sokoldalúan tájékoztató és rendkívüli

élvezet forrása. Az illusztrációknak mind mennyisége, mind minősége, mind pedig informatív sokszínűsége egyformán lebilincselő. Az olvasó a szöveget kísérő képanyagot szemlélve tisztán látja, hogy Salzburg egyrészt mindig is a csúcsteljesítmények fellegvára volt, másrészt e jó értelemben vett szellemi arisztokratizmushoz az évtizedek során bámulatra méltó nyitottság csatlakozott, amely már jó ideje mindent befogad, ami érték: kortárs zenét Pierre Bouleztól Kurtág Györgyön és Ligeti Györgyön át Jörg Widmannig, újító szellemű színpadi produkciókat olyan rendezőktől, mint Jean-Pierre Ponnelle, Patrice Chéreau vagy Peter Sellars, historikusan interpretált régizenet olyan előadókkal, mint Nikolaus Harnoncourt, William Christie, Roger Norrington, Jordi Savall vagy Marc Minkowski, nagy öregeket, mint Christoph von Dohnányi vagy Daniel Barenboim és máris jelentős eredményeket felmutató fiatalokat, mint Gustavo Dudamel vagy Káli Gábor. Prózaí színházat és operát, szimfonikus zenét, versenyműveket és kamarazenét – mindent, ami tehetség, tudás, ihletettség, érték. A keményfedelű, elegáns védőborítóval is ellátott kötet pazar képanyaga minőségi papíron jelenik meg, igényes nyomással, illúziókeltő tónusokkal. A könyv végén pontos képjegyzéket találunk, s hasonlóképpen a kötet használati értékét fokozza a nélkülözhetetlen, de sajnos manapság sok hasonló kiadványból hiányzó névmutató. Dr. Székely György könyve egyszerre szemet gyönyörködtető ajándéktárgy és értékes összefoglalás: egy város „lelkének”, Európa talán legjelentősebb fesztiváljának százéves története, a tárgyhoz illő igényességgel elbeszélve.

Csengery Kristóf

Szamosi Elza (1881–1924) művészete

Szabó Ferenc János Phd-értekezése az első magyar Puccini-hősnőről

Tallián Tibor *Schodelné Klein Rozália* 19. századi magyar operaénekesnő életét és művészetét feldolgozó alapvető monográfiáját örvendetes módon máris követte egy hasonlóan részletes előadóművész-monográfia a hazai operaművészet másik állócsillagáról, *Szamosi Elzáról*, a budapesti és észak-amerikai Puccini-bemutatók ünnepléte hősnőjéről. Az élvezetes, közérthető stílusban megírt Phd-értekezés, amely könyv alakban egyelőre sajnos nem elérhető, egy fiatal zongoraművész és zenetörténész, Szabó Ferenc János Phd – tanulmánya, amely 2018-ban Dalos Anna témavezetésével készült, akárcsak Szabó 2012-es keltezésű DLA-disszertációja, Szamosi kor-és pályatársáról, Karel Burian cseh hőstenorról.

Szabó Ferenc János ígéretesen kibontakozó zenetörténeti munkásságának köszönhetően már eddig is hiánypótló műveket hozott létre a mostanáig meglehetősen mostohán kezelt előadóművész-monográfiák műfajában. Mint ő is utal rá, annak ellenére, hogy az előadóművészek, és közöttük is elsősorban az énekesek – mindig is a művelt világ figyelmének reflektorfényében álltak, ez az érdeklődés nem annyira a zeneszerző-életrajzokhoz hasonló felkészültséggel megírt, tudományos igényű tanulmányokban fejeződik ki, mint inkább a rivaldafényben állók magánéletét kísérő hétköznapi aktualitásokkal fűszerezett népszerű megközelítésben.

Mind Schodelné, mind Szamosi Elza jelentős sikereket ért el külföldi operaszínpadokon is, ennek ellenére művészetükkel elsődlegesen a hazai operakultúra megalapozásához, illetve kibontakozásához járultak hozzá. Pályafutásuk részletes bemutatása és értékelése ezért elsősorban a magyar művelődéstörténetet múlhatatlan érdeke. Ezzel a gondolattal vigasztalhatjuk magunkat azért a szinte behozhatatlan hátrányért, hogy az ilyen feltáró jellegű, bőségesen adatolt tudományos munkák egyelőre csak a magyarul olvasó szűk kisebbség számára hozzáférhetőek, és nem válhatnak a tágabb nemzetközi nyilvánosság közkinccsév, mint például a disszertációban is hivatkozott spanyol gyökerű francia énekesnő és zeneszerző Pauline Viardot-Garcia német nyelvű életrajza.

Szamosi Elza működése már a hangrögzítés feltalálása utáni időszakra esett, ami – szemben a hangrögzítés előtti időben működött előadókkal – további nehézséget jelent a monografikus feldolgozás tekintetében. Nem véletlen, hogy Szabó Ferenc János másik fontos kutatási területe éppen a magyarországi hangrögzítés története, mert dolgozatában ebben a vonatkozásban is nagyon sok érdekes, új információt és hasznos szempontot oszt meg olvasóival a korai hangfelvételek elemzésére és értékelésére vonatkozóan. Rámutat azokra a

nehézségekre és buktatókra, amelyeket tekintetbe kell venni egy századfordulón élt operaénekes kvalitásainak és előadó-művészetének tárgyilagos megítélése érdekében. Ezzel el is érkeztünk a disszertáció egy másik fontos témájához az interpretáció történetéhez. Örvendetes módon egy másik magyar zenetörténész, a Sydneyben élő Fábíán Somorjay Dorottya Bach hegedű-szólószonátáinak interpretációs kérdéseiről 2015-ben megjelent úttörő munkája óta az interpretáció történetének kutatása további új kérdésekkel és gondolatokkal gazdagodott, amelyek a zenetörténész Szabó figyelmét sem kerültk el értekezésének megírásakor. A Zeneművészeti Egyetem ének tanszakának gyakorló korrepetitoraként azonban a zongoraművész Szabó is számos finom megfigyeléssel árnyalja azt a képet, ami a múlt ködén át csak halvány és elmosódott körvonalakkal engedí sejtetni Szamosi Elza temperamentumos színpadi figuráját és sokrétű – szecessziós – énekművészetét.

A tágabb kontextusú, *all-round* társadalomtudományi megközelítés jegyében Szabó Ferenc János kitér Szamosi Elza személyiségére, művész-egyéniségére is. Megállapítja, hogy művésznőnk bizonyos tekintetben már az úgynevezett „new woman” típus előfutára volt, nem mint feminista - hiszen távolról sem volt az -, hanem elsősorban társadalmi státuszának hivatásából eredő modernsége okán. Jóllehet Szamosihoz hasonló független nő típusok már korábban, és vele egy időben is feltűntek a magyar operajátszás és színházművészet horizontján, Szamosi azonban kitűnt közülük mind anyagi függetlenségével, mind konzervatív, családi mintákhoz nem kötődő életvitelével. A modern kommunikációs jelenségek hőskorára visszaulva Szabónak arra is van gondolja, hogy *A diva* című fejezetben az énekesnőt, mint interjúalanyt ábrázolja.

Szabó Ferenc János értekezése két részre tagolva tárgyalja Szamosi Elza pályáját. Az első, életrajzi rész időrendi sorrendben, bőségesen adatolva egészíti ki annak mindeddig fölöttébb terjedelmes hiátusait. Különösen figyelemreméltó az amerikai vendégszereplésekről szóló fejezet, valamint az a rész, amely mintegy visszatekintve fejt fel Szamosi Elzának a kulturális emlékezetben megörződött alakját, és annak kollektív tudatformáló hatását.

A rövidebb, interpretációtörténeti rész elsősorban a különböző egykorú és egymás mellett élő előadói stílusok alapján elemzi Szamosi művészetét mindenekelőtt kottákra, hangfelvételekre és a minuciózus alaposággal összegyűjtött és gondosan feldolgozott sajtókritikákra alapozva. A szerző azonban nem marad adósunk a szerepkarakterek jellemzésével sem, illetve – hasonlóan az

első részhez – értékeli Szamosi hatását – ezúttal mint operaénekesi mintát. Az értekezést terjedelmes függelék zárja, amely igyekszik megeleveníteni e sajnálatosan rövid életű művész pályafutását a színpadi repertoár, illetve a fellépések jegyzéke, fényképek, levelek – köztük Pucciniéi – és naplójegyzetek, valamint diszkográfia és archív dokumentumok segítségével.

Imponáló az a hatalmas apparátus, amelyet Szabó felvonultat a sajtó- és hanglemeztörténet, a kritikai források, a személyes tudományos kapcsolatrendszer, a visszaemlékezések, a társadalomtudományi és irodalmi közeg, valamint a zenetudományi szakirodalom terén. Értekezése mintaértékű abban a tekintetben is, ahogyan egy meglehetősen pontatlanul dokumentált, rövid, ám annál gazdagabb énekesi pályát a maga teljességében

igyekszik feltárni és élénk állítani. Talán lehetett volna merészebb egyes következtetések levonásában, de alapvető kutatásai nyomán ezt megtehetik az utána jövők, akiknek munkájához – túlzás nélkül állíthatjuk – iskola-teremtő módszereket és szempontokat is kínál. Arról álmodni sem merünk, hogy művész-monográfiája esetleg angolul is – legalább az Egyesült Államokbeli turnekról szóló fejezet – megjelenik, de talán lesz olyan kiadó, alapítvány, vagy bármily önzetlen támogató, aki felismeri Szabó Ferenc János doktori értekezésének egyedülálló hozzájárulását a hazai interpretáció- és művelődéstörténethez, és a magyar művelődés múltja iránt érdeklődő nagyközönség számára könyv formájában is hozzáférhetővé teszi ezt a lebilincselően gazdag és eleven pályaképet.

Kaizinger Rita

„Lapzárta után érkezett”

NÍVÓS DÍJJAL JUTALMAZTÁK a MÁV Szimfonikusok koncertfelvételét. A díjat az Orosz Zenei Tanács alapította, azzal a céllal, hogy olyan alkotókat, előadókat, hangmérnököket vagy kiadókat jutalmazzanak, akik az orosz zene, orosz zeneszerzők műveivel dolgoznak, azok interpretációit juttatják el a közönséghez. A zsűri minden esetben jelisével ellátott felvételeket kap, a nyertesek nevét a hivatalos díjátadón fedik fel. A kétköros versenyen olyan elismert szakemberek véleményezik a beérkezett pályaműveket, mint Alexander Csajkovszkij, a Moszkvai Filharmonikusok művészeti vezetője, Pavel Lavrenenkov, a Moszkvai Szimfonikusok vezető hangmérnöke, Oliver von Dohnányi, a Jekatyerinburgi Opera és Balett vezető karmestere és Alexander Szokolov, a Moszkvai Állami Konzervatórium rektora. A felvételt, – amelyen Alexander Gingyin a szólista, aki a valaha volt legfiatalabb díjnyertese a moszkvai Csajkovszkij-versenynek –, az MTVA jegyzi, hangmérnökei Papp Sándor és Járitz István voltak. A budapesti együttes a 2018/2019-es évadban látta vendégül Alexander Gingyin orosz zongoraművészt és Arszenij Tkacsenko karmestert a Zeneakadémián, ahol – többek között – Rahmanyinov II. zongoraversenyét is előadták. E mű felvétele vívta ki az oroszországi „Pure Sound” nemzetközi verseny zsűrijének elismerését a jelíges szavazáson, és kapott harmadik díjat „Zenemű szólóhangszerre és zenekarra” kategóriában.

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

HEGEDŰ TUTTI állásra

Próbajáték időpontja: 2020. március 2., hétfő, 13:30 óra
A próbajáték helyszíne: Győr, Richter Terem
 (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- egy szabadon választott Bach szólószonáta vagy partita tétel
- egy szabadon választott hegedűverseny saroktételle (kadenciával)
- zenekari szemelvények

Érvényes jelentkezés feltétele:

- szakmai önéletrajz, *kérjük megadni azt a mobiltelefonszámot is, amelyen a pályázót elérhetjük (ennek hiányában a jelentkezés érvénytelen)*
- motivációs levél

A fentieket kérjük a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) eljuttatni **2020. február 26-ig**. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvethető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakisérőt a zenekar igény szerint biztosít.

A próbajáték menete:

A próbajáték előtt rövid bemutatkozó beszélgetés a GYFZ igazgatói irodájában, melyen részt vesz a GYFZ igazgatója, művészeti vezetője és igazgatóhelyettese.

13:30 órától próbajáték

További információ Ősz Gábor igazgatóhelyettesnél. Tel: +36 30 864 1693

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20§-ban előírtak megléte szükséges.

Bérezés: versenyképes fizetés, kedvezményes lakhatási lehetőség

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2019. december 16.

Fűke Géza
Igazgató

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

BRÁCSA TUTTI állásra

Próbajáték időpontja: 2020. február 12., szerda, 12 óra
A próbajáték helyszíne: Győr, Richter Terem
 (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- Egy szabadon választott tétel J. S. Bach szólószonátájából
- F. A. Hoffmeister: D-dúr brácsaverseny I. tétel kadenciával, vagy C. Stamitz: D-dúr brácsaverseny I. tétel kadenciával
- zenekari szemelvények

Érvényes jelentkezés feltétele:

- szakmai önéletrajz, *kérjük megadni azt a mobiltelefonszámot is, amelyen a pályázót elérhetjük (ennek hiányában a jelentkezés érvénytelen)*
- motivációs levél

A fentieket kérjük a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) eljuttatni **2020. február 7-ig**. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvethető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakisérőt a zenekar igény szerint biztosít.

A próbajáték menete:

A próbajáték előtt rövid bemutatkozó beszélgetés a GYFZ igazgatói irodájában, melyen részt vesz a GYFZ igazgatója, művészeti vezetője és igazgatóhelyettese.

12 órától próbajáték

További információ Ősz Gábor igazgatóhelyettesnél. Tel: +36 30 864 1693

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20§-ban előírtak megléte szükséges.

Bérezés: versenyképes fizetés, kedvezményes lakhatási lehetőség

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2019. december 16.

Fűke Géza
Igazgató

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR

próbajátékot hirdet

CSELLÓ TUTTI állásra

Próbajáték időpontja: 2020. február 12., szerda, 10 óra
A próbajáték helyszíne: Győr, Richter Terem
(9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- J. S. Bach: D-dúr, c-moll, vagy Esz-dúr szvitekből 1 szabadon választott tétel
- J. Haydn: D-dúr csellóverseny I. tétel kadenciával
- zenekari szemelvények

Érvényes jelentkezés feltétele:

- szakmai önéletrajz, *kérjük megadni azt a mobiltelefonszámot is, amelyen a pályázót elérhetjük (ennek hiányában a jelentkezés érvénytelen)*
- motivációs levél

A fentieket kérjük a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) eljuttatni **2020. február 7-ig**. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakísérőt a zenekar igény szerint biztosít.

A próbajáték menete:

A próbajáték előtt rövid bemutatkozó beszélgetés a GYFZ igazgatói irodájában, melyen részt vesz a GYFZ igazgatója, művészeti vezetője és igazgatóhelyettese. 10 órától próbajáték

További információ: Ősz Gábor igazgatóhelyettesnél. Tel: +36 30 864 1693

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20§-ban előírtak megléte szükséges.

Bérezés: versenyképes fizetés, kedvezményes lakhatási lehetőség
Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2019. december 16.

Fűke Géza
Igazgató

REGIONÁLIS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE

1088 Budapest, Krúdy Gyula u 15. III./40.
Elnök: Szabó Sipos Máté
szabosiposmate@gmail.com
Főtitkár: Horváth Gábor • paga1@freemail.hu

***

Békés Megyei Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Békés Megyei Szimfonikus Zenekar Közhasznú Kulturális Egyesület
Békéscsaba 5600 Andrassy út 3.
Telefon: 20/4322-948
E-mail: uhrinviktor@freemail.hu
Honlap: www.bekesszmf.hu
Művészeti vezető: Uhrin Viktor

Dunakeszi Szimfonikus Zenekar Egyesület Magyarország

(korábbi Váci Szimfonikus Zenekar)

2120 Dunakeszi, Állomás sétány 17.
Honlap: www.vszsz.net
E-mail: vaciszmf@gmail.com

Egri Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Egri Szimfonikus Zenekar Kulturális Egyesület
Eger 3300 Knézhik K. u. 8.
Telefon: 20/964-1518
Honlap: www.egriszmf.hu
Művészeti vezető: Szabó Sipos Máté

Gödöllői Szimfonikus Zenekar

Levelezési cím: Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány
Gödöllő 2100 Ady Endre sétány 1.
Telefon: 30/546-1852
E-mail: gso.zenekar@gmail.com
Honlap: www.gso.hu
Művészeti vezető: Horváth Gábor

Kecskeméti Szimfonikus Zenekar, Hírös Agóra

Kulturális és Ifjúsági Központ
6000 Kecskemét, Deák tér 1.
Telefon: 06-20/3230-001
E-mail: kszzitkar@gmail.com
gerhat.laszlo@gmail.com
Honlap: www.hirosagora.hu
Művészeti vezető: Gerhát László

Soproni Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar

Pro Kultura Sopron Nonprofit Kft.
9400 Sopron, Liszt Ferenc utca 1.
www.prokultura.hu

Szabolcsi Szimfonikus Zenekar Közhasznú Egyesülete

Székhely: 4400 Nyíregyháza,
Szent István u. 12.
mobil: 30 9656 453
E-mail: szabolcsiszf@gmail.com
Képviselő: Nagy Gyula

Tatabánya Város Szimfonikus Zenekara

Levelezési cím: Tatabányai Művészeti Egyesület
Tatabánya Fő tér 34.
Telefon: 30/6926489
E-mail: gezaroman@t-online.hu
Művészeti vezető: Román Géza

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség levelezési címe:
ZENEKAR MŰVÉSZETI BT.
1222 Budapest, Fenyőtoboz utca 6.
e-mail: info@zenekarujsg.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

Nyomtatás: EPC nyomda
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban és a kritikákban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

HIVATÁSOS SZIMFONIKUS ZENEKAROK

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.
Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: nfo@bdz.hu • www.bdz.hu

Duna Szimfonikus Zenekar Duna Palota Nonprofit Kft.
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
E-mail: duna.szmf@dunapalota.hu
www.dunaszmf.hu

Győri Filharmonikus Zenekar
9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfz.hu • www.gyfz.hu

Kodály Filharmonia Debrecen
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Énekkar és Kottatár Nonprofit Kft.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: info@filharmonikusok.hu
foigazgato@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Rádió Zenei Együttesek Szimfonikusok – Énekkar – Gyermekkorús

Székhely:
1037 Budapest, Kunigunda útja 64.
Levelezési cím: 1088 Budapest, Bródy Sándor u. 5-7.
E-mail: info@radiomusic.hu
www.radiomusic.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
1087 Budapest, Kerepesi út 1-5.
Levél cím: 1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.
3525 Miskolc, Fábán u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: info@mso.hu • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar
1033 Budapest, Laktanya u. 35. (I. em., 2-es kapucs.).
Tel.: (+36-1) 373-0228, (+36-1) 269-1178
E-mail: info@odz.hu • www.odz.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu • www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu • www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu
www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokiszmf.hu
www.szolnokiszmf.hu

Zuglói Filharmonia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel.: (36 1) 467-0786
E-mail: rendezveny@zugloifilharmonia.hu

EGYESÜLETKÉNT MŰKÖDŐ ZENEKAR

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara
1061 Budapest, Andrassy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

KAMARAZENEKAROK

Liszt Ferenc Kamarazenekar
1036 Budapest, Kiskorona utca 7.
Tel/Fax: +36 1 250 4938
[lfzk@lfzk.hu](http://www.lfzk.hu) <http://www.lfzk.hu>

Egy valódi hangszerbolt

Kiemelkedően széles választékkal várjuk vásárlóinkat 2020-ban is!

fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.

+36 1 210 2790, +36 30 488 6622

Nyitvatartás: h-p 9⁰⁰ -17³⁰

Adams Alexander Alphasax A&S Bach Bags Berg Larsen BG Blackburn Buffet Crampon B&S
Cannonball Cherub Conn-Selmer Courtois D'Addario Denis Wick Dotzauer Edwards Francois
Louis Gard Gator Getzen Hammig Hohner Holton Hoyer Jody Jazz Jupiter Keilwerth King
König & Meyer Kromat Leblanc Lorée Ludwig Majestic Manhasset Marca Marigaux Melton
Muramatsu Musser Neotech P. Mauriat Pearl Powell Rigotti Sankyo Schagerl Schilke Schneider
Schreiber Seiko Selmer Silverstein Steuer Straubinger Studio 49 Theo Wanne Trevor J. James
Vandoren Wilde+Spieth Wittner Yamaha Yanagisawa Zoom